

Biblioteka:

Amy Welborn

Urednik: mr. se. Petar Balta

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Èinjenice koje se kriju u pozadini romana

Da Vincijev kod

Za nakladnika: Miro Radalj

VERBUM Split, 2004.

Naslov izvornika:

Amy Welborn, De-Coding Da Vinci: The Facts Behind the

Fiction of The Da Vinci Code

Copyright © 2004 by Our Sunday Visitor Publishing Division, Our Sunday Visitor,

Inc. All rights reserved

© Copyright za hrvatsko izdanje: Verbum, Split, 2004.

Sva prava pridržana. Nijedan se dio ove knjige ne smije umnožavati, fotokopirati, reproducirati ni prenositi u bilo kakvu obliku (elektronièki, mehanièki i si.) bez prethodne pisane suglasnosti nakladnika.

Prijevod:

Aleksandra Chwalowsky, prof.

Lektura:

Anða Jakovljeviæ, prof.

Nepoznavanje Svetoga pisma nepoznavanje je Krista.

Sv. Jeronim

CIP-Katalogizacija u publikaciji Sveuèilišna knjižnica u Splitu

UDK 821.111(73).09 Brown, D.

VVELBORN, Amy

Dekodirani Da Vincijev kod : èinjenice koje se kriju u pozadini romana Da Vincijev kod / Amy Welborn ; [prijevod Aleksandra Chwalowsky]. - Split: Verbum, 2004. -175 str.; 21 cm. - (Biblioteka Posebna izdanja / Verbum, Split; 15)

Prijevod djela: De-coding Da Vinci. ISBN 953-235-003-9

ISBN 953-235-003-9

Predgovor

U proljeæe 2003. izdavaèka kuæa Doubledav izdala je roman Dana Browna pod nazivom Da Vincijev kod. [Hrvatsko izdanje objavio je VBZ, op. ur.]

Praæen neobièno intenzivnom predizdavaèkom marketinškom kampanjom, Da Vincijev kod je "uzletio" te je u nešto više od godinu dana prodan u gotovo šest milijuna tvrdo ukorièenih primjeraka dok æe uskoro stiæi i u vama najbližu kino dvoranu preko filma redatelja Rona Howarda (Apolo 13, Genijalni um).

Police knjižare u vašemu susjedstvu prepune su krimiæa, no èini se kako se Da Vincijev kod po neèemu razlikuje - ljudi o njemu prièaju na naèin neuobièajen za druge kriminalistièke romane. O ivmu je rijeè?

Iskreno, rijeè je prije svega o odliènome marketingu. Važno je biti svjestan sljedeæega: ako je danas odreèeni proizvod popræen velikom "bukom", onda je to uglavnom stoga što se njegov proizvoðaè uvelike potrudio tu buku stvoriti, kao što je to uèinila izdavaèka kuæa Doubledav znatno prije objavljivanja ovoga romana.

No, to dakako nije sve. Kada su ljudi poèeli èitati / hi Vincijev kod, neizbježno su si stali postavljati pitanja u svezi s nekim zbunjujuæim tvrdnjama što ih njegov autor iznosi u tome romanu:

7

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

- Je li se Leonardo da Vinci uistinu poslužio svojom umjetnošæu kako bi prenio tajno znanje o Svetome Gralu?
- Je li istina da evanðelja ne donose istinitu prièu o Isusu?
- Jesu li Isus i Marija Magdalena bili u braku?
- Je li Isus uistinu za voðu svoga pokreta odredio Mariju Magdalenu, a ne Petra?

Èitatelje zbunjuje to što likovi u romanu Da Vincijev kod na ova pitanja imaju odgovore koji se u knjizi iznose kao utemeljeni na èinjenicama te potkrijepljeni radom i mišljenjem povjesnièara i drugih struènjaka. Brown èak u svome romanu

kao izvore navodi stvarne knjige. Èitatelji se s pravom pitaju zašto prije nisu èuli takve ideje. Pitaju se takoèer i kakve bi mogle biti posljedice po njihovu vjeru ako Brown govori istinu. Napokon, ako evanðelja lažu, nije li i samo kršæanstvo kakvo poznajemo obièna laž?

Cilj je ove knjige pomoæi vam snaæi se u svemu ovome i otkriti istinu koja se krije u pozadini romana Da Vinci kod. Razmotrit æemo Brownove izvore i vidjeti predstavljaju li vjerodostojno svjedoèanstvo povijesti. Upitat æemo se je li njegov opis ranokršæanskih spisa, uèenja i sporova - dogaðaja koji su opširno dokumentirani te su ih stotinama godina prouèavali pametni i nepristrani ljudi - uistinu toèan. Promotrit æemo Isusa i Mariju Magdalenu - ljude koji se nalaze u središtu ovoga romana - i vidjeti temelji li se išta od onoga što Da Vinci kod o njima govori na povijesnim zapisima. Usput æemo pronaæi upravo nevjerovatan broj bjelodanih i

8

PREDGOVOR

neospornih pogrešaka o jednako velikim kao i malim stvarima koji bi trebao "upaliti alarm" u glavi •ivn koga tko ovaj roman èita kao izvor èinjenieniènih podataka, a ne kao èistu fikciju.

Roman Da Vinci kod neprestano nas u svome 'iidi/æiju podsjeæa kako stvari možda i nisu onakve kokvima se èine.

Proèitate li ovu knjigu bez predrasuda, uvjerit (vir se da je zaista tako.

Kako se koristiti ovom knjigom

Nije potrebno proèitati Da Vinci kod da biste Iniiili koristi od èitanja ove knjige. Ona iznosi de-hilj.in sinopsis radnje kako biste mogli shvatiti glavi iii pitanja što ih taj roman pokreæe te raspolagali oilivdenim informacijama u njegovu komentiranju m drugima.

U djelu Dekodirani Da Vinci kod osvrnula sam nv na pitanja što su ih najèešæe postavljali èitatelji loj',11 romana, osobito iz podruèja teologije i povije-r*li. U cijeloj æete knjizi pronaæi i izdvojene dijelove teksta koji ispravljaju i razjašnjavaju brojne od manjih pogrešaka i netoènosti sadržanih u romanu Da Vinci kod.

Ova je knjiga jednako korisna i za pojedince i za Hkupine.

Tvrðnje romana Da Vinci kod u ovoj knjizi služe jednome višem cilju. Njihovo nam preispitivanje pruža priliku vratiti se na temeljno kršæansko uèenje o Isusovu identitetu i poslanju, povijest prve (rkve, ulogu žena u religiji te povezanost apostolski1 vjere s našom današnjom vjerom. Neovisno o lome jeste li proèitali Da Vinci kod ili ne, nadam m da æete u ovoj knjizi pronaæi priliku za rast u razumijevanju povijesnih korijena prave kršæanske vjere.

11

Uvod

Ihi Vinci kod sadrži elemente privlaène brojnim èitateljima: napetost, tajne, zagonetku, ponešto romantike te dvojbu prema kojoj svijet nije onakvim kakvim se èini, a Sile Koje Vladaju ne žele da saznate liti inu Koja Postoji.

Roman zapoèinje u trenutku kada Robert Lan-p,tlon, profesor "religijske simbolike" na Harvardu (usput reèeno, takvo podruèje ne postoji), koji se nalazi u posjetu Parizu, biva pozvan na poprište zloèina u muzeju Louvre. Kustos po imenu Jacques Stumiere, struènjak za boginju i "svetu ženstvenost", leži mrtav - navodno ubijen - u jednoj od p.alorija.

Èini se kako je Saunier prije smrti imao dovoljno vremena na podu zauzeti položaj crteža I .conarda da Vincija Vitruvijanska figura - èuvene slike ljudskoga lika, s ispruženim udovima, unu-lar kruga - te ostaviti još neke tragove ukljuèujuæi brojke, anagrame i pentagram, naslikan na njegovu I i jelu njegovom vlastitom krvlju.

Potom na lice mjesta stiže i Sophie Neveu, krip-lologinja, ujedno Saunierova unuka. On ju je prije svoje smrti bio nazvao i zamolio da ga dođe posje-lili kako bi se izmirili i kako bi ona ujedno saznala nešto važno o svojoj obitelji. Sophie uspijeva protumaèiti tragove što joj ih je djed ostavio, u nekoliko

13

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

UVOD

navrata razgovara s Langdonom o štovanju boginje, pronalazi Vrlo Važan Ključ što joj ga je ostavio iza jedne druge Leonardove slike - i radnja može započeti. Tko je ubio Sauniere? Kakvu je to tajnu on čuvao? Što to želi da Sophie shvati? Zašto albino "monah" iz katoličke ustanove Opus Dei pokušava sve pobiti? Ostatak romana, koji sadrži oko četrdeset stranica te stotinu i pet poglavlja - iako, čudno, pokriva vremensko razdoblje od tek nešto više od jednoga dana - vodi nas na različita mjesta u Europi, zajedno s Langdonom i Sophie, u potrazi za odgovorom koji glasi jednostavno ovako (oprostite što vam otkrivam sadržaj, ali moram to učiniti):

Sauniere je bio Veliki meštar mračne tajne skupine pod nazivom Sionski priorij čija je glavna zadaća očuvanje istine o Isusu, Mariji Magdaleni, a time i čitavome ljudskom rodu.

Čovječanstvo je - kako nam ovaj roman kazuje - na početku tisućljećima prakticiralo duhovnost uravnoteženu između muškoga i ženskoga, u kojoj su štovane boginje i moć žena.

Isusova je uloga bila upravo to. On je živio i propovijedao poruku mira, ljubavi i jedinstva među ljudima. Da bi potkrijepio tu poruku, uzeo je Mariju Magdalenu za ženu te njoj povjerio vodstvo svoga pokreta. U trenutku njegova raspeća ona je nosila njegovo dijete.

Petar je, ljubomorani na ulogu Marije Magdalene, poveo svoj dio pokreta okupljena oko Isusa s ciljem zatajivanja i zamjene Isusova učenja njegovim

I

vladilim i s nakanom da stupi na čelo toga pokreta utjelo Marije Magdalene. Munja Magdalena je bila primorana pobjeći u l'rii'isku gdje je kasnije i umrla.

Njezino i Isusovo potomstvo bili su korijenom l'iuske kraljevske loze Merovinga. Ona i "sveta i'ivlenost" što je ona utjelovljuje - a ne nikakav I Vrtni i kalež - predstavljaju pravi "Sveti Gral."

I iako je povijest protekle dvije tisuće godina - u l'ini svih događaja zabilježenih u povijesnim l'itima (i to, razumije se, od strane "pobjednika") povijest borbe između Katoličke Crkve (naglašava \dino, Katoličke Crkve, a ne kršćanstva u cjelini) i l'ti »uskoga priorija. Crkva je, preko svoje uspostave k'ionii Svetoga pisma, doktrinalnih izjava, pa čak * minusa prema ženama, radila na zatiranju istine o •vi'ionu1 Gralu, a time i istine o "svetoj ženstvenosti", dok su templari i Sionski priorij nastojali zaštititi Gral (kosti Marije Magdalene), njezinu lozu te poliožnost prema "svetoj ženstvenosti".

Sauniere je čuvao to znanje - znanje što ga je I Monni'io da Vinci, i sam član Priorija, utkao u i'v svoja djela. Sauniere je u svemu tome imao i>bni interes budući da je i osobno - a time i

ti kraljevska obitelj Merovinga utemeljila Pariz,) l'to tvrdi Brown? (usp. Da Vinci Code, str. 257, '(j'flko izdanje Da Vincijev kod, str. 259.) Ni približi Pariz je u trećem stoljeću prije Krista utemeljilo 0 keltskih Gala po imenu Pariš!.. Merovinzi su, Pariz samo proglasili glavnim gradom Frana-Ci kraljevstva godine 508.

15

DEKODIRANI DA VINCIEV KOD

njegova unuka Sophie - pripadao lozi Merovinga. No Sophie, dakako, o tome nije ništa znala. Ona se čak prije puno godina bila i udaljila od svoga djeda nakon što je slučajno ušla u tajnu prostoriju njegova ladanjskog imanja i ondje ga zatekla s jednom ženom u nekoj vrsti ekstatična ritualna spolnoga čina posred maskiranih promatrača koji su nešto pjevušili.

Dakako, nakon što pročitamo roman, shvatit ćemo kako je ta žena bila njezina baka te su ona i "djedica" u toj sobi jednostavno održavali vjeru živom. Saznat ćemo također i kako je "Gral" - posmrtni ostaci Marije Magdalene i dokumenti kojima se dokazuje loza - zakopan u sjajnoj, staklenoj, dvadeset metara visokoj piramidi I. M. Peia, koja predstavlja novi ulaz u Louvre. Upravo će ondje, na kraju romana, Langdon pasti na koljena u znak štovanja nakon što je čuo ono za što sam vjeruje da je vjekovna mudrost koja mu je iz zemlje došla putem ženskog glasa.

Ništa nova pod suncem

Iako nam se najčešće dio temeljne radnje romana Da Vinci je kod može učiniti novim i uistinu kreativnim, gorka je istina kako to uopće nije slučaj. Brown je ovdje jednostavno isprepleo niz za-stranjenih mišljenja, ezoterijskih predaja i pseudo-povijesti objavljenih u drugim knjigama te ih sve zajedno natrpao na stranice ovoga romana. Ako imalo poznajete te druge knjige, zapravo postaje

16

UVOD

zapanjujuće koliki je dio romana jednostavno preuzet iz njih.

Brown na svojoj internetskoj stranici donosi popis literature dok neke od knjiga navodi i u samome romanu. Njegove izvore možemo svrstati u tri osnovne kategorije:

1) Sveta krv, sveti gral i djela na njezinu tragu. Ovu su knjigu 1981. godine objavili Michael Bai-gent, Richard Leigh i Henry Lincoln te je poslužila kao predložak za televizijski program mreže Bri-tish Broadcasting Corporation. Iako najavljuvana kao knjiga koje ne pripada fikciji, raskrinkana je kao djelo puke špekulacije i neutemeljenih pretpostavki te se temelji na lažnim dokumentima. Njezini su autori u vrijeme objavljivanja knjige bili, redom, nastavnik koji je diplomirao psihologiju, romanopisac i televizijski producent.

Još jedan naslov toga žanra jest i Templarsko otkrivenje autora Lynn Picknett i Clivea Princea, struènjaka za paranormalno koji se "dièe" i djelom naslova Mamutova knjiga NLO-a.

Svi elementi koji se u djelu Da Vinci je kod odnose na Isusa, Mariju Magdalenu, Sveti Gral i Sionski priorij preuzeti su iz ove dvije knjige.

2) "Sveta ženstvenost." Još od devetnaestoga stoljeća neki špekuliraju o izgubljenome dobu boginje u kojem se štovala "sveta ženstvenost" - dobu što ga je zamijenio ratoborni patrijarhat. Posljednjih su godina neki autori to razmišljanje stopili sa svojim predodžbama o Mariji Magdaleni. Amerikanka Margaret Starbird u nekoliko se svojih knjiga upustila upravo u takav pothvat. Brownov prikaz

17

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Marije Magdalene uvelike se temelji na djelima Starbirdove, osobito na knjizi Žena s alabastrenom posudom, što je sama autorica opisuje kao fikciju.

3) Gnosticizam. Kao što ćemo kasnije vidjeti, "gnosticizam" predstavlja intelektualni i duhovni sustav raširen u starome svijetu. Ima puno vidova, no, ukratko, najpoznatiji su oblici gnostièko-ga razmišljanja ezoterièni (istinsko je znanje dostupno samo nekolicini; rijeè "gnosis" predstavlja "znanje") te antimaterijalistièki (materijalni svijet, ukljuèujuæi i tijelo, drže zlim). Postoje spisi iz drugoga do petoga stoljeća koji predstavljaju jasnu sintezu gnostièkoga i kršćanskog razmišljanja. Struènjaci o njima imaju različita mišljenja, ali ih je većina znatno novijega datuma od Evanđelja. Najvažnije je, međutim, što drže kako ona pružaju vrlo malo ili nimalo izravna neovisna uvida u Isusove stvarne rijeèi i djela. Brown je to gledište zanemario kad je odabrao osloniti se na rad neznatne manjine znanstvenika i ostalih pisaca koji vjeruju kako gnostièki spisi uistinu odražavaju stvarnost najranijega pokreta okupljena oko Isusa. Upravo na tim djelima Brown temelji svoje opise onoga što je Isus "stvarno" nauèavao.

Navedeni bi nas izvori odmah morali potaknuti na uzbunu. Njegov popis literature ne sadrži ni jedno ozbiljno djelo o povijesti kršćanstva, ni jedno djelo nekoga znaèajnog struènjaka za Novi zavjet pa èak ni uobièajene naslove koji se ubrajaju u redovitu fakultetsku literaturu kada je rijeè o ranokršćanskoj povijesti. Èak ni sam Novi zavjet ne navodi kao izvor podataka o ranokršćanskoj povijesti.

18

UVOD

Brown u svojim intervjuima èesto istièe kako želi vratiti izgubljenju povijest koja je bila "zataškana". Rado izjavljuje kako "povijest pišu pobjednici". Ako, dakle, povijesne događaje doživljavate kao sukob snaga, pobjednici su ti koji æe ostaviti zapise te æe prevladati njihova verzija povijesti. Svrha je izvora

kojima se on koristi predstaviti tu "izgubljenu povijest". To gledište, dakako, sadrži zrnice istine. Povijest je nemoguće prikazati na posve objektivna način jer ljudska bića nisu posve objektivna. Događaje uvijek promatramo i prenosimo kroz prizmu perspektive. Tako, na primjer, svatko od sudionika prometne nesreće ima svoju verziju događaja koja se makar malo razlikuje od ostalih.

No, to ne znači da se nesreća nije uistinu i dogodila.

Dok promatrači nesreće mogu imati dvojbe glede toga kako je do nje došlo - žrtva će zacijelo imati drukčiju priču od vozača koji ju je skrivio - nema dvojbe kako se nesreća uistinu dogodila. Jednako tako nema nikakve dvojbe kako, unatoč ograničenjima promatrača, postoji objektivna istina glede toga tko je nesreću skrivio ma koliko teško bilo doći do nje.

Isto vrijedi i za povijesne zapise. Istina jest kako se, primjerice, osvajanje Zapada sve donedavna prikazivalo iz europske perspektive, dakle, one "pobjednika". Posljednjih godina znanstvenici pokušavaju prenijeti i drugu stranu priče, onu autohtonog stanovništva, čija je perspektiva osvajanja nedvojbeno drukčija. Nema sumnje kako europsko osvajanje Sjeverne Amerike sadrži nešto više od

19

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

onoga što govore osvajači, što govori autohtono stanovništvo i što itko od nas može u potpunosti shvatiti. I dalje, međutim, stoji da je do osvajanja došlo iz određenih pobuda i uz određene posljedice što ih možemo uvidjeti ako raspoložemo pravim informacijama, iako njihovo tumačenje može biti različito.

Međutim, u svome djelu Da Vincijev kod Brown se tvrdnjom da "povijest pišu pobjednici" služi kako bi iznio tezu da je čitavo kršćanstvo, počev od samoga Isusa, laž što su je napisali oni koji su htjeli zatamiti "stvarnu" Isusovu poruku. Nije, dakle, riječ o različitim tumačenjima Isusova života i poruke. Riječ je o samim temeljnim podacima: tvrdi se kako ono što čitamo u Novome zavjetu i što pokazuju sami ranokršćanski zapisi nije točan prikaz onoga što se stvarno zbilo.

Znanstvenik sir Leigh Teabing u ovome romanu hladnokrvno izjavljuje kako su "heretici" ranokršćanskoga razdoblja - oni što ih zastupaju gno-stički tekstovi koje Brown navodi - zapravo ti koji su ostali vjerni "izvornoj Kristovoj povijesti" (usp. Da Vinci Code, str. 234, hrvatsko izdanje, str. 236). Ovom je ozbiljnom optužbom stvarno prevršio mjeru. Stoga ćemo u čitavoj ovoj knjizi detaljnije razmatrati navedene izjave, no važno je već sada iznijeti njezine temeljne okvire kako bismo vidjeli o kakvu je visoku ulogu riječ. Brown tvrdi kako je Isus htio da okosnica pokreta koji će ga nasljedovati bude većša svijest o "svetoj ženstvenosti". On kaže kako je taj pokret, pod vodstvom i nadahnućem Marije Magdalene,

20

UVOD

cvjetao u prva tri stoljeća dok ga car Konstantin nije brutalno ugušio. Nema dokaza koji bi upućivali da je to istina. Jednostavno nije bilo tako. Razumije se kako se rano kršćanstvo odlikovalo raznolikošću. Nema dvojbe kako su se vodile žustre rasprave o tome tko je Isus bio i što je značio. Postoje također i snažni dokazi u prilog tome da su u nekim zajednicama žene zauzimale vodeće uloge u kršćanstvu, kao što su to bile đakonise. To se kasnije izgubilo (te, što je zanimljivo, ponovno pojavilo u kasnijim oblicima kršćanstva). No, ništa se od te raznolikosti, promjene ili pak razvoja u ranokršćanskoj povijesti nije dogodilo na način što ga sugerira Da Vincijev kod. Kada su ranokršćanski vođe htjeli potkrijepiti istinitost kršćanskoga nauka, nisu se pritom ravnali ni spolom ni moći. Kao što možemo vidjeti iz njihovih djela - ako se samo potrudimo pročitati ih - kriterij je pritom bio vjernost Isusovim riječima i djelima.

Možda ima puno toga u svezi s ranim kršćanstvom što ne znamo ili u što nismo sigurni. To su pitanja što ih ozbiljni znanstvenici već godinama slobodno i otvoreno razmatraju te se znade dogoditi i da se dvije tisuće godina nakon samih događaja pojave dokazi koji proširuju predodžbu što smo je dotad o njima imali.

Međutim, u tim ozbiljnim znanstvenim istraživanjima nigdje nećete naći da je netko ozbiljno shvatio tezu prema kojoj se Isusovo poslanje sastojalo u tome da pošalje Mariju Magdalenu pronositi njegovu poruku o "svetoj ženstvenosti".

21

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Vjerodostojni izvori takvo što i ne spominju. Vjerodostojni znanstveni izvori također upućuju na to kako velik dio preostalih Brownovih tvrdnja

- od naravi mita o Gralu, preko Sionskoga priori-ja pa do uloge šovanja boginje u starome svijetu

- postojeći dokazi jednostavno ne potkrjepljuju.

Kao što ćemo vidjeti dok budemo razmatrali njegov roman, tu je još puno drugih bizarnih, neobičnih i pogrešnih tvrdnja: od izjava o zemljopisu Pariza, do onih o životu samoga Leonarda da Vinci-ja. Nema razloga zbog kojega bi ova knjiga bila imalo pouzdan izvor podataka o bilo kojemu području istraživanja, osim možda kriptografije.

"Smirite se, pa to je samo roman!"

Da Vincijev kod izazvao je popriličnu pomutnju popraćenu, između ostaloga, i pozivima kako se valja smiriti i pustiti neka sve prođe. Već sam puno puta čula takav komentar.

Neki kažu kako je riječ samo o romanu, kako svi znaju da je to samo fikcija te zašto ga se onda ne bi tako i prihvatilo.

Vidite, postoji nekoliko razloga zbog kojih ne možemo tako postupiti. Prije svega, nikada se ne može reći kako je nešto "običan roman". Kultura je važna jer uvijek prenosi neku poruku. Uvijek bi nas trebali zanimati kultura i njezin utjecaj na nas, neovisno o tome je li riječ o umjetničkim djelima, filmu, glazbi ili pisanju.

No, u ovome konkretnom slučaju i sam autor djela tvrdi kako nije riječ samo o pukoj mašti te svo-

22

UVOD

je čitatelje potiče na usvajanje nekih problematičnih izjava o povijesti kao stvarnih.

Duga je povijest ispreplitanja poznatih činjenica o Isusu s izmišljenim pričama. Ona potječe iz najranijega doba kršćanstva te je se može usporediti sa židovskom tradicijom "midraša". Tako postoje nebrojene legende o Svetoj obitelji poput one kako je ružmarin dobio svoj ugodan miris kao nagradu nakon što je Marija na jedan grm ove biljke rasprostrla svoj plašt da se suši za vrijeme bijega u Egipat.

Kršćanska umjetnost tijekom povijesti obiluje zanimljivim i nerijetko prosvjetljujućim detaljima koji nisu utemeljeni ni na Svetome pismu ni na ranokršćanskoj predaji. U novije su se vrijeme pisci romana često služili pričom o Isusu kao temeljem svojih djela: Halja Llovda C. Douglasa i Srebrni kalež Thomasa Costaina samo su dva popularna primjera među mnogima pri čemu, usput rečeno, ovaj potonji govori o Svetome Gralu.

Povijesni roman predstavlja vrlo popularan žanr, no upuštajući se u njega, autor s čitateljem sklapa prešutnu nagodbu. On se, naime, obvezuje poštovati autentične povijesne okvire, iako sam roman opisuje izmišljene likove u nestvarnim situacijama. Mnogi ljudi vole čitati povijesne romane upravo stoga što je to vrlo zabavan i bezbolan način učenja povijesti. Oni, naime, vjeruju kako autor, kada je riječ o povijesti, govori istinu.

Da Vincijev kod se u tome razlikuje. U svim ostalim primjerima što smo ih naveli svi, od umjetnika do gledatelja ili čitatelja, shvaćaju razliku između poznatih činjenica i izmišljenih detalja podrazumi-

23

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

jevajući pritom odgovornost, odnosno očekivanje povijesne utemeljenosti tamo gdje je to primjereno. U djelu Da Vincijev kod izmišljeni detalji i krivi povijesni navodi predstavljeni su kao činjenice i plod ozbiljna povijesnoga istraživanja, što oni jednostavno nisu.

Kao što smo spomenuli u prethodnome poglavlju, Brown navodi podulji popis literature kojom se služio u pisanju svoga romana pri čemu većina navedenih djela ima image povijesnih radova, iako to uglavnom nije slučaj. Na početku svoje knjige Brown donosi popis činjenica što ih njegov roman sadrži. Navodi kako su Sionski priorij i Opus Dei stvarne organizacije. Svoju izjavu završava riječima:

"Svi opisi umjetničkih djela, arhitekture, spisa i tajnih obreda u ovom romanu točni su."

U svoj popis izričito ne uključuje "izjave o podrijetlu kršćanstva", ali su one zapravo automatski uključene u "dokumente". Što je još važnije, Brown sve svoje izjave o podrijetlu kršćanstva stavlja u usta svojih učeničkih likova, napose Langdona i Tea-binga koji često navode stvarna djela, a svoje izjave oblikuju riječima: "Povjesničari se čude što..."; "Na sreću po povjesničare..." te "Brojni znanstvenici tvrde..."

Navedeni razgovori služe kao sredstvo prenošenja ideja iz djela Sveta krv, sveti gral Margaret Stairbird te tko zna odakle još čitatelju čineći to na način kojim se podrazumijeva kako su one istinite i prihvaćene od "povjesničara" i "stručnjaka" diljem svijeta.

24

UVOD

Štoviše, u svojim intervjuima Brown ne skriva ni svoju metodu ni svoj cilj. Više je puta izjavio kako je svoje spoznaje rado podijelio s čitateljima jer želi sudjelovati u prenošenju te "izgubljene povijesti". Drugim riječima, u svojim intervjuima Brown želi reći kako je dio njegove namjere vezan uz Da Vincijev kod pomalo poučavati povijest:

"Prije dvije tisuće godina živjeli smo u svijetu Bogova i Boginja. Danas živimo isključivo u svijetu Bogova. Ženama je u većini kultura oduzet duhovni autoritet. Roman se bavi pitanjima na koji je način i zašto došlo do te promjene... te kakve lekcije iz svega toga možemo izvući za budućnost" (www.danbr.com).

I doista, čitatelji upravo u zapanjujućoj mjeri prihvaćaju ove teorije kao činjenice. Dovoljno je pročitati kritike čitatelja na adresi Amazon.com ili pak neki od brojnih novinskih članaka o utjecaju knjige da bismo se uvjerali do koje je mjere to točno. Možda ste se s takvim reakcijama i sami susreli u krugu svoje obitelji i prijatelja zbog čega ste se i odlučili na čitanje ove knjige. Nije, dakle, riječ o "običajnom romanu". Namjera je djela Da Vincijev kod poučavati povijest unutar okvira fikcije. Promotrimo sada kako je raspoređen "nastavni plan".

25

<

ffl

Da Vincijev kod obiluje tajnama: tajnim društvima, tajnim znanjima, tajnim dokumentima pa čak i obiteljskim tajnama.

Najvažnije se tajne, dakako, tiču Isusa i Marije Magdalene. Brownovi likovi često izjavljuju kako je tradicionalno kršćansko shvaćanje Isusova života i poslanja pogrešno. To bi, dakle, značilo kako Novi zavjet, izvor toga shvaćanja, predstavlja potpuno nepouzdan izvor podataka.

O tome je, znači, riječ. Ne možemo to nikako preskočiti. Ako želite, pozabavite se tom mogućnošću, ali pripisati vjerodostojnost bilo kojoj povijesnoj tvrdnji iznesenoj u romanu Da Vincijev kod u konačnici znači odbaciti ono što o Isusu, njegovu poslanju i ranokršćanskim vremenima iznosi Novi zavjet.

Je li to razuman stav? Bi li Novi zavjet uistinu mogao biti tako beskoristan ili, što je još i gore, obmana?

Razmotrimo, dakle, i to jesu li izvori kojima se Brown služi, kada je riječ o Isusu, uistinu vjerodostojniji od Novoga zavjeta?

Uzmimo, primjerice, sva ona druga "evanđelja", kao i tajne spise o kojima Brownovi likovi neprestano govore: biste li trebali vjerovati kako ona

29

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

govore istinu o Isusu samo zato što on tako tvrdi? Hajdemo vidjeti.

Gnostièka evanðelja

Kao što smo veæ napomenuli, Brown svoje zamisli o Isusu, Mariji Magdaleni i Svetome Gralu preuzima iz pseudo-povijesnih djela kao što su Sveta krv, sveti gral i Templarsko otkrivenje. Pa ipak, kada opisuje ono za što tvrdi kako je stvarna narav Isusova poslanja i uloge Marije Magdalene u njemu, okreæe se drugim izvorima.

Konkretno, na 235. stranici (hrv. izdanje 236.) i dalje njegov povjesnièar Teabing sluæi se knjigama poznatima pod nazivom Gnostièka evanðelja kao dokazom za prièu što je ispreda o Isusu. Kaæe kako ona govore o "Kristovu poslanju vrlo ljudskim rjeènikom" te navodi odlomke koji opisuju blizak odnos izmeðu Isusa i Marije Magdalene, kao i ljubomoru apostola na taj odnos.

Teabing objašnjava kako sve to otkriva ulogu Marije Magdalene kao najuzvišeniije primateljice i izaslanice Isusova mudra nauka te pripravlja teren za sukob izmeðu nje i Petra koji se potom savršeno uklapa u ostale teorije preuzete iz drugih knjiga.

No, mogu li ta djela uistinu potkrijepiti ovu drsku teoriju? Bismo li trebali vjerovati kako nam ona donose istinu o Isusovu životu, poruci i poslanju? Je li Isus u njima doista prikazan kao neodoljivo "ljudski", kao što to tvrdi Brown? Navedena Gnostièka evanðelja, kako ih nazivamo, svakako su stvarni dokumenti. Ta stoljeæa stara

30

' |

TAJNE I LAÐI

djela uglavnom ne predstavljaju evanðelja u pravome smislu rijeèi, veæ su plod raspršena i teško odre-diva pokreta koji je bio vrlo popularan u starome svijetu u drugome i treæem stoljeæu, kao i nekoliko stotina godina nakon toga.

Gnosticizam nije bio organiziran pokret. Postojale su neke otvoreno gnostièke sljedbe, ali su gno-stièki naèin razmišljanja i pojmovi prodrli u druge intelektualne sustave toga doba. Mogli bismo to usporediti s utjecajem što ga pokreti samopomoæi i izgradnje samopoštovanja posljednjih dvadeset godina imaju na amerièki život. Èini se kako, gdje god se osvrnuli, èujete poticaje da postanete "najbolje moguæe izdanje sebe" te rad na poboljšanju svoje osobe stavite u samo središte svojih prioriteta. Ukljuèeni su u televizijske programe i filmove, glazbu, poslovnu praksu, obrazovanje, pa èak i u crkve. Pokret nije organiziran, nema središnje vodstvo, oèituje se na razne naèine - meðu kojima su neki oèitiji od drugih - ali nedvojbeno postoji.

Gnostièki naèin razmišljanja, iako u razlièita vremena i na razlièitim mjestima poprima razlièite oblike, obièno ukljuèuje nekoliko dosljednih naèela:

- Izvor dobrote i istinskoga života jest ono duhovno.
- Materijalni i tjelesni svijet je zao.
- Nevolju èovjeèanstva èini zatoèenost duhovne "iskre" u tamnici materijalnoga tijela.
- Spasenje - odnosno osloboðenje toga zatoèenoga duha - postiæe se stjecanjem znanja (ne zabo-

31

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

ravimo pritom kako rijeè "gnosis" znaèi upravo znanje). • Samo su rijetki dostojni primiti to tajno znanje.

Nebrojene su varijacije gnostièkoga razmišljanja u starome svijetu pri èemu neke od njih ukljuèuju poprilièno razraðene hijerarhije stvarnosti, kao i složene obrede.

Elementi gnostièkoga razmišljanja neizbjeæno su se uvukli u razmišljanja nekih kršæana (jednako kao što se jezik programa za samopomoæ ušuljao u naèin na koji govorimo o vjeri). Za vrijeme drugoga i treæeg stoljeæa gnosticizam je bio posebno privlaèan te je kršæanskim misliocima postavio prvi pravi teološki izazov. Gnostièke su verzije kršæanstva obièno ocrnjivale Stari zavjet, omalovaævavale ili nijekale Isusovo èovještvo te zanemarivale njegovu muku i raspeæe.

Gnostici su pisali o svojim uvjerenjima, privukli sljedbenike te se upustili u pouèavanje i tajne obrede. Devet je godina, kao mladiæ, veliki sveti Augu-stin bio èlanom gnostièke sljedbe manihejaca koju je naposljetku napustio nakon što

se iskreno suočilo s nedosljednostima i besmislicama manihejskoga učenja (usp. Ispovijesti, knjiga 3-5).

Protiv hereza (krivovjerja): neka od djela iz drugoga i trećeg stoljeća koja pružaju uvid u kršćansku reakciju na gnosticizam, dostupna u knjižnicama ili na internetu, jesu djelo sv. Ireneja Protiv krivovjerja, Ter-tulijanovo djelo Protiv Marciona i djelo sv. Hipolita Pobijanje svih krivovjerja.

32

TAJNE I LAŽI

Djela kojima se Brown služi kako bi opisao kakav je Isus zapravo bio napisali su pristaše gnostičke verzije kršćanstva. To je razmišljanje cvjetalo tijekom drugoga i trećeg stoljeća što znači da navedena djela koja navodno otkrivaju tajno, vjerodostojno znanje o Isusu, dolaze iz istoga razdoblja - više od stotinu godina nakon Isusova poslanja, daleko kasnije no ijedna od knjiga Novoga zavjeta koje su sve dovršene do kraja prvoga stoljeća.

I tako se iskrena i otvorena uma trebamo zapitati, ne istražujući njihov sadržaj (što ćemo učiniti kasnije): zašto bismo ikada trebali povjerovati kako nam ti kasniji dokumenti govore više o događajima o kojima je riječ od onih ranijih. "Druga" evanđelja

Promotrimo sada dva dokumenta kojima Bro-wnovi likovi pridaju posebnu pozornost: Filipovo evanđelje i Marijino evanđelje iz kojih Teabing čita odlomke u kojima se tvrdi kako su Isus i Marija imali prisan i jedinstven odnos na koji su ostali apostoli bili ljubomorni.

Filipovo je evanđelje jedan od dokumenata otkrivenih 1945. u mjestu Nag Hammadi u Egiptu. Taj se zapanjujući nalaz, zapečaćen u posudi, sastojao od čak 45 različitih naslova, ne računajući kopije. Napisana na koptskome jeziku (egipatski jezik prikazan grčkim slovima), ta su djela, što su ih prepisali anonimni monasi, gotovo sva uključivala neke gnostičke elemente dok neka jasno odražavaju gnostičko-kršćanska uvjerenja. Na temelju datuma

33

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

s nekih korica stručenjaci vjeruju kako su ovi dokumenti napisani između polovice i kraja četvrtoga stoljeća, iako su brojna izvorna djela, kojih su ona samo kopije, svakako ranijega datuma.

No, ne i puno ranijega. Kao što Philip Jenkins primjećuje u svojoj knjizi The Hidden Gospels (Skrivena evanđelja), stručenjaci obično Filipovo evanđelje - iz kojega Teabing čita odlomak u kojemu se Marija Magdalena spominje kao Isusova "družbenica"

- smještaju najranije u godinu 250. poslije Krista. To je dvije stotine godina nakon Isusova javnoga djelovanja. Možemo ga nazvati "evanđeljem", ali gotovo da i nema ikakva zajednička sadržaja s bilo kojim od evanđelja te, poput većine gnostičkih materijala, ima posve različit stil. Kanonska evanđelja imaju jasnu i snažnu priču te naglašavaju Isusovu muku, raspeće i uskrsnuće. Filipovo je evanđelje kri-vudava i nepovezana zbirka izreka u dijaloškome obliku koje jasno odražavaju gnostički način razmišljanja.

Brown kaže kako su se tekstovi iz Nag Hammadija nalazili u "svitcima", što nikako ne odgovara istini. Riječ je, naime, o starim rukopisima, tzv. kodeksima - ranome obliku knjige.

Isto se može kazati i za Marijino evanđelje, pronađeno također u Nag Hammadiju. Kraće je od Filipova te ima nešto dosljedniju radnju, ako to možemo tako nazvati. Isus govori svojim učenicima, a potom odlazi. Marija Magdalena ih nastoji utješiti dijeleći s njima nešto od znanja što joj ga je predao

34

TAJNE I LAŽI

Isus - znanja što ga neki apostoli dobro primaju, dok ga drugi dovode u pitanje. Tim ćemo se dokumentom detaljnije pozabaviti nešto kasnije dok nam je zasad važna samo njegova vrijednost kao izvora informacija o Isusovu životu i nauku. Dio onoga što Marija Magdalena opisuje u tome dokumentu jest uzdizanje duše putem različitih razina života nakon smrti. To snažno odražava gnostičko mišljenje s kraja drugoga stoljeća zbog čega stručenjaci obično naznačuju to razdoblje kao najranije moguće za njegov nastanak.

Brown u Teabingova usta stavlja riječi prema kojima navedeni dokumenti iz Nag Hammadija, jednako kao i Spisi s Mrtvoga mora, donose "istinitu priču o Gralu". To je, iskreno rečeno, neobično. Dva od ukupno četrdeset i pet tekstova iz Nag Hammadija opisuju jedinstvenu, no ni u kojem slučaju izričito bračnu vezu između Marije Magdalene i Isusa kao sredstvo za iznošenje gnostičkih učenja, ali nema ni spomena o bilo kojemu drugom detalju "priče o Gralu" za koju on tvrdi kako je donose. Nadalje, Spisi s Mrtvoga mora (otkriveni 1947., a ne pedesetih, kao što to tvrdi Brown) uopće ne sadrže kršćanske tekstove. Riječ je o tekstovima što ih je ostavila asketska monaška židovska sljedba esena. Isusa, Mariju Magdalenu i Gral, nažalost, ne spominju.

Evo što možemo zaključiti o navedenim gno-stičkim tekstovima: vrijedni su u smislu otkrivanja gnostičko-kršćanskih hibrida iz drugoga stoljeća i kasnije. Govore nam kako su se te zajednice poslužile tekstovima iz sinoptičkih evanđelja (Matejeva,

35

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Markova i Lukina, široko dostupnih već na početku drugoga stoljeća) i prilagodile ih vlastitim ciljevima dok nam govore ponešto i o sukobima unutar tih zajednica.

Međutim, ona nikako ne donose nikakve neovisne ni jedinstvene informacije o Isusu iz Nazareta i njegovim prvim sljedbenicima.

Bibličar John P. Meier u svojoj knjizi A Marginal Jew (Židov s margine) sažima mišljenje koje je o tome najzastupljenije među stručnjacima kada kaže:

"U tim kasnijim dokumentima vidimo... reakciju na Novi zavjet, odnosno obradu novoza-vjetnih tekstova od strane gnostičkih kršćana koji su razvili mističan sustav razmišljanja. Njihova se verzija Isusovih riječi i djela može uključiti u 'korpus materijala o Isusu' pod uvjetom da se taj korpus shvati kao nešto što obuhvaća jednostavno sve što bilo koji drevni izvor pripisuje Isusu. No, takav je korpus matejevska mreža (usp. Evanđelje po Mateju 13,47-48) u kojoj dobre ribe rane predaje valja odabrati za posude ozbiljna znanstvenoga istraživanja, dok se one loše, naknadno skrpane i izmišljene, bacaju natrag u tamno more nekritičnoga uma... Sjedili smo na obali, prebirući mrežu, te smo agrapha, apokrifna evanđelja i Tomino evanđelje bacili natrag u more" (str. 140).

I tako Filipovo, Marijino i Tomino "evanđelje" vraćamo tamnome moru. Ona jednostavno nisu od koristi za pokušaj razumijevanja Isusova poslanja, kao ni najranijega kršćanstva.

DRUGO POGLAVLJE

Tko je odabrao evanđelja?

*{V'^V''', '}

36

Ako o ranokršćanskoj povijesti želite učiti iz djela Da Vincijev kod, evo vam sljedeće lekcije:

Isus je bio mudar, ali smrtna učitelj o čijemu je životu tijekom tih prvih stoljeća postojalo puno - "na tisuće" (Da Vinci Code, str. 234, hrvatsko izdanje, str. 236) - priča. Zapravo, više od osamdeset evanđelja. No, samo su četiri odabrana da postanu dijelom Biblije! A odabrao ih je car Konstantin 325. godine!

Potom su, tvrdi Da Vincijev kod, kao odjek Ni-cejskoga sabora te "tisuće" djela koja su opisivala Isusov život kao smrtnoga učitelja zataškane iz posve političkih razloga dok su, kao što kaže Lan-gdon, oni koji su se nastavili držati priče o Isusu kao o smrtnome učitelju - za koju on tvrdi kako predstavlja "izvornu povijest Kristovu" - nazvani "hereticima" (Da Vinci Code str. 234, usp. hrvatsko izdanje, str. 236).

Dosad smo se u našem razmatranju svojski trudili zadržati umjeren i objektivan ton, ali sada je zbilja prijeđena granica i ne možemo više tako.

To je toliko pogrešno da je gotovo nemoguće izreći. Riječ je o pukoj tlapnji pa čak ni najsvjeto-vniji znanstvenik niti najprotuvjerskije sveučilište ne bi nikada mogli potkrijepiti Brownovu verziju nastanka Novoga zavjeta.

39

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Nije riječ o ozbiljnoj povijesti i ne dajte se zavesti. Tu neobičnu povijesnu konstrukciju shvatite kao još jedan velik znak upozorenja kako ništa od onoga što piše na stranicama ovoga romana ne biste shvatili kao činjenicu. Iskoristite je kao prigodu da saznate daleko zanimljiviju priču o stvarnome nastanku Novoga zavjeta.

Nije bilo tako dramatično

U djelu Da Vincijev kod znanstvenik Teabing, čini se, zapanjuje Sophie izjavom kako "Biblija nije stigla s neba putem telefaksa" (Da Vinci Code str. 231, usp. hrvatsko izdanje, str. 233). To bi trebala biti sokantna novost kojoj on suprotstavlja svoju verziju "stvarnih događaja".

Implikacija je, naime, sljedeća: ako Biblija uistinu nije stigla putem telefaksa u cjelovitoj ukoričenoj verziji napisanoj od samoga Svetoga Boga s priloženim sadržajem, preostaje još jedino mogućnost kako je nastanak Svetoga pisma bio postupak u kojemu su na desetine jednako vjerodostojnih verzija priča o Isusovu životu bilo prihvatili, bilo odbacili ljudi motivirani željom za vlašću.

E pa, tako se jednostavno nije dogodilo.

Budite uvjereni kako postupak o kojemu je riječ - uspostava Kanona Svetoga pisma - ne predstavlja nikakvu tajnu. U knjižnicama postoje knjige iz kojih bismo u trenu mogli saznati cjelovitu priču o tome kako je to bilo. Štoviše, uloga ljudi u svemu tome ne umanjuje svetost biblijskih knjiga.

Napokon, Isus nam, uzašavši na nebo, nije ostavio Bibliju. Ostavio je Crkvu: apostole, Mariju, svo-

40

TKO JE ODABRAO EVANĐELJA?

ju majku, druge učenike, muškarce i žene. Koliko god Biblija kršćanima bila neophodna kao temeljan i siguran izvor Objave, dobro je, iako možda pomalo zapanjujuće, prisjetiti se kako su u tim prvim desetljećima kršćani živjeli, učili i štovali kao kršćani - bez Novoga zavjeta. Svoju su vjeru naučili razmatrajući Stari zavjet te putem usmene predaje, utemeljene na svjedočanstvu apostola. Ta se vjera oblikovala i hranila putem susreta sa živim Gospodinom u krštenju, Euharistiji, opraštenju grijeha te zajedničkome životu s drugim kršćanima.

Iz te su Crkve, Tijela koje se hranilo živim Gospodinom, proizišle knjige Novoga zavjeta, svjedočanstva Isusovih suvremenika koja su naposljetku zapisana, pročišćena i utvrđena.

Nije bilo telefaksa s neba? Ništa zato. Možda je to za jadnu Sophie bila velika vijest, ali za nas to ne predstavlja ništa nova.

Izreke i priče

Od samoga su početka neki kršćanski tekstovi bili vrednovani više od drugih. Cijenilo ih se iz više razloga: potjecali su iz apostolskih vremena, vjerno su sačuvali Isusove riječi i djela, moglo ih se koristiti u liturgiji, propovijedanju i naučavanju kako bi se čitavoj kršćanskoj zajednici vjerodostojno prenijela punina vjere u Isusa.

Bitno je primijetiti kako ovdje nema govora ni o kakvu "spominjanju svete ženstvenosti" kao ni o "omalovažavanju ženske moći".

U svakom slučaju, oko polovice drugoga stoljeća kršćani su takvu vrijednost, utemeljenu na onome

41

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

što će postati poznato kao "nauk vjere", bili pripisali dvjema glavnim skupinama tekstova: Matejevu, Markovu, Lukinu i Ivanovu Evanđelju te Pavlovim poslanicama.

Kako znademo da su ta djela bila cijenjena? Zato što su bila čitana na bogoslužju te su ih navodili kršćanski pisci u svojim djelima koja su došla do nas.

Vrlo je važno primijetiti kako, unatoč onome što tvrdi Brown, nije postojalo osamdeset evanđelja. Ta brojka nikako nije utemeljena na činjenicama.

Naravno da je bilo i drugih evanđelja osim četiriju koja se nalaze u našem Novom zavjetu. Luka to spominje na početku svojega Evanđelja:

Evanđelje: "Evanđelje" doslovce znači "radosna vijest". Evanđelje je Radosna vijest našega spasenja po Isusu Kristu. Evanđelja su pisani zapisi te Radosne vijesti.

"Kad već mnogi poduzeše sastaviti izvješće o događajima koji se ispuniše među nama (...) pošto sam sve, od početka, pomno ispitaao, naumih i ja tebi, vrli Teofile, sve po redu napisati da se tako osvjedočiš o pouzdanosti svega u čemu si poučen" (Evanđelje po Luki 1,1-3).

Znanstvenici vjeruju kako su zbirke Isusovih izreka poslužile kao jedan od izvora Evanđelja dok postoje i neka evanđelja - Petrovo evanđelje, Egipatsko evanđelje i Hebrejsko evanđelje - koja su bila u ograničenoj uporabi.

Einjenica jest kako su još polovicom drugoga stoljeća Matejevo, Markovo, Lukino i Ivanovo Evan-

42

: , TKO JE ODABRAO EVANĐELJA?

đelje bili primarni izvori kojima su se kršćani služili u propovijedanju o Isusu na bogoslužju i u naučavanju.

Jednako je tako zanimljiva još jedna kategorija tekstova što su ih kršćanske zajednice čitale na svome bogoslužju davno prije no što su evanđelja bila napisana, a to su Pavlove poslanice.

Istina je. Najranije napisane knjige Novoga zavjeta bile su Pavlove poslanice - možda upravo Prva poslanica Solunjanima - napisane oko 50. godine poslije Krista. Pavao je postao Kristov sljedbenik svega dvije ili tri godine nakon Isusove smrti i uskrsnuća pa je ostatak života proveo putujući, uspostavljajući kršćanske zajednice diljem Sredozemlja te je, kako vjerujemo, umro mučeničkom smrću u Rimu. Zajednicama što ih je osnovao napisao je brojne poslanice što su ih one s vremenom stale umnažati i slati drugim kršćanima. Štoviše, jedna je zbirka Pa-

Teabing opisuje "legendarni Dokument 'Q'", Isusove govore što ih je možda napisao vlastitom rukom, čije postojanje priznaje čak i "Vatikan" (usp. Da Vinci Code, str. 256, hrvatsko izdanje, str. 258). Istina o tome dokumentu "Q" i nije tako šokantna. Postoji velik dio materijala zajedničkoga Matejevu i Lukinu Evanđelju kojega u Markovu Evanđelju nema. Stručnjaci su iznijeli hipotezu kako su se možda prva dvojica služila zajedničkim izvornikom što su ga nazvali "Q" prema riječi Que//e, što na njemačkome znači "izvor." Vatikan se, jednako kao i većina drugih ljudi, u potpunosti slaže s mogućnošću postojanja jednoga takva dokumenta.

43

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

vlovih poslanica kolala među kršćanima već krajem prvoga stoljeća.

Zastanimo na trenutak i promotrimo što smo dosad saznali.

Od samih su početaka prikazi Isusova života, koji su napokon skupljeni u četiri evanđelja koja danas imamo, kružili među kršćanima, prihvaćeni kao vjerodostojni prikazi njegova života te stvarno mjesto susreta sa živim Kristom. Kružile su i brojne Pavlove poslanice. Zajedno s tekstovima Staroga zavjeta rađljeni su u bogoslužju. Kršćanski su ih pisci navodili. Izvješće što ga one iznose o Isusu - kao Onome kojega je Bog poslao da pomiri svijet; koji je trpio, umro, ustao te vazda živi kao Gospodin - izvješće je koje je oblikovalo ranokršćanska razmišljanja, kult i život.

Otvoreno ćemo reći kako nije bilo "tisuća" dokumenata koji su "opisivali njegov život kao smrtnoga čovjeka", kao što nije bilo ni još osamdeset evanđelja "u konkurenciji" za uvrštenje, kao da bi bila riječ o gomilama kodeksa i svitaka na stolu za kojim zasjeda neki odbor. To možemo posve sigurno tvrditi.

Nema nikakve dvojbe kako je, kada je riječ o evanđeljima (koja su glavnim predmetom našega razmatranja), četiri evanđelja kakva danas poznajemo kršćanska zajednica već polovicom drugoga stoljeća držala normativnima. Kršćanski pisci poput Justina Mučenika, Tertulijana i Ireneja, koji su u to vrijeme redom pisali i poučavali u Rimu, Sjevernoj Africi i Lionu (u današnjoj Francuskoj), svi

44

, TKO JE ODABRAO EVANĐELJA?

navode ta četiri evanđelja kakva danas poznajemo kao primaran izvor podataka o Isusu.

Jednostavno rečeno, nije to učinio Konstantin.

"Bezbrojni prijevodi, dodavanja i revizije"

U svojoj lekciji o biblijskoj povijesti, nakon što izjavljuje kako Sveto pismo nije stiglo putem telefaksa, Teabing upozorava Sophie na "nebrojene prijevode, dodatke i revizije. U povijesti nikada nije postojala definitivna verzija biblije" (Da Vinci Code, str. 231, hrvatsko izdanje, str. 233.).

Svakako, ako pod "konačnim" podrazumijevate "prve izvornike napisane rukom njihovih autora".

Ovo je nešto što nazivamo "strašilom": u raspravi uporabljen argument u koji nitko ionako ne vjeruje.

Postoji, dakako, puno rukopisa knjiga Novoga zavjeta i njihovih dijelova. Više od pet tisuća takvih rukopisa potječe iz prvih stoljeća kršćanstva pri čemu najraniji između 125. i 130. godine poslije Krista, dok ih oko trideset s kraja drugoga ili početka trećeg stoljeća sadrži "velike dijelove čitavih knjiga, uz dva koja sadrže gotovo čitava evanđelja i Djela apostolska te Pavlove poslanice" (Craig Blomberg u djelu Reasonable Faith (Razumna vjera) Williama Lanea Craiga, str. 194).

Navedeni su rukopisi, razumije se, obilježeni neznatnim varijacijama, ali je pritom važno uočiti sljedeće:

"Jedine tekstovne varijante koje se odnose na više od rečenice ili dvije (dok ih se većina odnosi

45

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

na pojedinačne riječi ili izraze) jesu Evanđelje po Ivanu 7,53-8,11 i Evanđelje po Marku 16,9-20... No, u q'elini, 97-99% Novoga zavjeta moguće je rekonstruirati izvan svake dvojbe" (Reasonable Faith, str. 194).

Ako vas to uznemiruje, razmotrite sljedeće: "Za Cezarovo djelo Galski rat (oko 50. godine prije Krista) postoji svega devet ili deset dobrih rukopisa, pri čemu najstariji potječe devet stotina godina nakon događaja o kojima govori. Danas postoji svega trideset i pet od ukupno stotinu četrdeset i dvije Livijeve knjige o rimskoj povijesti, u oko dvadeset rukopisa, od kojih je jedan čak iz četvrtoga stoljeća [Livije je živio u približno 64. godine prije Krista do približno 12. godine poslije Krista]. Od Tacitovih četrnaest knjiga rimske povijesti preostale su svega četiri i pol u rukopisima iz devetoga i jedanaestoga stoljeća... Time samo želimo kazati kako tekstualna potkrjepa onoga što su novozavjetni autori napisali daleko nadilazi dokumentaciju kojom raspolažemo za bilo koji drugi drevni napis... Jednostavno nema potkrjepa tvrdnjama kako standardna suvremena izdanja grčkog Novoga zavjeta vrlo blisko ne odražavaju ono što su novozavjetni pisci uistinu i napisali" (ibid.).

Kršćani shvaćaju kako je Sveto pismo kakvo poznajemo plod Božjega djelovanja preko ljudi. Ti su ljudi nesavršeni i imaju svoja ograničenja, no stvar je u tome što rukopisna potkrjepa Novoga zavjeta u velikoj mjeri predstavlja dosljedan drevni zapis čije rukopisne varijacije ne utječu na značenje teksta.

46

TKO JE ODABRAO EVANĐELJA?

Stvaranje Kanona

Razumije se kako su i druga djela osim ovih kružila među kršćanskim zajednicama te se čak i rabila u liturgiji. Bilo je, tako, poučenih tekstova, poput Didahe i Hermina pastira. Bilo je i drugih poslanica ostalih apostola ili onih koji su s njima bili povezani. Prva Klementova poslanica, što ju je oko godine 96. poslije Krista rimska Crkva napisala Crkvi u Korintu, bila je vrlo čitana, osobito u Egiptu i Siriji. Postoji čak i nekoliko drugih tekstova koji u naslovu sadrže riječ "evanđelje", a kojima su se služile razne kršćanske zajednice, primjerice Hebrejsko evanđelje, Egipatsko evanđelje, Petrovo evanđelje.

Zašto se oni danas ne nalaze u našem Novom zavjetu?

Za to postoje razlozi, no valja smjesta naglasiti kako oni nemaju nikakve veze s političkim makinacijama što ih Brown spominje, jednako kao što nemaju nikakve veze s Nicejskim saborom ili Konstantinom. Važno je istaknuti i to kako navedeni

gnostièki tekstovi što ih Brown smješta u samo središte svojih teorija nitko nikada nije držao kanonskima osim samih gnostika koji su ih stvorili. Kanon: od grèke rijeèi koja znaèi "pravilo", skupina knjiga što ih Crkva priznaje kao nadahnute od Boga i mjerodavne da se njima služi svekolika Crkva. Kao stoje to èesto bio sluèaj u crkvenoj povijesti, odluka da se odrede knjige primjerene za uporabu u službi Crkve bila je reakcijom na postavljeni izazov.

47

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Izazov do kojega je došlo polovicom drugoga stoljeća stigao je iz dva pravca: jedan je pokret zahtijevao drastièno smanjenje knjiga prihvaćenih kao Sveto pismo, dok je drugi tražio njihovo dodavanje.

Prvi je izazov potekao od èovjeka po imenu Marcion. Marcion, sin biskupa koji ga je, usput reèeno, ekskomunicirao, okupio je u Rimu pokret oko svojih uvjerenja kojima je, među ostalima, odbacivao Boga opisana u Starome zavjetu. Uèio je kako jedino Sveto pismo mjerodavno za kršćane tvori deset Pavlovih poslanica i jedna redigirana verzija Evanđelja po Luki.

Drugi je niz izazova potekao od gnosticizma o kojemu je bilo rijeèi u prethodnome poglavlju te od još jednoga krivovjerja nazvana montanizam. Te su varijante kršćanstva, kao što smo vidjeli, imale svoje vlastite svete knjige te se nedvojbeno pojavilo pitanje: "Koje je njihovo mjesto? Predstavljaju li one vjerodostojno shvaćanje Isusa?"

Pritisak je dolazio s obje strane. Marcion je htio ukloniti neke knjige dok su gnostici za svoje tražili jednako priznanje. Oèigledno je bio potreban jasniji i èvršai stav.

Nešto pritom valja smjesta rašèistiti: potreba za toènim određivanjem nije došla zato što su ljudi na vlasti osjetili kako je njihov položaj ugrožen. Za vrijeme toga razdoblja kršćanstvo je bilo manjinska vjera što su je rimske vlasti povremeno progonile te èije su pristalice puno riskirale da bi ostale vjerne vjeri u Krista, ukljuèujuæi i vlastite živote. Vjernost

48

TKO JE ODABRAO EVANĐELJA?

Neke bi moglo zbuniti to što je Marcion bio sin biskupa, osobito one koji su u napasti prihvatiti Brovnovu tvrdnju prema kojoj je rano kršćanstvo bilo neprijateljski nastrojeno prema braku i spolnosti. Valja znati da se u istoènome kršćanstvu i pravoslavni svećenici i katolièki svećenici istoènoga obreda (grkokatolici) mogu ženiti. Ta tradicija potjeèe još iz najranijih vremena kada su neki svećenici živjeli u celibatu dok su se drugi ženili. Tako je, primjerice, sv. Patrik, zaštitnik Irske, bio sin ðakona i unuk svećenika. Evanđelju nije sa sobom donosila nikakve prednosti, veæ je bilo upravo suprotno. Do potrebe za èvrstim utvrđenjem došlo je zbog toga što su posljedice prihvaćanja bilo Marciono-va, bilo gnostièkoga shvaćanja kršćanstva bile vrlo teške. Oba su, svako na svoj naèin, predstavljala daleko drukèije i okrnjeno tumaćenje Isusa i njegova nauka. Oba su kršćanstvu odsijecala njegove židovske korijene dok je napose gnosticizam Isusu oduzimao njegovo èovještvo. Ni jedan gnostièko--kršćanski tekst ne ukljuèuje prikaz Isusove muke i smrti. Oba daju prikaz Isusa koji se uvelike razlikuje od onoga utemeljenoga na njegovim najranijim kršćanskim spomenima zabilježenima u èetirima evanđeljima, Pavlovim poslanicama i trajnome životu Crkve.

Kao odgovor na te izazove kršćanske su vođe stali jasnije utvrđivati knjige prikladne za uporabu u kršćanskim crkvama za liturgiju i pouèavanje. Nekoliko se stoljeća to èinilo zajednièkim naukom

49

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

i izjavama pojedinih biskupa. No, izvan toga opæeprihvaćenoga korpusa Evanđelja i Pavlovih poslanica i dalje je bilo previranja. Neki su biskupi, osobito na Zapadu, držali kako Poslanica Hebrejima nije prihvatljiva dok su neki istoèni biskupi imali dvojbe u svezi s Knjigom Otkrivenja.

Nije, međutim, bila rijeè o duhovnoj vrijednosti tih djela. Pitanja su se uvijek odnosila na norme ukljuèene u taj postupak od samoga poèetka: "Koje knjige

najbolje utjelovljuju stvarnost onoga što je Isus bio i što jest za svekoliku Crkvu? Potječu li te knjige iz vremena apostola? Poklapa li se ono što govore o Isusu s onime što nam govori Evanđelje? Izgrađuju li te knjige svekoliku Crkvu ili je pak njihova zanimljivost ponešto ograničena?"

No, one nikako ne "prenose tajnu priču o Isusu i Mariji Magdaleni koju je potrebno sakriti od svijeta". Ne, jer problem nije ni bio u tome.

S vremenom, kako se kršćanstvo uèvrstilo, a nestala prijetnja progonstva, kršćanski su se vođe mogli sastajati i donositi odluke za širu Crkvu. Na Saboru u Laodiceji oko godine 363. poslije Krista potvrđena su stoljeća kršćanske prakse i razmatranja popisom kanonskih knjiga koji je uključivao sve koje mi danas poznajemo osim Knjige Otkrivenja. Godine 393. Sabor se sastao u Hiponu, u sjevernoj Africi, te uspostavio Kanon kakav danas poznajemo, uključujući i Knjigu Otkrivenja, uz riječi kako su to knjige koje se mogu naglas èitati u crkvama uz dodatak, što ga je važno spomenuti, kako se na blagdan nekoga muèenika èitanju može dodati i izvješće o njegovoj mucu (trpljenju i smrti).

50

TKO JE ODABRAO EVANĐELJA?

Rijeè je, dakle, o godinama 363. i 393. koje su uslijedile nakon Konstantinove vladavine.

Evo još jednom sažeta redosljeda navedenoga postupka: apostoli i drugi uèenici bili su svjedoci Isusova nauka, poslanja, èudesu, trpljenja, smrti i uskrsnuća. Saèuvali su ono što su vidjeli i èuli i to prenijeli dalje. Nakon što su tekstovi bili napisani, neprestano ih se uspoređivalo s drevnim izvješćem izvornih svjedoka. Naposljetku su - suoèeni s drugim uèenjima koja su se izravno protivila drevnim svjedocima - crkveni vođe postavili crt u i rekli kako je ova skupina knjiga, zahvaljujući svojoj povezanosti s apostolima i suglasju s drevnim svjedoèanstvima, prikladna za uporabu u bogoslužju i prenošenje vjere u Isusa.

Dodajmo kako u svemu tome nema nikakvih tajna. Ne postoji tajno znanje što su ga biskupi širili "pod palicom" cara Konstantina. Postupak je dobro poznat, transparentan, od izvornih svjedoka pa sve do postupne uspostave Kanona. Nema takoèer ni tisuća potisnutih iskaza o Isusu ni osamdeset evanđelja. Možda u romanu, ali ne i u stvarnosti.

Zašto je sve to uopće važno?

Može se uèiniti kako je rijeè o sitnici, ali nije tako. Brojne je èitatelje uznemirila verzija povijesti iznesena u djelu Da Vincijev kod. Ono, èini se, implicira kako je Biblija kakvu danas poznajemo rezultat toga što su crkvene vođe nepravedno odbacili isti-

51

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

nita izvješća o Isusu jednostavno zato što su ih ta izvješća ugrožavala. Kao što ste vidjeli, nije bilo tako. Da, ljudske su ruke odigrale ulogu u uspostavi Kanona, ali donesene odluke pritom nisu bile motivirane ni željom da se potlaèe žene ni da se zadrži vlast. Bile su utemeljene na vrlo snažno doživljenoj obvezi da se osigura oèuvanje toèna i cjelovita Isusova života za buduće naraštaje te, kao što kršćani vjeruju, nadahnute Duhom Svetim. Èinjenica jest kako je bilo knjiga koje nisu opstale: neke zbog toga što je njihova primjena bila na bilo koji naèin ograničena, a neke je opet bilo nemoguće povezati s apostolskim vremenima. Druge su odbačene jer su predstavljale bjelodan pokušaj da se Isusa - jedva prepoznatljiva u odnosu na Onoga kojega susrećemo u evanđeljima i Pavlovim poslanicama - "stavi u službu" novih filozofija i duhovnih pokreta.

Zvuèi li vam sve ovo možda poznato?

Božansko izabranje

52

Prema djelu Da Vincijev kod, kršćanstvo kakvo danas poznajemo nije djelo Isusa i njegovih uèenika, već cara Konstantina koji je Rimskim Carstvom vladao u èetvrtome stoljeću.

Je li to istina?

Naravno da nije.

Suvremeno kršćanstvo svakako može biti pomalo drukčije, no u srži svekolike kršćanske vjere leži vjerovanje kako je Isus - pravi Bog i pravi čovjek - taj po kojemu Bog izmiruje svijet, kao i svakoga pojedinoga od nas, sa sobom te kako se spasenje (dioništvo u božanskome životu) postiže po vjeri u Isusa koji nije mrtav već živi.

Brown bi nas, govoreći preko likova svoje knjige, želio uvjeriti kako je ta vjera djelo rimskoga cara iz četvrtoga stoljeća. Evo njegove verzije događaja (što je u knjizi iznosi Teabing):

Isusa su štovali kao mudra, ali smrtna učitelja. Djela u kojima se naglašava njegovo čovječstvo kružila su posvuda. Kada je Konstantin došao na vlast, uznemirili su ga sukobi između kršćanstva i poganstva koji su prijetili razdorom njegova carstva. Stoga je odabrao kršćanstvo, sazvaio stotine biskupa na Nicejskome saboru, prisilio ih da Isusa priznaju Božjim Sinom - i to je bilo to.

55

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Iskreno rečeno, ovo je vrlo neobično. Razmotrimo ove tvrdnje dio po dio, a potom ćemo se pozabaviti ključnim pitanjem Isusova božanstva.

Konstantin

Car Konstantin (oko 272.-337. poslije Krista) započeo je svoju vladavinu kao rimski car godine 306. poslije Krista, a svoju moć učvrstio godine 312. poslije Krista kada je porazio neprijatelja u čuvenoj bitci kod Mulvijeva mosta, navodno ojačan i nadahnut vizijom koju je protumačio kao kršćansku.

Do toga je trenutka prakticiranje kršćanske vjere u Rimskome Carstvu bilo nezakonito. Štoviše, kršćani su svega nekoliko godina ranije (između 303. i 305. godine poslije Krista), za Dioklecijanove vladavine, doživjeli osobito nesmiljena progona na području čitava Carstva.

Nije posve jasno što je Konstantin točno vidio i kada je to bilo (prije ove bitke ili prije jedne druge, nešto ranije). Neke verzije govore kako je to bio "chi-rho" - kombinacija grčkih slova "X" i "P" - L - koja su prva dva slova Kristova imena: Χριστός. Drugi izvori kažu kako je to bio križ.

(Bilo bi uputno zaustaviti se načas ovdje i upitati zašto bi se Rimsko Carstvo trudilo uhićivati i zlostavljati one koji su ostali vjerni mudru učitelju ako je to sve što je Isus bio? Zašto bi sljedbenici toga mudra učitelja na bilo koji način ugrožavali Carstvo? Carstvom je kolalo pravo obilje filozofskih

56

BOZANSKOIZABRANJE

škola i sustava koji nisu trpjeli nikakva progona. Zašto su onda progonili kršćane?)

Iz bilo kojega razloga - možda zrnca prave vjere, prisutnosti kršćana u njegovoj vlastitoj obitelji ili pak kakve tajnovite političke računice - jedna od prvih stvari što ih je Konstantin učinio bilo je izdavanje edikta o dopuštanju kršćanstva što je barem na neko vrijeme zaustavilo progona.

Istina je kako se Konstantin za svoje vladavine nije zaustavio samo na dopuštanju, već je prema kršćanstvu pokazao i naklonost. Želio je ujediniti Carstvo koje je već čitavo stoljeće bilo narušeno razdorom i neprekidnim sukobima. Vjera je svakako mogla poslužiti kao sredstvo u ostvarenju toga cilja pa je on možda osjetio njegovu snagu, jednako kao i opadanje moći tradicionalne rimske religije. Možda je bio pod utjecajem kršćanskih mislilaca koji su bili u njegovoj blizini, čak možda i dijelom njegove obitelji. U svakome je slučaju, čini se, Konstantin u određenome trenutku odlučio dopustiti da kršćanstvo bude ta ujedinjujuća snaga.

Nama, naučenima na odijeljenost Crkve od države, sve se to može učiniti vrlo neobičnim, ali u starome svijetu to nije postojalo ni u jednoj kulturi. Svaka se država držala na neki način poduprtom

Brown kaže kako je Konstantin kršćanstvo učinio službenom vjerom Rimskoga Carstva. To nije istina. Kršćanstvu je samo pružio snažnu carsku potporu dok je ono službenom vjerom postalo tek za vladavine cara Teodozija koji je vladao od 379. do 395. godine poslije Krista.

57

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

božanskom naklonošæu, praæenom uzvratnom odgovornošæu podupiranja vjerskih institucija. Sve do Konstantina te su institucije bile hramovi rimskih božanstava. Kada je Konstantin svoje zanimanje i potporu prebacio na kršæanstvo, zauzeo je isti stav s obzirom na kršæanske institucije financirajuæi izgradnju crkava i ukljuèujuæi se u crkvena pitanja na naèin uobièajen za ono doba.

Nicejski sabor

Konstantin je doista sazvaò Nicejski sabor godine 325. poslije Krista, i to u Maloj Aziji, zemlji koja nam je danas poznata kao Turska. Bilo je to drugo okupljanje biskupa što ga je sazvaò za svoje vladavine. Iako nisu bili prisutni svi biskupi i nije došao gotovo ni jedan sa Zapada, cilj je Sabora bilo donošenje odluka koje su se ticale cijele Crkve pa je on stoga nazvan "ekumenskim saborom".

Ali zašto? Zašto je Konstantin to uèinio? Prema Brownu, uèinio je to zato što je htio izmijeniti kršæanstvo kako bi ono postalo snažnije i bolje služilo njegovim ciljevima.

Obièan, smrtan uèitelj Isus nije mu bio ni od kakve koristi, ali bi se zato Sin Božji pokazao itekako korisnim.

Ekumenski je sabor okupljanje biskupa iz èitave Crkve. Nazive sabori dobivaju prema mjestima održavanja. Katolici priznaju dvadeset i jedan ekumenski sabor, poèevši od Nicejskoga pa sve do II. vatikanskog (1962.-1965.).

58

BOŽANSKOIZABRANJE

Ovdje se uistinu moramo zaustaviti i zaèuditi. U Niceji se okupilo tri stotine biskupa, biskupa koji su, kako tvrdi Brown, vjerovali da je Isus bio "smrtni prorok". Konstantin im je rekao neka izjave kako je Isus Bog.

Oni na to pristaju bez ikakva pogovora.

I opet smo primorani reæi: ne baš. To nije logièno, ne odgovara onome što otkrivaju izvori i jednostavno nije bilo tako.

Zašto nije logièno? Možda zato što, kada razmotrite što su ti biskupi radili prije nego što su se u Niceji "obratali" - liturgije koje su slavili, rasprave koje su pisali i kojima su se služili, Sveto pismo (koje je dotad veæ bilo èvrsto utvrðeno) iz kojega su propovijedali i nauèavali - ondje baš i neæete pronaæi Isusa kao "smrtna proroka".

Isus jest Gospodin!

Je li istina kako se tristo godina prije Niceje ono što nazivamo kršæanstvom sastojalo u prenošenju mudrosti proroka Isusa?

Ne. Štoviše, to nikada nije bila bit kršæanstva.

Kada prouèimo evanđelja i Pavlove poslanice - a sve je to napisano između pedesetih i približno 95. godine poslije Krista - pronalazimo dosljedan obrazac Isusovih opisa kao ljudskoga biæa u kojemu je Bog prebivao na posve jedinstven naèin.

Evanđelja jasno kazuju kako apostoli prije uskrsnuæa uopæe nisu shvaæali Isusov identitet. Neprestano su bili zbunjeni i u zabludi te su, što je razumljivo, kao pobožni Židovi o Isusu bili kadri razmi-

59

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

sijati iskljuèivo unutar dostupna im okružja: kao o proroku (da, i to), uèitelju, sinu Božjemu i Mesiji. Unutar židovskoga okružja ništa od toga nije podrazumijevalo božansku narav, veæ samo osjeæaj posebna Božjega izabranja.

Međutim, u svjetlu uskrsnuæa apostoli su napokon shvatili ono što je Isus nagoviještao za èitava svoga poslanja te napokon i izrijekom rekao, kao što èitamo u Ivanovu Evanđelju, u poglavlju 14.-17.: da su on i Otac jedno.

Ako èitate Novi zavjet, naæi æete to izreèeno na najrazlièitije naèine: u spomenu Isusova jedinstvena, djevièanskoga zaèeæa po Duhu Svetomu (usp.

Evanđelje po Mateju 1-2; Evanđelje po Luki 1-2), u svim opisima Isusova krštenja i preobraženja, u Isusovu èinu opraštanja grijeha koji je izazvaò sablazan jer "tko može grijeh otpuštati doli Bog jedini" (usp. Evanđelje po Luki 7,36-50;

Evanđelje po Marku 2,1-12) te u razlièitim izrekama što ih možemo pronaæi posvuda u sinoptièkim evanđeljima, jednako kao i u Evanđelju po Ivanu gdje se Isus poistovjeæuje s Ocem na naèin koji podrazumijeva kako, kada susretnemo

Isusa, susrećemo Boga u njegovoj ljubavi i milosrđu (usp. Evanđelje po Mateju 10,40; Evanđelje po Ivanu 14,8-14).

Nastavljajući s Djelima apostolskim i Pavlovim poslanicama koja odražavaju propovijedanje apostola i prve Crkve, ne možete drugo nego se, u središtu propovijedanja, uvjeriti kako Isus nije ni veliki ljudski učitelj ni mudar čovjek već Gospodin, tj. Bog. (Pročitajte, primjerice, prvo poglavlje Poslanice Kološanima ili drugo poglavlje Poslanice

60

:

BOZANSKOIZABRANJE

Filipljanima, koje su napisane nekoliko desetaka godina nakon Isusova uskrsnuća.)

(Cilj ovoga poglavlja, usput rečeno, nije "dokazati" vam kako je Isus božanska osoba, već pokazati kako su ga prvi kršćani štovali kao Boga, a ne samo slijedili kao mudra, ali smrtna učitelja. Da biste odlučili što vi vjerujete o Isusu, nemojte se osloniti na mene ili, ne dao Bog, na Dana Browna, već se sami susretnite s njime i to ne preko bilo kakva romana, već izravno preko Evanđelja.)

Razumijevanje Isusove naravi koju On dijeli s Bogom tijekom idućih nekoliko stoljeća samo je produbljeno, kao što će vam pokazati kratak pregled bilo koje zbirke tekstova iz toga razdoblja. Uzet ćemo samo jedan primjer: Tacijana, kršćanskoga pisca iz drugoga stoljeća: "Ne ponašamo se kao lude, o Grci, niti govorimo prazne riječi kada naviještamo kako je Bog rođen u ljudskome obličju" (Govor protiv Grka, str. 21).

Kao što smo vidjeli, u to su vrijeme kršćanski učitelji, suočeni s krivovjerjem, već morali pojašnjavati kršćansku vjeru. Jedno od krivovjerja koje je stvaralo probleme u drugome stoljeću bio je doketi-zam, prema grčkoj riječi za "činit se". Docketisti su vjerovali kako je Isus bio božanski do isključenja svakoga istinskog čovječstva. Vjerovali su kako njegovo ljudsko obličje i trpljenja nisu bili stvarni već samo privid. Postojanje doketizma na vrlo drastičan način pokazuje kako se Isusovo božanstvo shvaćalo itekako ozbiljno i prije četvrtoga stoljeća.

Ovo nije mjesto za razmatranje svih značenja i implikacija Isusove dvojake božanske i ljudske

61

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

naravi, već samo želimo istaknuti koliko je silno pogrešan Brownov prikaz kršćanskoga shvaćanja Isusa.

On tvrdi kako je pojam Isusova božanstva izmislio Konstantin u četvrtome stoljeću. Kao što jasno pokazuje svjedočanstvo Novoga zavjeta i prvih tri stotine godina kršćanskoga shvaćanja i štovanja, nije bilo tako. Ako nas doista zanima što su prvi kršćani naučavali i vjerovali, puno je bolje obratiti se samome izvoru negoli suvremenu romanu.

Koji je taj izvor? Novi zavjet, dakako, što bi ga svatko tko se istinski zanima za te stvari trebao pročitati, proučiti i razmotriti.

Nemojte zaboraviti: u svome djelu Da Vincijev kod Brown, raspravljajući o Isusovu identitetu, ni na jednome mjestu ne navodi ni jednu knjigu Novoga zavjeta. Ni jednu.

Arije i Sabor

Nicejski se sabor uistinu bavio pitanjem Isusova božanstva, ali ni približno onako kako se to tvrdi u djelu Da Vincijev kod.

Kao što vjerojatno znate, ako ste se makar na trenutak time ikada pozabavili, stvarnost Isusa kao pravoga čovjeka i pravoga Boga nije lako ni shvatiti ni izreći te potiče čitav niz zanimljivih i teških pitanja, pitanja na koja u Svetome pismu nije dan eksplicitan i izravan odgovor.

Novi zavjet bilježi iskustvo onih koji su susreli Isusa: pravoga čovjeka u kojemu su susreli Boga koji je opraštao grijeha kao što to čini Bog, govorio

62

BOZANSKOIZABRANJE

s božanskim autoritetom te ga ni sama smrt nije uspjela pobijediti. Kako to objasniti? Kako to definirati?

Za to je bilo potrebno nekoliko stoljeća. Kao što se često događa, potreba za bližim i jasnijim određenjem Isusova identiteta pojavila se u okružju sukoba. Javljale bi se, naime, razne ideje - kako Isus zapravo nije bio pravi čovjek, kako je Bog samo poprimio obličje ljudske osobe poput haljine (doketizam) - koje su se jasno protivile svjedočanstvu apostola. Zbog toga bi biskupi i teolozi bili primorani preformulirati svjedočanstvo apostola na način koji je bio prihvatljiv vremenima u kojima su živjeli te pružao odgovore na pitanja koja su im ljudi postavljali.

To nije bilo lako jer je, kao što smo kazali, riječ o iznimno teško shvatljivu pojmu. No, ne zaboravimo na koji su način stvari u konačnici postavljali branitelji drevnoga znanja o Isusu kao pravome čovjeku i pravome Bogu. Kako možemo o Isusu govoriti na način koji je u potpunosti vjeran cjelovitoj složenoj slici o njemu o kojoj čitamo u svjedočanstvima apostola? Jer u evanđeljima doista jest opisano kako je Isus gladovao te kako je osjećao strah i srdžbu. On tamo jest opisan kako je djelovao s Božjim autoritetom i ustao od mrtvih. Kad god govorimo o Isusu, moramo biti vjerni cjelovitu, otajstvenu, izvanrednu svjedočanstvu zabilježenu u evanđeljima i ostalim ranokršćanskim spisima. Početkom četvrtoga stoljeća pojavio se osobito privlačan izlaz iz te zamršene situacije što ga je

63

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

zastupao prezbiter (svećenik) po imenu Arije iz mjesta Aleksandrije u Egiptu. Arije je naučavao kako Isus nije bio pravi Bog. On je svakako bio najuzvišenije Božje stvorenje, ali nije imao potpuno dioništvo u Božjemu identitetu i naravi. Njegove su se ideje ubrzo pokazale vrlo popularnima te je upravo to bio sukob što ga je Nicejski sabor imao razriješiti - između, dakle, Arijevih sljedbenika i sljedbenika tradicionalnoga kršćanstva.

To su i učinili potvrđujući Isusovu božansku narav, rabeći pritom filozofske pojmove jer se upravo takvim rječnikom bio poslužio i sam Arije iznoseći svoje argumente. Rezultat toga je Nicejsko vjerovanje prema kojemu je Isus "Bog od Boga, Svjetlo od Svjetla, pravi Bog od pravoga Boga, rođen, ne stvoren, istobitan s Ocem..."

Bibličar Luke Timothy Johnson u svojoj knjizi The Creed (Vjerovanje) piše:

"Biskupi su na Nicejsko-me saboru stoga držali kako ispravljaju zabludu, a ne izmišljaju nov nauk. Morali su služiti filozofski rječnik o biti zato što je to bio postao jezik rašelambe i zato što Sveto pismo nije nudilo dovoljno precizne pojmove kojima bi izrekli ono što su držali potrebnim... zbog toga su držali kako ne izopačuju, već naprotiv čuvaju puno svjedočanstvo Svetoga pisma" (str. 131).

Ta je rasprava uistinu bila potvrđena i glasovanjem što Brown tako uzbuđeno navodi te što bi trebalo diskreditirati čitav pothvat. Istina je kako se i u kršćanskoj i u židovskoj predaji potvrđuje Božje volje i mudrosti tražila na različite načine. Tako čitamo

64

BOZANSKOIZABRANJE

kako su i u Starome i u Novome zavjetu vođe bile izabirane kockom jer se držalo kako će na taj način Bog rukovoditi ishodom.

Ali nije bila riječ o podjednaku rezultatu, kao što tvrdi Brown. Samo su dvojica biskupa od njih približno tri stotine (podaci o točnom broju nazočnih biskupa se razlikuju) glasovala u prilog Arijeva okrnjena prikaza Isusa.

I opet krivo

I tako ponovno vidimo kako je gotovo sve ono što Brown iznosi o ovome vidu kršćanske povijesti netočno:

On tvrdi kako je do četvrtoga stoljeća "kršćanstvo" bilo pokret okupljen oko shvaćanja Isusa kao "smrtna proroka". Jednostavno konzultiranje Novoga zavjeta, napisana nekoliko desetljeća nakon Isusova uskrsnuća, pokazuje kako nije tako. Prvi su kršćani navješćivali Isusa kao Gospodina.

On tvrdi kako je Nicejski sabor izmislio ideju o Kristovu božanstvu. Nije bilo tako. Sabor je samo očuvao cjelovitost drevna svjedočanstva o Isusu čija je narav na otajstven način bila i ljudska i božanska.

I opet je u krivu, u svakome pogledu.

65

ÈETVRTO POGLAVLJE

Svrgnuti kraljevi?

-.*-.*-.*- ,*1' - f.. /

Zastanimo na trenutak i izvršimo "reviziju".

Zasad smo na našem putovanju kroz povijesni prikaz, tako ležerno iznesen u djelu Da Vinci je kod, saznali sljedeæe:

- Izvori navoda o najranijoj kršæanskoj povijesti korištenih u toj knjizi kreæu se od potpuno izmišljenih i neutemeljenih do nebitnih.
- Brown se, konstruirajuæi svoju verziju dogaðaja, ne služi ni jednim izvorom iz razdoblja o kojemu je rijeè: ni Novim zavjetom, ni spisima biskupa i nauèitelja, ni liturgijskim dokumentima, ni povijesnim dokumentima.
- Njegovi su prikazi stvaranja Kanona Svetoga pisma, Nicejskoga sabora, Konstantinove vladavine i ranokršæanskoga shvaæanja Isusova identiteta redom i bez iznimke pogrešni te nemaju nikakve veze ni s nekadašnjim ni sa sadašnjim shvaæanjem navedenih dogaðaja.

Èini se kako uopæe nema smisla nastaviti, zar ne? No, dakako, nismo se ni izdaleka približili kraju pogrešnih izjava i povijesnih krivotvorina u ovome djelu te nam stoga valja nastaviti.

Uostalom, je li Isus stvarno "svrgavao kraljeve"

69

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Svrgavanje kraljeva i nadahnjivanje milijuna

Vrijeme je za istraživanje onoga što Da Vinci je kod iznosi kao pravu prièu u pozadini Isusova poslanja. Što je nauèavao? Što je želio postiaæi?

Pomislili bismo, razumije se, kako u pokušaju davanja odgovora na ova i ne odveæ zamršena pitanja prvo trebamo zaviriti u evanðelja Novoga zavjeta. Napokon, ona redom potjeèu iz razdoblja svega nekoliko desetaka godina nakon Isusove smrti te se, iako istièu razlièite vidove Isusova poslanja i identiteta, istodobno uvelike podudaraju kada je rijeè o glavnome usmjerenju Isusova nauka i njegova naèina života.

Pomislili bismo, ali ipak nije tako.

Predstavljajuæi Isusa, Brown se uopæe ne "zamara" evanðeljima. Tebing govori Sophie kako je Isus, dakako, bio stvarna osoba te je, kao naviještene Mesija, "svrgavao kraljeve, nadahnjivao milijune i uspostavio nove filozofske pravce... Razumije se kako su njegov život zabilježile tisuæe sljedbenika diljem zemlje" (Da Vinci Code, str. 231, usp. hrvatsko izdanje, str. 233. [Hrvatsko izdanje engl. rijeè topple (prevrnuti, oboriti, svrgnuti) prevodi neodreðeno pa umjesto "svrgavao kraljeve", kako stoji u izvorniku, u hrvatskome izdanju stoji "imao veæu moæ od kraljeva", op. ur.]).

Ali nije bilo tako.

Znademo ponešto o povijesti Palestine i Rimskoga Carstva za vrijeme Isusova života. Nema podataka o nekome židovskom laiku iz Nazareta koji je svrgao ijednoga kralja.

70

SVRGNUTI KRALJEVI?

Iako je takve stvari teško procijeniti, možemo sa sigurnošæu pretpostaviti kako je broj stanovništva u podruèjima u kojima je Isus prema predaji propovijedao - u Galileji na sjeveru, Samariji te Judeji na jugu - iznosio najviše pola milijuna ljudi od kojih veæina vjerojatno nikada nije èula Isusovo propovijedanje.

To je daleko od "milijuna".

Zašto Tebing to govori? Na èemu je to utemeljeno? Na povijesnim zapisima posve sigurno nije.

Evanðelja svakako donose daleko složeniji prikaz Isusova javna djelovanja.

Istina jest kako ga je ponekad znalo slušati veliko mnoštvo, toliko veliko da je jednom morao otisnuti laðicu na jezero kako bi im propovijedao. No, znali su ga

jednako tako i odbacivati, i to ne samo vjerski vođe, već i njegovi vlastiti sumještani (usp. Evanđelje po Luki 4,29-30), kao i čitava mjesta (usp. Evanđelje po Mateju 8,34). Njegovi su ga učenici slijedili i slušali, ali i mrmljali među sobom te su naposljetku, kada je postalo "gusto", i pobjegli.

Brown Isusa opisuje kao nekakvu rock zvijezdu iz prvoga stoljeća, okruženu mnoštvom obožavatelja koje mu se neprestance divi.

No, nije bilo tako.

O čemu je govorio?

U djelu Da Vincijev kod Brown ni u jednome trenutku ne kazuje izravno koja je bila Isusova poruka. Često aludira na činjenicu da su Isusa štovali kao učitelja i proroka, ali na tome se i zaustavlja.

71

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Pritom se, međutim, podrazumijeva kako je Isusova prava poruka usredotočena na gnostičke spise o kojima smo netom raspravljali, kao i na famozno pitanje "svete ženstvenosti".

To je, napokon, i cilj same knjige: kako je drevno štovanje "svete ženstvenosti" izgubljeno te kako ga je Isus - osobito preko svoga odnosa s Marijom Magdalenom - kanio obnoviti i pobrinuti se da se po njoj svijet vrati na pravi put.

Odakle to potječe? Možda iz činjenice da je Brown čitao gnostičko-kršćanske spise koji podrazumijevaju izvorno androgino stanje u koje bi se čovječanstvo trebalo vratiti.

Taj smo problem, dakako, već iznijeli. Gnostičko-kršćanski spisi se ni u kojemu slučaju ne mogu povezati s ranim svjedočanstvima o Isusu. Svaka u njima sadržana aluzija na poznavanje Isusovih izreka uglavnom se oslanja na starije dokumente: sinoptička evanđelja (Matejevo, Markovo i Luki-no).

Ako vam to još uvijek nije dovoljno uvjerljivo, drugi problem leži u tome što Brown gnostičke dokumente rabi krajnje selektivno. Gnostički tekstovi koji su došli do nas vrlo su raznoliki jer je to bio slučaj i sa samim gnosticizmom. No, osim povremenih odjeka "svete ženstvenosti", ondje ćete čestice pronaći skrovite, ezoterične sustave razmišljanja koji uključuju iskre, lozinke, dobre i loše sile te mi-rijadu razina neba. Naći ćete ondje i antisemitizam te - baš nezgodno, zar ne? - ženomrstvo.

Zagovornici vrijednosti gnostičkih tekstova u smislu pronalazačenja nekakva izgubljena Isusova

72

SVRGNUTI KRALJEVI?

pokreta koji je vrednovao ono što nazivamo "svetom ženstvenošću" nikada, čini se, ne spominju druge dijelove kao što je primijetio Philip Jenkins u svojoj knjizi The Hidden Gospels (Skrivena evanđelja):

"Gnostički je Isus došao da bi omogućio duhovno oslobođenje te na više mjesta u tekstovima nalazimo varijacije na temu da je Spasitelj došao 'razoriti djela ženska.' U djelu The Dialogue of the Saviour (Spasiteljev dijalog) tako pronalazimo tipičnu tvrdnju prema kojoj 'Juda reče: Kada molimo, kako da molimo? Gospodin odgovori: Molite tamo gdje nije prisutna ni jedna žena.' Neobično je odbacivati kršćanstvo zbog celibata i mržnje prema tijelu ne prepoznavajući pritom iste te nedostatke i u gnosticizmu..." (str. 211-212).

Nema, dakle, dokaza daje Isus svrgavao kraljeve, utemeljivao nove filozofske pravce ili pak zagovarao "svetu ženstvenost". Prvi svjedoci, međutim, ne kriju ono što jest govorio te je njihovo svjedočanstvo

0 tome dosljedno kako u Svetome pismu, tako i u molitvenome životu prvih kršćanskih zajednica koji je za njih bio mjesto doticaja sa živim Gospodinom. Žarište Isusova nauka bilo je kraljevstvo Božje. Tu je poruku prenosio u propovijedima, prisposodobama, svome odnosu s drugima. Svojim je riječima 1 djelima pokazivao da je Bog ljubav: ljubav, suosjećanje i milosrđe za sve ljude. Ta je Božja ljubav, kako su to otkrivali njegove riječi i djela, bila prisutna u njemu. Ondje gdje je Isus djelovao, uprisutnilo bi se kraljevstvo Božje. Dijelom smo Božjega kraljevstva kada živimo u jedinstvu s Isusom te svoj život

73

NEKODIRANI DA VINCIIILV KOD

"Kaza im Šimun Petar: 'Neka nas Marija napusti jer žene nisu vrijedne života.' Isus reče: 'Ja æu je* osobno voditi kako bih je uèinio muškarcem te i ona' - postane živom dušom nalik na vaše muškarce. Jer; svaka æ žena koja se uèini muškarcem uæi u kraljevstvo nebesko'" (Tom/no evanðelje, str. 114 [The Nag Hammadi Library, urednik M. Robinson. Harper and Row, 1976., str. 130]).

∴;

Ovo je zadnji odlomak najpoznatijega gnostièkoga" spisa, odlomak koji nije naveden u knjizi Da Vincijev' kod. ;i
suoblièavamo s njegovim živeæi kao uèenici puni ljubavi i spremni na žrtvu po svaku cijenu.

To žarište, usput reèeno, nije nikakva tajna. Èitanje Novoga zavjeta otkriva nevjerojatnu dosljednost u tome glavnom prikazu središnjega Isusova nauka: uèeništva usmjerena prema Bogu, ljubavi, radosti i žrtvi.

Ljudskiji Isus

Jedna od tvrdnja koja se èesto ponavlja u djelu Da Vincijev kod jest tvrdnja o tome kako je tradicionalno kršæanstvo uporno suzbijalo gnosticke spise koji se odnose na Isusa jer prikazuju njegovu "ljud-skiju" sliku koja je stoljeæima i prevladavala dok na pozornicu nije stupio Konstantin. I tako redom.

O tome smo veæ govorili u prethodnome poglavlju ukazujuæi na shvaæanje Isusa kao Gospodina, božansku osobu, Sina Božjega, koje je bjelodano u novozavjetnim spisima.

74

SVRGNUTI KRALJEVI?

No, važno je još malo dublje prodrijeti u tu tvrdnju prema kojoj je "službena verzija" naglašavala Isusa kao božansku osobu na raèun njegove ljudskosti koju pak istièu gnostièki spisi. Brown to ponavlja nekoliko puta, ali nikada za to ne navodi nikakve dokaze. Bismo li mu trebali povjerovati?

Možda baš i ne bismo. Svatko tko odvoji samo sat vremena kako bi, uz nekoliko tih gnostièkih spisa, prouèio neko od kanonskih evanðelja, može se uvjeriti koliko je taj prikaz pogrešan.

Jer, kada èitate gnosticke spise, mogli biste se iznenaditi kako ondje baš i ne nalazite osobito "ljudskog" Isusa. On jest uèitelj, ali malo je toga u svezi s njime što bi bilo prepoznatljivo ili pak iskljuèivo ljudsko. On s drugima dijeli svoju mudrost, otkriva tajne, hoda uokolo u blago duhovnoj izmaglici te govori i govori: ne prestaje govoriti.

To je, dakako, razumljivo buduæi da su gnostièki sustavi mišljenja uglavnom podcjenjivali materijalni svijet, ukljuèujuæi i ljudsko tijelo. Gnostièki spisi o Isusu tako, primjerice, napadno izostavljaju Isusovu muku i smrt. Stoga, samo izvolite proèitati omiljene gnosticke tekstove poput Filipova evanðelja, Tomina evanðelja te potencijalno gnostièkoga Marijina evanðelja. Proèitajte sve te duge dijaloge. Potom nasumce otvorite, primjerice, Evanðelje po Mateju 26,37-38: "I povede sa sobom Petra i oba sina Zebedejeva. Spopade ga žalost i tjeskoba. Tada im reče: 'Duša mi je nasmrt žalosna. Ostanite ovdje i bdijte sa mnom!'"

Proèitajte, potom, i ostala kanonska evanðelja. Ondje æete pronaæi Isusa kako jede, pije, ljuti se;

75

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

osjeæa strah, samoæu i bol te naposljetku trpi i umire.

Samo netko tko uopæe ne poznaje evanðelja može ustvrditi kako ona prikazuju posve "neljudsku" Isusovu sliku. Zapravo je upravo suprotno. Razlog zbog kojega su se kršæanski nauèitelji tako žestoko borili protiv gnostièkih i sliènih ideja jest upravo taj što su navedeni sustavi umanjivali Isusovo èovještvo te su kao takvi iznevjerili izvorno svjedoèanstvo saèuvano u Novome zavjetu.

No, možda Brown i drugi poput njega, spominjuæi kako nam je potreban "ljudskiji" Isus - kakva nam, navodno, evanðelja ne opisuju - pritom ne misle na odlike što smo ih gore naveli. Možda govore o neèemu drugom. Možda misle na spolnost.

Je li Isus bio oženjen?

U iduæem æemo poglavlju istražiti prekrasan i fascinantn lik Marije Magdalene (koju, usput reèeno, èaste kao sveticu jednako u katolièanstvu kao i u

pravoslavlju, a ne pogrđuju, kao što to Brown želi prikazati) te napose dokaze vezane uz Isusov odnos prema njoj.

Djelo Da Vinci je kod sugerira sljedeće: kada već govorimo o glavnim smjernicama Isusova života, pravi je trenutak za postavljanje općenita pitanja o njegovu braènu statusu.

Važno je smjesta kazati kako se bilo kakve dvojbe glede Isusova možebitna braka ne iznose poradi "straha" pred spolnošæu ili mržnje prema njoj. To æe, naime, zagovornici oženjena Isusa èesto tvrditi:

76

SVRGNUTI KRALJEVI?

nismo u stanju prihvatiti oženjena Isusa zato što imamo krajnje nezdrav odnos prema spolnosti te bi, jer zapravo mrzimo spolnost, takva pomisao poljuljala našu vjeru.

Ma nemojte!

Ovdje uopæe nije rijeè o strahu ili nijekanju. Rijeè je o onome što nam otkrivaju tekstovi i najbolji moguæi dokazi, sagledamo li ih iskreno i objektivno.

U djelu Da Vinci je kod naš prijatelj Teabing (a tko bi drugi?) obznanjuje Sophie kako je Isus posve sigurno bio oženjen, hrabro pritom izjavljujuæi kako je: "To zabilježeno u povijesti" {Da Vinci Code str. 244, usp. hrvatsko izdanje, str. 246}.

A gdje to?

Kao što smo već istaknuli, najbolji povijesni podaci kojima raspolažemo za otkrivanje Isusova života jesu kanonska evanđelja, napisana svega nekoliko desetljeæa nakon njegove smrti i uskrsnuæa. Ona, razumije se, imaju svoja ogranièenja, baš kao i svi drevni dokumenti, no kada želimo odgovoriti na pitanja o tome što je Isus èinio i kakav je bio, valja zapoèeti upravo s tim tekstovima (tekstovima, i opet neumorno ponavljamo, što ih Brown nikada ne spominje kao izvor).

A evo i "senzacionalne" vijesti: ona nigdje, ni na jednome mjestu, ne spominju da je Isus bio oženjen.

Postoji jedan argument vezan uz to prešuvavanje te je netko na temelju njega napisao èak i èitavu knjigu. Èuli smo to puno puta: evanđelja šute o Isusovu braku jer je biti oženjen predstavljalo normalno stanje židovskoga muškarca toga doba koje

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

se samo po sebi podrazumijevalo i nije se osjeæala potreba to izrièito spominjati.

Brown tvrdi kako vrijedi i obrnuto: da nije bio oženjen, autori evanđelja bi odvojili trenutak kako bi tu èinjenicu objasnili ili obranili jer bi to bilo vrlo neobièno.

Dakako, argument o prešuvavanju vrlo je zamršen, no tu još nije sve reèeno. John Meier s Amerièkoga katolièkog sveuèilišta vrlo je vješto otkrio dokaze u svojoj knjizi A Marginal Jew (Židov s margine). Ovdje æemo razmotriti dvije tvrdnje.

Meier prije svega kritizira argument o prešuvavanju jer evanđelja nikako ne prešuvaju Isusove odnose s drugim ljudima. Vrlo èesto spominju njegove roditelje i ostale roðake. Opisuju ga kako stupa u doticaj, paèe i u sukob, s Nazareanima, svojim sumještanima. Luka èak poimence nabraja žene koje su bile meðu njegovim uèenicima i slijedile ga služeæi mu: Marija Magdalena, Ivana i Suzana (usp. Evanđelje po Luki 8,2,3).

Buduæi da se, dakle, ne šuti o Isusovim obiteljskim vezama i ženama koje su ga slijedile, nema razloga zašto se ne bi spomenula i supruga.

Potom Meier razmatra tvrdnju kako je brak bio obvezatan za židovske muškarce Isusova vremena, osobito rabine, te bi Isusovo samaštvo zahtijevalo posebnu obranu kako bi mogao ostati vjerodostojan. Isusa se nikako ne bi shvaæalo ozbiljno da je bio neoženjen.

To jednostavno nije toèno. Meier ovu izjavu kritizira na nekoliko razina. Prije svega, Isus nije bio rabin. Njegovi su ga uèenici zvali "rabbi", što znaèi

78

SVRGNUTI KRALJEVI?

"učitelj", no nema dokaza da je bio rabin u formalnome, službenom smislu. Ta je tvrdnja netočna i stoga što prikazuje jednoobraznu sliku židovstva prvoga stoljeća koja ne odgovara stvarnosti. U to je vrijeme, naime, postojala barem jedna židovska sljedba čiji su članovi obdržavali celibat: to su bili eseni koji su živjeli u zajednici u Kumranu, u blizini Mrtvoga mora, te koji su ostavili Spise s Crnoga mora.

Osim toga, u židovstvu posve sigurno postoji tradicija osoba čiji su životi bili potpuno posvećeni radu za Boga i Zakon da su živjeli u celibatu. Prorok Jeremija je jedan od njih. Židovska predaja koja se oslanja na svetopisamske tekstove nudi sliku Mojsija koji je, nakon što je susreo Boga na brdu Sinaj, živio u celibatu. Ivan Krstitelj, također nedvojbeno povijesna osoba, nije se ženio, jednako kao ni, prema uvjerenju većine stručenjaka, Pavao.

Meier zaključuje:

"Kada suprotstavimo sve ove tendencije, primjećujemo kako su u prvome stoljeću poslije Krista postojali neki iznimni pojedinci i skupine koji su živjeli u celibatu: eseni i kumraniti, terapeuti (iscjelitelji), Ivan Krstitelj, Isus, Pavao, Epiktet, Apolinije te razni putujući cinici. Celibat je u prvome stoljeću poslije Krista predstavljao rijedak, ponekad i sablažnjiv, no svakako moguć izbor" (Židov s margine, str. 342).

Eto: najpouzdaniji nam tekstovi ne pružaju dokaze prema kojima bi Isus bio oženjen, a poznavanje ozračja prvoga stoljeća upućuje na to kako nije

79

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

nezamislivo da bi osoba posve predana Bogu bila neoženjena.

Istina i njezine posljedice

Tvrdnja djela Da Vinci jev kod prema kojoj tradicionalno kršćanstvo obezvrjeđuje Isusovo čovječstvo obična je laž. Evanđelja nam neprestano predočuju stvaran i vrlo ljudski lik nasuprot onome razmjerno nestvarnu što ga nalazimo u gnostičkim spisima. Brojne teološke borbe i sukobi prvih četiriju stoljeća kršćanske povijesti odražavaju odlučnost kršćanskih naučitelja da ostanu vjerni Evanđelju te čvrsto brane puninu Isusova čovječstva, ma kako otajstveno ono moglo biti. Možemo također na trenutak pogledati kršćansku pobožnost i umjetnost tijekom stoljeća nakon toga navodno sudbonosna dana godine 325. poslije Krista kada je Konstantin zatomio Isusovo čovječstvo.

Kršćanska je molitva tijekom stoljeća nerijetko povezana s Isusom preko njegovih "žalosti", njegove sućuti i njegova trpljenja. Kršćanstvom nadahnutu umjetnost prikazuje nam Dijete Isusa koje se napaja na grudima svoje majke, krvava i izudarana čovjeka, pa čak i mrtvo tijelo, vraćeno u majčino naručje.

Pomisao da je itko mogao djelo Da Vinci jev kod uzeti ozbiljno govori nam puno. Govori nam kako je previše ljudi - jednako unutar, kao i izvan kršćanstva - u potpunosti odijeljeno od slike Isusa kakvu nam prikazuje Evanđelje te od bogate tra-

80

SVRGNUTI KRALJEVI?

dicije kršćanskoga teološkog i duhovnog razmatranja otajstva Isusova čovječstva. Što god učili o Isusu, očigledno ne uče iz Evanđelja i kršćanske predaje što ih onda čini otvorenima iskrivljenjima kakva nalazimo u djelu Da Vinci jev kod. Kršćanstvo ne vrednuje Isusovo čovječstvo? Prava je istina o tome daleka koliko i slika koja visi na zidu obližnje crkve. Dvije grede. Jedan čovjek. Ne duh, ne legenda. Čovjek.

81

PETO POGLAVLJE

Marija zvana Magdalena

H- • <-->.....i.....<., -<!--< r
I ' u r 1 Ni ,<- , 1 ,
i1 r ^

K

Da Vinci jev kod, dakako, ne govori samo o Isusu. Govori uvelike i o toj njegovoj navodnoj ženi, Mariji Magdaleni.

Prije no što prijeđemo na ono što znamo o Mariji Magdaleni (a ne znamo puno), promotrimo kratko što o njoj kaže Brown.

Prema Brownu, ona je bila Židovka iz Benja-minova plemena, udana za Isusa i majka njegova djeteta. Isus je svoju Crkvu htio ostaviti u njezinim rukama budući da je poslanje te Crkve bilo vratiti "svetu ženstvenost" u živote i svijest ljudi. Nakon Isusova raspeća pobjegla je u židovsku zajednicu u Provansi gdje su ona i njezina kćer Sara bile zaštićene. Njezina je utroba "Sveti Gral". Njezine se kosti nalaze ispod staklena piramidalna ulaza u muzej Louvre. Sionski priorij i templari imali su primaran cilj zaštititi pripovijesti o njoj i njezine relikvije. Priorij je štuje "kao Boginju... i Božansku Majku" (Da Vinci Code, str. 255, usp. hrvatsko izdanje, str. 257).

Židovsko plemstvo... Isusova supruga... Sveti Gral... Boginja.

Uistinu zavidan životopis.

Budući da se Marija iz Magdale u evanđeljima spominje svega nekoliko puta, odakle su mogle stići sve te ideje?

85

DEKODIRANI DA VINCIIJEV KOD

Odgovor na to leži u samome romanu kada se Teabing, naš uvaženi znanstvenik, razmeće svojom knjižnicom govoreći: "Kraljevsku su lozu nadasve detaljno potkrijepili brojni povjesničari." (I dalje nikako da se riješimo te znanstveničke patine.)

On navodi Templarsko otkrivenje i Svetu krv, sveti gral - dva djela koja spadaju u bezvrijednu nazovi--povijest i teoriju o uroti - te Boginju u evanđeljima i Ženu s alabastrenom posudom autorice Margaret Star-bird koja se, među ostalim, služi numerologijom (zbrojem brojeva njezina imena) kako bi zaključila da su prvi kršćani Mariju Magdalenu štovali kao boginju:

"Shvaćali su 'teologiju brojeva' helenskoga svijeta, brojeve kodirane u Novome zavjetu koji su se temeljili na starome kanonu svete geometrije što je prije više stoljeća potekla od Pitagorejaca... Nije slučajno što je epitet Marije Magdalene nosio brojeve koji su je učenim ljudima onoga doba otkrivali kao 'Boginju u Evanđeljima'" (Marija Magdalena - Ljubljena autorice Margaret Starbird; www.magdalene.org/loved-essay.htm).

Sada nam se uistinu valja na trenutak zaustaviti i porazmisliti o ovome.

Evanđelja se ne mogu konzultirati ni čitati doslovno te ni na trenutak ne smijemo pomisliti kako iznose bilo kakvu istinu o događajima što ih opisuju. No, prenose li u kodu da su prvi kršćani u Mariji Magdaleni gledali boginju?

Ako je, naime, bilo tako, zašto to jednostavno nisu otvoreno kazali? Zašto se truditi oko sve te priče o Isusu raspetomu i uskrsnomu kada su je-

86

MARIJA ZVANA MAGDALENA

Jednostavno mogli štovati Magdalenu, ako su to uistinu željeli? Nije postojala nikakva društvena, kulturna ni politička cenzura upravljena protiv onih koji su željeli štovati boginju. Ne bi zbog toga završili u zatvoru niti bili pogubljeni, kao što je to bio slučaj s vjerom u jednu drugu osobu kojoj ovdje nećemo spominjati ime te koja, navodno, nije bila kažnjena sve do četvrtoga stoljeća.

I tako nas se, prije no što se ponovno uzbudimo oko povijesnih izjava u djelu Da Vincijev kod, podsjećamo na važnost provjeravanja izvora. Kada je riječ o materijalu o Mariji Magdaleni, evo onih temeljnih:

Marija Magdalena kao Isusova žena, majka njegova djeteta i pravi "Sveti Gral": Sveta krv, sveti gral i Templarsko otkrivenje

Marija Magdalena kao boginja, kao izvor "svete ženstvenosti": djela Margaret Starbird

Marija Magdalena određena za vođu prvih kršćana: razni suvremeni znanstvenici koji se bave gnostičkim tekstovima.

Prije no što detaljnije razmotrimo bilo koju od ovih tvrdnja, uputno je zaustaviti se, zaboraviti špekulacije i vratiti se na mjesto gdje smo prvi put čuli za Mariju Magdalenu, a to su evanđelja.

Tko je bila Marija Magdalena?

Nema dvojbe kako je Marija Magdalena bila povijesna osoba. Evanđelja je spominju po imenu dok zajedno s drugim ženama ima iznimno važnu

87

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

MARIJA ZVANA MAGDALENA

ulogu u događajima vezanima uz Isusovu muku i uskrsnuće.

Samo je jedno Evanđelje spominje izvan okružja tih Isusovih posljednjih dana. Riječ je o Lukinu Evanđelju koji piše o Isusovoj službi propovijedanja i naviještanja Radosne vijesti. Prate ga dvanaestorica apostola te:

"...neke žene koje bijahu izliječene od zlih duhova i bolesti: Marija zvana Magdalena, iz koje bijaše izagnao sedam đavola; zatim Ivana, žena Herodo-va upravitelja Huze; Suzana i mnoge druge. One su im posluživale od svojih dobara" (Lk 8.2-3).

Čini se kako su te žene iz Galileje bile odlučile svoju sudbinu vezati uz Isusovu pružajući potporu putem konkretne pomoći pripravljanjem jela, a možda čak i osiguravanjem novca.

Da bismo pronašli ostale nedvoznačene opise Marije Magdalene, moramo se preseliti na kraj Evanđelja: u svakome je od njih opisana kako nazoči Isusovu raspeću i ukopu, a potom u Uskrsno jutro dolazi na grob kako bi pomazala njegovo tijelo. "Magdalena" nije Marijino prezime - ljudi u to vrijeme nisu imali prezimena. Zvali su se prema odnosu spram oca ili mjestu iz kojega su potjecali. Većina stručenjaka drži kako Magdalena znači "iz Magdale", grada na zapadnoj obali Galilejskoga mora.

Upravo je ondje, prema sva četiri evanđelja, Marija Magdalena primila Radosnu vijest, prvo od anđela (usp. Evanđelje po Mateju 28,1-7; Evanđelje po Marku 16,1-8; Evanđelje po Luki 24,1-10), a

88

potom i od samoga Isusa (usp. Evanđelje po Mateju 28,9-10; Evanđelje po Ivanu 20,16-18). Isus ne samo da se ukazao Mariji Magdaleni i ostalima i rekao im neka se ne boje, već im je i naložio neka pošu apostolima javiti tu Radosnu vijest. I tako je Marija Magdalena uistinu bila jedan od prvih evangelizatora, odnosno, kako je istočeno kršćanstvo odavno naziva, "apostolima jednaka", naviještajući Radosnu vijest da je Isus uskrsnuo.

Što se potom dogodilo?

Primijetite što nedostaje (osim, dakako, čitave one priče o boginji) iz našega pregleda nekolicine mjesta na kojima se Marija Magdalena spominje: nije li ona bila raskajana bludnica?

To je, naime, strašno važno pitanje u djelu Da Vincijev kod koje Marijinu identifikaciju kao bludnice drži dijelom zlokobne urote Crkve usmjerene ka suzbijanju svake pomisli, pače i (kako se izrijeком spominje) povijesnih dokaza o ulozi Marije Magdalene kao vođe u vrijeme ranoga kršćanstva.

Ovdje valja napomenuti sljedeće dvije stvari: kao prvo, povezivanje Marije Magdalene s bludništvo uistinu se s vremenom razvilo u zapadnome kršćanstvu (iako ne i u istočnome). Nema, međutim, nikakvih dokaza kako je to bilo, kao što tvrde Brown i njegovi izvori, iz zle namjere, ženomrstva ili pak straha pred ženskim autoritetom.

U evanđeljima se spominje više Marija, kao i još nekoliko značajnih žena kojima se ne navode imena. Čitatelji Svetoga pisma su dugo vremena mije-

89

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

šali Marije ili se pitali može li se Marija spomenuta na jednome mjestu povezati s Marijom ili nekom drugom ženom spomenutom na drugome mjestu.

Tako, primjerice, postoje dvije različite priče o ženama koje su svojom kosom obrisale Isusu noge. U Lukinu Evanđelju 7,36-50 Isus se susreće sa ženom "koja bijaše grešnica". Ona, raskajano plačući, pomazuje i pere njegove noge, a potom ih briše svojom kosom. Pomazanje je znak zahvalnosti za oproštenje grijeha (koji, usput rečeno, nisu izravno spomenuti). U Ivanovu Evanđelju 12,1-8 Isus se, na putu u Jeruzalem, zaustavlja u domu Lazara (što ga je u 11. poglavlju uskrisio od mrtvih) te njegovih sestara Marte i Marije. Marija mu pomazuje noge

i briše ih kosom u znak svečana nagovještaja pomazanja što æ ga primiti po svome ukupu, za svega nekoliko dana.

Prièa o raskajanoj grešnici u Lukinu se Evanđelju pojavljuje svega nekoliko redaka prije no što izrijekom spominje Mariju Magdalenu zbog èega neki - ukljuèujuæi, kao najznaèajni primjer, papu Grgura I. u propovijedi iz godine 591. poslije Krista - povezuju ove dvije žene. Problem s tom teorijom leži u èinjenici što, kada Luka uvodi neku osobu s imenom, odmah to ime i navodi. Brojni stoga vjeruju da bi je - kada bi uistinu bila rijeè o Mariji Magdaleni - identificirao smjesta, a ne tek drugi put kada je spominje. Potom, buduæi da Marija iz Betanije pomazuje Isusa prije njegova ulaska u Jeruzalem, neke je tradicije povezuju sa ženom koja ga je pomazala u sedmome poglavlju Lukina Evanđelja, a potom s

90

MARIJA ZVANA MAGDALENA

imenovanom Marijom Magdalenom u osmome poglavlju, stapajuæi tako sve te tri žene u istu osobu.

Upravo se to dogodilo u zapadnoj Crkvi koja se, poèevši od ranoga srednjeg vijeka pa do reformaci-je liturgijskoga kalendara godine 1969., blagdanom Marije Magdalene 22. srpnja spominjala svih triju žena iz navedenih dijelova Evanđelja. Istoèna Pravoslavna crkva nije, međutim, te likove stopila u jedan te ih je uvijek tretirala zasebno. Pravoslavna crkva uvelike èasti Mariju Magdalenu nazivajuæi je "nositeljicom smirne" (jedne od mirodija koje se rabe pri pomazanju) te "apostolima jednakoj".

A sada dolazimo do iznimno važne, kljuène toèke:

Brown u više navrata navodi kako je tradicionalno kršæanstvo Mariju Magdalenu marginaliziralo i demoniziralo prikazujuæi je, prema njegovim rijeèima, kao raspuštenicu, bludnicu i tako dalje, navodno s ciljem umanjenja njezine važnosti.

Kao i toliko drugih stvari što ih kod Browna nalazimo, i ovo je ne samo pogrešno veæ i besmisleno.

Kršæanstvo, jednako istoèno kao i zapadno, Mariju Magdalenu štuje kao sveticu. Svicu. Po njoj naziva crkve, moli na njezinim pretpostavljenim grobovima pred onime što se drži njezinim relikvijama te joj pripisuje èudesu.

Na koji je naèin, molim vas lijepo, to demonizi-rajuae?

Odgovor: uopæe nije.

91

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

bijedilo", no ako je Isusovo božanstvo izmišljeno tek godine 325. poslije Krista, gdje su onda oni bili èitavo to vrijeme?

Naposljetku, otklanjajuæi se ponešto od èistoga zadovoljstva raskrinkavanja tih golemih logièkih nedosljednosti, želimo se okrenuti dokazima.

Ima li dokaza o elementu pravoslavnoga kršæanstva u borbi za prevlast s Magdaleninom stranom tijekom koje je ona obezvrijeđena?

Ne. Rijeè je o èistoj špekulaciji, utemeljenoj na ideološki motiviranu išèitavanju tekstova napisanih najmanje dvije stotine godina nakon Isusova života. Neke gnostièko-kršæanske sljedbe koje su se pojavile krajem drugoga stoljeæa svakako su Mariji Magdaleni pripisivale primarnu ulogu. Odjeljci gnostièkih spisa koji upuæuju na prisnost između Isusa i Marije Magdalene ne mogu se nikako povezati s elementima koji bi poticali iz prvoga stoljeæa te služe kao teološki argument, obièno da bi se poduprla njihova verzija kršæanstva, a umanjila uloga Petra i apostola.

No, evo o èemu je rijeè. Pravovjerni kršæanski pisci toga razdoblja znali su to te bi se, da se sve to na neki naèin odnosilo na njih, vjerojatno bili time izravno pozabavili jer su doista negativno govorili o nekim gnostièkim sektama u kojima su žene imale ulogu vođa i proroka. Međutim, tekstovi kojima raspolažemo ne kritiziraju poimence ni jednu skupinu jer je vođu vidjela u Mariji Magdaleni umjesto u Petru. Nadalje, što je vrlo neobièno, za vrijeme toga razdoblja - razdoblja tijekom kojega su Mariju

94

MARIJA ZVANA MAGDALENA

Magdalenu pravovjerni kršćani navodno demoni-zirali - o njoj èitamo samo hvale. Hipolit, pišuæi u Rimu krajem drugoga i poèetkom treæeg stoljeæa, opisuje Mariju Magdalenu kao Novu Evu èija se vjernost protivi Evinu grijehu u Edenskome vrtu (slika je to koja se èesto koristi i za Mariju, Isusovu Majku). On Mariju Magdalenu takoðer naziva "apostolom apostola". Sveti Ambrozije i sveti Augustin, pišuæi koje stoljeæe kasnije, o Mariji Magdaleni takoðer govore kao o Novoj Evi. I tako ponovno ništa od onoga na što Brown upuæuje nema smisla. Za vrijeme dok se Marijina strana navodno borila protiv Petrove za dušu Crkve, crkveni oci pišu velike hvale o njoj te njeguju evanðelja koja opisuju njezinu ulogu u dogaðajima vezanima uz uskrsnuæe.

Nema nièega u naèinu na koji je Marija Magdalena opisana u Svetome pismu ni u onome na koji su se prema njoj odnosile istoèna ili zapadna kršæanska tradicija što bi išlo u prilog bilo kojoj Brownovoj tvrdnji.

Meðutim, kao što neprestano otkrivamo, istina je daleko zanimljivija od bilo koje tlapnje na koju upuæuje Da Vincijev kod te uistinu nadahnjuje.

95

hl CD
 M
 o
 o
 o

3*

Hi

•-Nj

I !

Jedan od èitateljima najprivlaènijih elemenata djela Da Vincijev kod jest ideja o "svetoj ženstvenosti".

Zaintrigiralo ih je ono što im Brown navodno otkriva o prošlosti: kako je davno u povijesti postojalo razdoblje u kojemu je èovjeèanstvo bilo svjesno potrebe za održavanjem muškoga i ženskoga životnog elementa barem u ravnoteži te je to i èinilo štovanjem jednako muških kao i ženskih božanstava i duhova. Još zanimljivije zvuèi mogućnost prema kojoj je, kao što Langdon govori Sofiji, postojalo razdoblje u kojemu je svijetom vladalo "matrijahalno poganstvo". Èitatelje zanimaju i Brovnnove tvrdnje vezane uz žene u kršæanstvu: kako je Isus nauèavao ponovno sjedinjavanje muškoga i ženskog vida stvarnosti te kako su žene u ranome kršæanstvu imale ulogu voða sve dok "patrijahalno kršæanstvo" nije povelu "promidžbenu kampanju koja je demonizirala 'svetu ženstvenost', zauvijek brišuæi boginju iz suvremene religije" (Da Vinci Code, str. 124, usp. hrvatsko izdanje, str. 125).

Lako je shvatiti privlaènost ovakve slike prošlosti, osobito za žene koje se osjeæaju iskljuèenima iz kršæanstva poradi onoga što (opravdano ili neopra-
99

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD
ERA BOGINJE?

vdano) doživljavaju nepravednim poimanjem žena i odnosom prema njima.

Stoga takva slika prošlosti za nekoga doista može biti privlaèna. No, kakva korist od bilo koje slike te kakvu snagu ili nadahnuæe može ona ponuditi ako nije istinita?

"Sveta ženstvenost"

Pišuæi o "svetoj ženstvenosti" (što neprestance èini), Brown je na tragu nekoliko misaonih sustava.

Poziva se prije svega na pravac u mišljenju koji se pojavio u 19. stoljeæu tvrdeæi kako je tradicija štovanja boginja u drevnih naroda potekla iz još iskonskijega štovanja velike "Boginje Majke", èime se djelomice objašnjava uzvišenost što su je drevni narodi pripisivali misteriju i snazi raðanja. Arheološki nalazi trudnih ženskih likova bili su, meðu ostalim, potkrjepa ovoj teoriji koja se razvila krajem dvadesetoga stoljeæa kako bi, prema rijeèima spisateljice Charlotte Allen, obznanila sljedeæe:

"Ta je s prirodom usklaðena, miroljubiva i ega-litaristièka kultura koja je poštovala žene tisuæama godina prevladavala na podruèju što ga danas poznajemo

kao zapadnu Europu... sve dok u nju nisu prodrli indoeuropski osvajaèi, donoseæi bogove-ra-tnike, oruþje namijenjeno ubijanju ljudi te patrija-halnu civilizaciju" (The Atlantic, sijeèanj 2001.).

Posljednjih je godina, meðutim, ideologija koja se nalazi u pozadini ovakvih zakljuèaka višeznaèna narav navodnih artefakata, kao i otkriæe oruþja i ja-100

snih dokaza tradicijske podjele rada po spolovima na brojnim od spomenutih lokaliteta, dovela u pitanje mit o Boginji Majci. Nema dokaza da je takvo razdoblje ikada postojalo.

Jedna od Brovnovih bizarnijih tvrdnja jest ona kako je i drevno þidovstvo štovalo "svetu þenstvenost" kao zaseban vid boþanske naravi što dokazuje obredno spolno opæenje u jeruzalemskome Hramu.

Ovo je vrlo èudno te je teþko reæi odakle Brownu ti podaci. U svakome sluèaju, nema nikakvih dokaza koji bi išli u prilog tome, veæ se to, štoviše, protivi onome što þidovska Pisma propisuju kao potrebno za sve ukljuèene u þrtvovanje i vršenje sluþbe u Hramu: stroga obredna èistoæa koja je ukljuèivala uzdržavanje od spolne aktivnosti neko vrijeme prije pristupanja sluþbi. Struènjak za þidovska Pisma Gerald O'Collins jasno opovrgava ovu tvrdnju:

"Kada je rijeè o þidovstvu, Brown navodi neke zapanjujuæe pogreške glede obrednoga spolnog opæenja i Boga. Poznavatelji Staroga zavjeta slaþu se oko toga da se ponekad novac za Hram osiguravao prostitucijom. No, nema održivih dokaza o posveæenoj ili obrednoj prostituciji te nikakvih dokaza o tome da su Izraelci dolazili u Hram kako bi doþivjeli boþansko i stekli duhovnu cjelovitost putem opæenja sa sveæenicama (usp. Da Vinci Code, str. 309, usp. hrvatsko izdanje, str. 309). Na istoj stranici Brown objašnjava kako u Svetinji nad svetinjama 'nije prebivao samo Bog, veæ i njegova moæna þenska protuteþa Shekinah'. Ta se rijeè sama po sebi ne nalazi u Bibliji, ali se u kasnijim rabinskim spisima 101

1

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

rijeè Shekinah rabi za Boþju blizinu njegovome narodu, a ne ni za kakvu þensku druþicu" (America, 15. prosinca 2003.).

O'Collins takoðer opovrgava Brownovu tvrdnju iznesenu u istom odjeljku kako JHVH dolazi od Jehove što je, dakako, posve suprotno od istine:

"Takoðer je zapanjujuæa besmislica iznijeti 'èinjenicu' kako sveti tetragram JHVH dolazi od rijeèi 'Jehova', androgine tjelesne veze izmeðu muškoga Jah i pred-hebrejskoga imena za Evu, Havah. JHVH se na hebrejskome piše bez samoglasnika. Zidovi nisu izgovarali sveto ime, ali je 'Jahve' oèigledno ispravan izgovor ovih èetiriju suglasnika. U 16. stoljeæu neki su kršæanski pisci uveli rijeè Jehova pogrešno misleæi kako su se posluþili ispravnim samoglasnicima. Jehova je umjetno ime, stvoreno prije manje od pet stotina godina, a posve sigurno ne drevno, androgino ime iz kojega se razvio JHVH" (ibid.).

Drevne su kulture, dakako, štovale þenska boþanstva kao što je to joþ i danas sluèaj s animistièkim i politeistièkim sustavima (poput, primjerice, hinduizma). Veæina þenskih boþanstava druþbenice su onih muških. Drevni sustavi odraþavaju svijest o muškome i þenskom naèelu u tkanju stvarnosti, ali ne otkrivaju nikakvo posebno poimanje ni þtovanje "svete þenstvenosti", kao što to Brown uporno opisuje.

Pobliþe sagledavanje katolièkoga i pravoslavnog kršæanstva, u njegovu obliku koji traje veæ preko dvije tisuæe godina, ne otkriva duhovnost koja bi obilovala patrijahalnom simbolikom naustrb one þenske. No, o tome æ kasnije biti viþe rijeèi.

102

ERA BOGINJE?

Naposljetku, pretpostaviti je kako su druþtva nadahnuta tipom duhovnosti kakvu opisuje Brown bila izrazito egalitaristièka. No, iznenaðuje to što ne nalazimo primjere egalitarizma ni u jednoj od drevnih kultura koje su štovale i bogove i boginje, pa èak ni u onima koje su prakticirale obredno spolno opæenje (što nije bilo ni izdaleka tako proþireno kao što Brown þeli sugerirati) koje je, prema

Brownovim tvrdnjama, trebalo sjediniti muško i žensko načelo u ekstatičnu gelinu koja donosi život.

Heretici i vještice

Nakon što je matrijahalno doba smijenjeno drugim, štovanje ženstvenosti moralo je, u skladu s drugim korakom ovoga scenarija, prijeći u skrovi-tost.

Kada je riječ o kršćanstvu, Brown - služajući se djelima raznih suvremenih pisaca na temu žena - tvrdi kako je postojao ogranak Isusova pokreta u čijem su središtu bile žene. Prema Brownovu scenariju, to uviđamo čitajući gnostičke spise koji Mariju Magdalenu stavljaju u samo središte.

Ti su sustavi, međutim, bili daleko od glavnoga smjera kršćanstva. Služili su se Kristovim likom i nekim njegovim poukama kako bi izražavali uglavnom gnostičke ideje. Nisu bili izravno povezani s ranokršćanskim svjedočanstvom kao što nisu, s druge strane, bili ni elementi trajne drevne tradicije u čijem je središtu bila "sveta ženstvenost".

U djelu Da Vinci jev kod oni to, međutim, jesu. Nakon što je u Niceji pravovjerno kršćanstvo "po-

103

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

ERA BOGINJE?

Ili!

bijedilo" - nastavlja se priča - nastavilo je suzbijati dokaze poganskih vjerovanja (koja su se odlikovala pobožnošću prema "svetoj ženstvenosti") ili ih pak kooptirati. Također je nemilice uklanjalo sve one koji su se nastavili držati starih vjerovanja, osobito vještice.

Da budemo precizni prema Brownu, riječ je o pet milijuna ljudi.

Jest, dobro ste čuli. Brown tvrdi kako je ta mržnja prema ženama, koja je godinama tinjala, napokon izronila na površinu kada je Katolička Crkva pogubila pet milijuna žena za vrijeme tri stotine godina lova na vještice. (Brown pritom ne navodi o kojim je stoljećima riječ, ali možemo pretpostaviti kako misli na razdoblje između 1500. i 1800. koje se obično drži razdobljem intenzivnijega lova na vještice u Europi.)

Možda ste ovo već i prije čuli - riječ je o brojci koju se često susreće u raspravama o zlima Katoličke Crkve objavljenima na internetskim stranicama. No, kao i toliko toga drugoga u knjizi, i ovo je pogrešno.

Charlotte Allen u svome članku, objavljenju u časopisu Atlantic, sažima najnovija istraživanja ove teme (koja su poprilično opsežna) govoreći kako se većina znanstvenika slaže oko brojke od približno 40 000 smaknutih vezanih uz vještice iz toga razdoblja, pri čemu su neka izvršila katolička, neka protestantska tijela, a većinom svjetovne vlasti.

Uzgod rečeno, oko 20% zabilježenih optužaba vezanih uz bavljenje vražbinama bilo je upereno protiv muškaraca.

104

"Najopsežnija je novija studija o vješticama tijekom povijesti knjiga iz 1996. godine Witch.es and Neighbors (Vještice i susjedi) Robina Briggsa, povjesničara sa Sveučilišta Oxford. Briggs je pročitao dokumente o europskim suđenjima vješticama i zaključio kako se većina njih dogodila unutar razmjerno kratka razdoblja: između 1550. i 1630. godine te su bila u najvećoj mjeri ograničena na područje današnje Francuske, Švicarske i Njemačke, već uzdrmanih vjerskim i političkim metežom reformacije. Optužene vještice nisu ni izdaleka bile neovisne žene već, naprotiv, uglavnom one siromašne i nepoznate. Njihovi su tužitelji bili redovito tipični građani (nerijetko upravo druge žene), a ne ni vjerske ni svjetovne vlasti. Naprotiv, vlasti su općenito nerado presuđivale u slučajevima koji su uključivali vještice te su u više od polovice slučajeva donijele oslobađajuću presudu. Briggs je također otkrio kako ni jedna od optuženih vještica kojima je utvrđena krivica te koje su smaknute nije bila optužena konkretno za prakticiranje poganskih religija" (Allen, "The Scholar and the Goddess" (Znanstvenik i boginja), časopis Atlantic Monthly od siječnja 2001.). Razumije se kako je tragično i u našim očima nepravedno što je bilo tko smaknuo makar i samo jednoga muškarca ili ženu iz bilo kojega od navedenih razloga. Međutim, u najvećem dijelu ljudske povijesti većina društava nije štitila

slobodu misli, vjere ili pak izražavanja. Većina je društava uvelike ograničavala mogućnosti izražavanja svojih pripadnika na javnim mjestima, kao i mogućnosti

105

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Je li Malleus Maleficarum ("Vještici malj") stvaran dokument? Jest, no, iako je važan, nije predstavljao opći "priručnik" za suđenje vješticama, kao što tvrdi Brown. Napisao ga je dominikanac Heinrich Kramer koji je tvrdio kako ga je utemeljio na vlastitom iskustvu suđenja u više od stotinu slučajeva. Dokumenti, međutim, pokazuju kako je sudio svega osam žena dok ga je biskup idućega grada u kojemu je pokušao djelovati izgnao.

poticanja drugih na bilo što, često predviđajući vrlo nemilosrdne kazne za prijestupnike. To nisu izmislile ni Katolička ni Reformirana crkva. To, i opet, ne umanjuje tragiku činjenice što u tome razdoblju povijesti kršćanske Crkve nisu snažnije svjedočile Evanđelje.

Nismo li nekoga zaboravili?

U djelu Da Vincijev kod Brown ustraje kako je već dvije tisuće godina kršćanstvo izrazito patrija-halno, protužensko te odlučeno uništiti i najmanju pomisao na "svetu ženstvenost" gdje god se ona pojavila.

Čini se kako Brown nikada nije čuo za Mariju, Majku Isusovu.

Ako uistinu želite shvatiti koliko su navodi ovoga romana daleko od istine, promislite na trenutak o tome napadnu i čudnovatu izostavljanju te se upitajte zašto. Zaključiti nam je jedino kako bi obračanje i najmanje pozornosti neizmjerne važnosti Marije u kršćanskoj misli i izričaju u potpunosti

106

ERA BOGINJE?

oborilo Brownovu tvrdnju prema kojoj ortodoksno kršćanstvo živi u smrtnome strahu od "svete ženstvenosti" zbog čega je, razumljivo, držao najupornijim praviti se kao da to uopće ne postoji.

Ali, itekako postoji. Kao što piše znanstvenik Jaroslav Pelikan:

"...kada bismo mogli učiniti da tihi milijuni među srednjovjekovnim ženama povrate svoje glasove, dokazi kojima raspolažemo od onih razmjerno malobrojnih koje su ostavile pisane tragove snažno upućuju na to kako se velik broj njih suočivao upravo sliči Marije - svakako, njezinoj poniznosti, ali i njezinoj postojanosti i pobjedonosnosti... Zahvaljujući toj ulozi što je ima u povijesti proteklih dvadeset stoljeća, Djevica je Marija predmetom više promišljanja i rasprava o tome što znači biti žena ne-

Teasing kaže kako su slike boginje Iziđe koja doji Hora poslužile kao "nacrt" za slike Marije i Isusa. Pa, kada je riječ o majkama i djeci, razumljivo je kako postoji nekoliko tipičnih poza zajedničkih svim ikonografijama, kao što je to i ovdje slučaj.: No, Teasing pretpostavlja uzročnu povezanost između Marije zapravo je oponašanje kulta Iziđe. To nije točno. U rimskome svijetu Izida uvelike povezivala s promiskuitetnošću te je do "čudesna" začela, na koje Teasing aludira, došlo bilo tako da je Izida rekonstruirala dijelove tijela svoga mrtvoga supruga, bilo putem magije. Ova dva slučaja imaju vrlo malo toga zajedničkoga (usp. The Æuli of Virgin Mary [Štovanje Djevice Marije], Michael P. Jaroll, Princeton University Press, 1986., str. 8-9).

107

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

ERA BOGINJE?

1

goli bilo koja druga žena u zapadnjačkoj povijesti" (Mary Through the Centuries [Marija tijekom stoljeća], str. 219).

Kada ljudska bića pokušavaju shvatiti Boga i stupiti u odnos s njime, upravo ih njihova ljudskost, koja im omogućuje prisnost s Bogom, istodobno i sputava. Naš je jezik ograničen, naše razmišljanje o Bogu seže samo do granica prostora, vremena i osobnoga iskustva u svijetu što tvori naše postojanje kao utjelovljenih stvorova.

No, unutar toga istoga svijeta, koristeći se stvarima što ih je sam stvorio, Bog nam milostivo izlazi u susret i objavljuje nam se.

Iskustvo je kršćana tijekom stoljeća sljedeće: iako Marija nije Bog, budući da je Majka Božja, preko svoje uloge u našem spasenju - jer je Bogu rekla "da", svoj fiat - njezin nam život otkriva Božju vjernost, njegovo smilovanje i puninu njegove ljubavi kakva nam se otkriva u ljubavi majke.

Lik Marije, Majke Isusove, nije oslobođen više-značnosti, višestruk je. Nekim kršćanima čak smeta pozornost poklonjena Mariji jer drže kako prelazi u područje izričaja i pobožnosti koje bi trebalo biti pridržano isključivo za Boga. To je već i samo po sebi dovoljan argument protiv Brownovih tvrdnja o kršćanskoj tradiciji.

Sto god mislili o Mariji ili pak pobožnosti prema njoj, svakome je bjelodano kako ona već stotinama godina ima ključnu, gotovo središnju ulogu u kršćanskome razmišljanju, molitvi i pobožnosti.

Brown je i ovdje u krivu. Kršćanstvo nije potisnulo pozornost upravljenu "svetoj ženstvenosti".

108

Naprotiv, katoličko ju je i pravoslavno kršćanstvo u Mariji proslavilo i sačuvalo. Neki bi bili skloni reći - i odveć.

Nijekati to znači nijekati istinu. Dakako, pod uvjetom da je nekome uopće stalo do istine.

109

SEDMO POGLAVLJE

Ukradeni bogovi? Kršćanstvo i misterijske religije

1 t'

Ovo ste možda već negdje čuli:

Kršćanski motiv boga koji umire i uskrsava, inicijacije kroz vodu i posvećena blagovanja, ni u kojemu slučaju nije jedinstven. Slične ćete mitove i prakse u tome razdoblju pronaći diljem Sredozemlja. To znači kako sa sigurnošću možemo ustvrditi da je kršćanstvo svoga uskrsloga Božjega Sina, krštenje i Euharistiju jednostavno preslikalo iz tada prevladavajućega okolnog ozračja kako bi nešto što izvorno nije drugo doli običan filozofski sustav pretvorilo u uzbudljivu i privlačnu novu religiju...

...zahvaljujući kojoj se završavalo kao hrana lavovima.

Tvorci ovakve mitologije nekako uvijek uspijevaju zaboraviti na taj potonji dio. Brown iznosi jednu verziju ovakva prikaza stvari u svome romanu Da Vincijev kod. Ona je kratka, zbrkana te se uopće ne osvrće na dokaze, ali vas - ako je uzmete "zdravo za gotovo" - svejedno može uznemiriti što, dakako, ne biste trebali dopustiti.

Dokazi

U djelu Da Vincijev kod naš udomaćeni znanstvenik Teabing tvrdi kako su sakramenti, obredi i

113

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

simbolizam kršćanstva kakvo poznajemo posljedica prilagodbe poganske vjerske simbolike i prakse.

Prvi je problem Brownova prikaza taj što sve ovo - slike "egipatskih sunčevih kolutova" koji postaju aureole, Iziđe koja doji Hora preinačene u slike Marije koja doji Isusa te čina "blagovanja Boga" u prijesti - povezuje s Konstantinom (a s kim drugim?).

Pa ipak, Konstantin nije zaslužan ni za što od toga. Istina jest kako način na koji se Konstantin za svoje vladavine odnosio prema kršćanstvu i poganstvu nije bio dosljedan te bi ga neki mogli nazvati prilagodljivim. Sunce shvaćeno kao božanstvo imalo je, primjerice, istaknuto mjesto u rimskoj industriji kovanja novca u vrijeme kada je Konstantin već ulagao novac u izgradnju kršćanskih crkava. No, on svejedno posve sigurno nije, kao što to tvrdi Brown, namjerno "poganske simbole, datume i obrede pretočio u tada rastuću kršćansku tradiciju" (Da Vincijev Code, str. 232, usp. hrvatsko izdanje, str. 234).

Ostaje otvorenim pitanje: čak i ako Konstantin to nije učinio, brojne internetske stranice, pa čak i neke knjige napisane na tu temu pokušavaju vas uvjeriti kako postoji sumnjiva povezanost između kršćanskih vjerovanja i običaja

te "misterijskih religija" koje su cvjetale na drevnome Bliskome istoku u vrijeme prva četiri stoljeća poslije Krista.

Je li kršćanstvo zapravo plagijat?

114

UKRADENI BOGOVI? KRŠĆANSTVO IMISTERIJSKE RELIGIJE

Nedoumice oko misterija

Te misterijske religije od kojih je kršćanstvo navodno ukralo svoje običaje i vjerovanja bile su skupine koje su cvale gotovo posvuda na drevnome Bliskome istoku, posvećene različitim bogovima, no s određenim zajedničkim značajkama. Razlikovale su se od službeno prihvaćena štovanja bogova po tome što su zahtijevale javno ispunjavanje vjerskih dužnosti kako bi se zadobila naklonost božanstava. Većina znanstvenika, štoviše, drži kako su navedeni misterijski kultovi cvali zato što službeno prihvaćena religija nije uspjela udovoljiti stvarnim duhovnim potrebama.

Teabing tvrdi kako je kršćanstvo preuzelo oltare ^""izravno" iz misterijskih religija. Istina je da su sve - drevne religije za žrtvovanje rabile oltare, izgrađene od kamena ili drveta. Međutim, kršćani Euharistiju shvaćaju, između ostaloga, i kao spomen i prikaz žrtve Kristove. Uporaba oltara u kršćanstvu svoje utemeljenje ima u Novome zavjetu.

Misterijske su religije naglašavale osobno spasenje, prosvjetljenje i vječni život putem sjedinjenja s božanskim u tajnim obrednim praksama. Iako različite, misterijske su religije većinom bile usredotočene na sjedinjenje poklonika s božanskim preko oživljavanja mitskih događaja koji su nerijetko uključivali božanstvo koje umire i uskrsava.

Ovdje moramo razjasniti nekoliko općih stvari prije nego što prijeđemo na detalje.

115

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Prije svega, kad god razmišljate o kršćanskim korijenima, prije bilo koje drevne poganske religije ili obreda, prvo morate pomisliti na židovstvo.

Isus je bio Židov, kao što je i većina njegovih sljedbenika tijekom prva dva desetljeća nakon njegove smrti i uskrsnuća bila Židovi. Temelji kršćanskoga vjerovanja o Isusu, pa čak i kršćanska praksa, utvrđeni su tijekom ta dva desetljeća kao što nam to potvrđuju Pavlove poslanice, napisane između 50. i 60. godine poslije Krista.

Zbunjuje li vas, dakle, pokušaj povezivanja kršćanskoga krštenja s obrednim pranjem misterijskih religija? Ne zaboravite kako je obredno èišćenje vodom kao i krštavanje obraćenika vodom bilo utvrđenim èimbenikom židovske prakse u Isusovo vrijeme. Sjetite se što je èinio Ivan Krstitelj koji nije bio nikakav sljedbenik božanstva Mitre - krstio je.

A što je s Euharistijom? Teabing je naziva "blagovanjem Boga" te tvrdi kako je ponovno riječ o kršćanskome kopiranju poganskih obrednih praksa. Time se, dakako, u potpunosti zanemaruje èinjenica da je, kako su je se prvi kršćani spominjali, Posljednja večera (u skladu sa sinoptičkim evanđeljima) bila pashalno jelo. (Ivan je smješta dan prije Pashe.) Upravo su tu Posljednju večeru oni oživljavali u svojim euharistijskim slavljima. Bio je to èin opisan izrazito židovskim pojmovima: novi savez, žrtva i tako dalje.

Druga stvar koju nam valja zapamtiti jest kako većina dokumenata kojima raspolažemo o praksama misterijskih religija potječe iz trećega do petoga stoljeća. Sto je najvažnije od svega, gotovo da nema

116

UKRADENI BOGOVI? KRŠĆANSTVO IMISTERIJSKE RELIGIJE

arheoloških dokaza koji bi upućivali na postojanje misterijskih kultova u Palestini prvoga stoljeća, rodnome mjestu kršćanstva.

Stoga, važno je imati na umu: nema uzročno--posljedičnih dokaza da su kršćani Euharistiju jednostavno prilagodili na temelju zajedničkih poganskih objeda. Ne postoje tekstovi i artefakti koji bi na to upućivali, a koji jasno odgovaraju vremenu i zemljopisnim odrednicama o kojima je riječ.

Bog Sunce

Brown je u taj postupak prilagodbe uključio Konstantina tvrdeći kako je on - pretvorivši Isusa u božanstvo - jednostavno uzeo već postojeći kult šovanja sunca (engleski "sun", op. prev.) i pretvorio ga u šovanje Sina (engleski "Son", op. prev.). I tako, ondje gdje je nekada bio običan "učitelj-smrtnik", eto vam sada Sina Božjega.

Kao što smo vidjeli, car Konstantin nije tvorac ideje o Isusovu božanstvu. Kršćani su Isusa opisivali i šovali kao Gospodina počevši od prvoga stoljeća. Istina je, međutim, kako je za Konstantinove vladavine službeni vjerski izričaj u različita vremena šovao i boga Sunce i kršćanskoga Sina Božjega.

Godine 274. poslije Krista car Aurelijan je šovanje boga Sunca uzdigao na nove visine čineći ovo božanstvo kao "Gospodara Rimskoga Carstva" te izgradivši u njegovu čast golem hram u Rimu (usp. knjigu W. H. C. Frenda, Uspon kršćanstva, str 440). Tijekom idućih nekoliko desetljeća čašćenje se ovoga božanstva nastavilo, kršćani su povremeno bili

117

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

i žestoko proganjani sve dok Konstantin godine 312. nije učvrstio svoju vlast u zapadnoj polovici Carstva.

Iz svoga meteža mitoloških lutanja Brown, uz boga Sunce, izvlači još jedno pogansko božanstvo. Teabing tvrdi kako je pogansko božanstvo Mitra bilo uzorom kršćanskih vjerovanja o Isusu tvrdeći kako su se za nj rabili slični nazivi te je "bio pokopan u kameni grob, a potom za tri dana uskrsnuo" (Da Vinci Code, str. 232, usp. hrvatsko izdanje, str. 234).

Mitra je bio božanstvo s brojnim obličjima. U stoljećima poslije Krista njegov je kult bio prvenstveno misterijska religija, popularna među muškarcima, osobito vojnicima. Proučavanja ovoga božanstva ne otkrivaju nikakve attribute poput "Sina Božjega" ili "Svjetlosti Svijeta", kao što to tvrdi Brown. Jednako se tako u mitologiji vezanoj uz Mitru ne spominje motiv smrti i uskrsnuća. Čini se kako je Brown ovo preuzeo od osporena povjesničara iz 19. stoljeća koji svoju tvrdnju nije dokumentirao. Taj je isti povjesničar "zaslužan" za povezivanje s Krišnom na koje aludira Brown. Ne postoji ni jedan slučaj u hinduističkoj mitologiji gdje bi Krišna o svome rođenju bio darivan zlatom, tamjanom i smirnom (usp. Miesel i Olsen, Cracking the Anti-Catholic Code [Probijanje antikataličkoga koda]).

Konstantin je, kao i svi ljudi njegova doba, vjerovao kako svoj uspjeh duguje božanskim silama. Tijekom većega dijela njegove vladavine nije do kraja jasno koliko je oštro razlikovao boga Sunce od kršćanskoga Jednoga Boga. Kao što kaže povjesni-

118

UKRADENI BOGOVI? KRŠĆANSTVO I MISTERIJSKE RELIGIJE

čar W. H. C. Frend: u godinama kada je Konstantin učvrstio svoju vlast i stabilizirao Carstvo, "...nije napustio svoj savez s bogom Suncem, iako se držao slugom kršćanskoga Boga" (str. 484).

Čini se, međutim, kako se potkraj života opredijelio i prije svoje smrti, godine 337. poslije Krista, primio krštenje (ne pod prisilom, kao što to tvrdi Brown). U to vrijeme nije bilo neuobičajeno da budući kršćani odgađaju krštenje do neposredno pred smrt. To je osobito vrijedilo za one na položaju moći koji bi ih mogao dovesti u napast od grijeha, kao što je primjerice oduzimanje nečijega života. U to se vrijeme na grijeh počinjen nakon krštenja gledalo vrlo strogo te je pokora za težak grijeh uključivala gotovo ekskomunikaciju (isključenje) iz kršćanske zajednice.

Brown ponavlja dvije osobne tvrdnje vezane uz kršćanstvo i boga Sunce. Prije svega, tvrdi kako je do odabira 25. prosinca kao datuma Božića došlo zamjenom poganskoga slavlja rođenja boga Sunca, što ga je utemeljio Aurelijan. Dokaza o bilo kakvoj namjernoj povezanosti nema osobito zato što nije zabilježeno da je Konstantin podržavao proslavu Isusova rođenja 25. prosinca. Mitra je pokrivalo za glavu u obliku štita što ga nose biskupi zapadne (Rimokatoličke) Crkve. Teabing tvrdi kako je riječ o prilagodbi iz misterijskih religija, no treba znati da su se mitre počele nositi tek u jedanaestome

stoljeću. Na Istoku, području najbližemu misterijskim kultovima, biskupi uopće ne nose mitre nego krune.

119

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Prvi spomen o takvoj proslavi nalazimo u Carigradu godine 379. ili 380. poslije Krista, odakle se postupno proširila istočnom Crkvom. Nadalje, nema ni dokaza koji bi upućivali na to da bi odabir 25. prosinca kao datuma Kristova rođenja mogao biti povezan s drugim, kršćanstvu srodnim, čimbenicima, kao što to tvrdi povjesničar William Tighe.

U drugome su stoljeću kršćani na Zapadu utvrdili 25. ožujka kao datum Isusova raspeća. Služba se starom židovskom predajom prema kojoj su veliki proroci umirali na dan svoga rođenja ili začeta, na Zapadu je 25. ožujka također prihvaćen i kao dan kada je Isus začet po Duhu Svetome u Marijinoj utrobi (koji se i danas slavi kao blagdan Blago-vijesti). Računajući devet mjeseci od toga datuma, dolazimo do 25. prosinca.

Ne znamo točno sve o tome, ali ono što je sigurno jest to kako nema dokaza koji bi izravno povezivali aurelijanski blagdan s Božićem koji je prvi put proslavljen čitavo stoljeće kasnije nakon što je kršćanstvo postalo službenom religijom Rimskoga Carstva.

A što je s nedjeljom?

Brown preko Teabinga jasno kaže kako je Konstantin jednostavno prebacio kršćanski dan počinka sa subote na Dan Sunca.

To je u najmanju ruku smiješno. Postoje obilni dokazi prema kojima je kršćanima nedjelja bila poseban dan još od prvoga stoljeća. Nisu je, dakako, tako nazivali. U Knjizi Otkrivenja, napisanoj pot-

120

UKRADENI BOGOVI? KRŠĆANSTVO I MISTERIJSKE RELIGIJE

kraj prvoga stoljeća, naziva je se "dan Gospodnji" (1,10). Na drugim se mjestima naziva i "prvi dan" ili čak i "osmi dan", pri čemu se ovaj potonji odnosi na osmi dan Božjega stvaranja.

Polovicom drugoga stoljeća kršćanski je običaj okupljanja na nedjeljnu Euharistiju, spomenut već u Djelima apostolskim (usp. Dj 20,7), bio čvrsto utemeljen. Justin Mučenik, koji u to vrijeme piše iz Rima, detaljno opisuje tjedno euharistijsko okupljanje (usp. Prvu apologiju).

Razumije se, dakle, kako Konstantin nije prebacio kršćansku službu sa subote na nedjelju. Kršćani su već nekoliko stoljeća prije toga službu bili slavili nedjeljom. On jest sedmodnevni tjedan, poznat i korišten na nekim mjestima, učinio temeljem kalendara, a potom nedjelju odredio za dan počinka u čitavome Carstvu. Vrijeme se prije toga u Carstvu službeno mjerilo trima glavnim danima u mjesecu kao orijentirima. Bili su to kalends (prvi), nones (sedmi) i, dakako, ideš (petnaesti).

Dotad su Židovi i neki pogani koji su častili Sa-turna danom počinka držali subotu, a Konstantin je ustoličio nedjelju kao takvu u službenome rimskom kalendaru. To se, dakako, kršćanima do odre-

Aureole su se u drevnoj umjetnosti rabile kako bi se označila božanstva, pa čak i carevi. U kršćanskoj se umjetnosti pojavljuju u 3. i 4. stoljeću, isprva samo oko Kristova lika, što predstavlja prirodan odabir toga simbola s obzirom na povezivanje Krista sa svjetlom. Riječ je o simbolu, nalik na krunu, koj. nije nužno povezan s bilo kojim sustavom vjerovanja.

121

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

čene mjere svidjelo, ali je njihova radost vjerojatno bila pomućena imenom što ga je Konstantin dao tome danu: dies Solis (dan Sunca, što je i danas slučaj u nekim jezicima, poput primjerice njemačkoga i engleskoga, op. prev.).

Vidljivo je kako se car Konstantin - nakanivši ujediniti carstvo i učvrstiti svoju vlast - pomalo kolebao kada je bila riječ o vjeri. Simbole je rabio kada su mu koristili i išli u prilog - barem u prvome desetljeću svoje vladavine nakon čega je izravnijim putem išao prema kršćanstvu.

Znademo, međutim, kako ono što Brown tvrdi nije istina: Konstantin nije 25. prosinca proglasio Božićem niti je prebacio kršćansko slavlje sa subote na nedjelju.

Dublji smisao

Brown bi nas želio uvjeriti kako uvjerljivost vjerskih sustava, vjerovanja i simbola ovisi o njihovoj potpunoj neovisnosti o drugim vjerskim sustavima, vjerovanjima i simbolima, od početka do kraja.

No, ljudski vjerski sustavi tako ne funkcioniraju. Postoje određeni vidovi ljudskoga života što ih svi dijelimo, za koje se čini kako su obdareni sebi svojstvenim značenjem koje pobuđuje nadnaravno.

U rađanju i smrti susrećemo se s misterijem i čuđom postojanja, kao i nadom u nešto više.

U vodi i ulju susrećemo čišćenje, što nas podsjeća na našu vlastitu potrebu za pročišćenjem.

122

UKRADENI BOGOVI? KRŠĆANSTVO I MISTERIJSKE RELIGIJE

U zajedničkim obrocima pronalazimo hranu i zajedništvo.

Toliko je riječi, toliko sadržaja u ljudskome životu da si moramo pomoći simbolizirati i uprisutniti istine koje nam bivaju objavljene.

Činjenica što druge religije imaju obrede pranja ne govori ništa o istinitosti ili vrijednosti kršćanskih praksa. Nema dokaza koji bi upućivali, kao što tvrdi Brown, na izravnu prilagodbu osnova kršćanske misli i prakse na temelju misterijskih poganskih religija. Korijeni su kršćanstva u židovstvu. Budući da su kršćanstvo prigrlili i žive ga ljudi koji pripadaju ljudskoj kulturi i društvu, izričaj je vjere nužno dinamičan, rabeći jezik i simbole koji navedena vjerovanja čine razumljivijima. Ta dinamika snaži i produbljuje naše razumijevanje i iskustvo vjere.

Riječ je o najobitnijemu zdravu razumu. Riječ je o načinu na koji svijet djeluje te, kako vjeruju kršćani, na koji unutar toga svijeta djeluje Bog.

123

OSMO POGLAVLJE

Slučaj Da Vinci

Brown je u svome romanu krivo shvatio i Leo-narda da Vincija.

Ako želite znati do koje je mjere Brown u krivu kada je riječ o Leonardu da Vinciju, dovoljno je razmotriti nešto vrlo jednostavno - samo umjetni-kovo ime. Počevši od naslova pa preko cijeloga svoga romana, Brown i svi njegovi "stručni" likovi toga umjetnika nazivaju "Da Vinci."

A, znate što? To uopće nije njegovo ime.

Nigdje ga se - ni u povijesnoj ni u obrazovnoj literaturi - tako ne naziva. Njegovo je ime bilo "Leonardo", a rođen je godine 1452. kao nezakonit sin stanovitoga Piera da Vincija u gradu Vinciju nedaleko od Firence. Drugim riječima, da Vinci očigledno znači "iz Vincija".

Netko tko se želi predstaviti kao stručnjak za umjetnost, a neprestano ga pritom zove "Da Vinci", jednako je uvjerljiv kao navodni vjerski stručnjak koji bi Isusa nazivao "Nazarećaninom".

Pogledajte bilo koju knjigu iz povijesti umjetnosti. Ondje čitate o "Leonardu", ne o "Da Vinciju". Pođite u knjižnicu i potražite biografiju ovoga umjetnika. Nećete je pronaći ni pod "D" ni pod "V" već pod "L" jer je njegovo ime bilo Leonardo.

127

DEKODIRANI DA VINCIOJEV KOD

Stoga bismo se možda mogli složiti oko sljedećega: autor koji nije u stanju ispravno navesti ime središnjega povijesnog lika u svojoj knjizi ne bi nam trebao poslužiti kao učitelj povijesti. Možda nam može donijeti razbibrigu, ali nemojmo ni na trenutak dopustiti djelu Da Vinciojev kod da oblikuje naše predodžbe o povijesti, religiji, pa čak ni o umjetnosti.

Tko je bio Leonardo?

Leonardo je, dakako, jedna od najintrigantnijih intelektualnih pojava u zapadnjačkoj povijesti. Korpus njegova djela i razmišljanja mogao bi nadahnuti

brojne romane, no pravi Leonardo ima vrlo malo sličnosti s načinom na koji ga je predstavio Brown.

On tvrdi kako je Leonardo bio "napadni homoseksualac i štovatelj Prirodnoga božanskog poretka, radi čega je pred Bogom trajno bio u stanju grijeha" (Da Vinci Code, str. 45, usp. hrvatsko izdanje, str. 49).

Prema Brownu, Leonardo je autor "ogromnoga broja zanosnih djela kršćanske umjetnosti" te je primao na stotine narudžaba od Vatikana, iako je bio u neprestanu sukobu s Crkvom (usp. Da Vinci Code, str. 45, hrvatsko izdanje, str. 50).

Jedini se trajan sukob s "crkvom" što ga je Leonardo imao zapravo odnosio na njegovu sklonost da naručeno djelo ostavi nedovršenim. No, to je druga priča.

128

SLUČAJ DA VINCI

Slika što je dobivamo iz djela Da Vincijev kod prikazuje nam prkosna genija opsjednuta svojim odbacivanjem kršćanstva, koji je to svoje odbacivanje utkao u svoja nebrojena djela. (Ah da, da ne bismo zaboravili, bio je ujedno i veliki meštar Sionskoga priorija, organizacije koja najvjerojatnije nije ni postojala, osobito ne u obliku i iz razloga što ih navodi Brown, kao što ćemo vidjeti u idućemu poglavlju.)

Ovakav nam prikaz baš i ne otkriva pravu Leonardovu sliku, osobito s obzirom na okružje njegova vremena.

Pozabavimo se prvo podacima koji su na razini "žutoga tiska". Je li Leonardo bio "napadan homoseksualac"? Ne postoji ništa što bi išlo u prilog toj tvrdnji.

Godine 1476. bio je u Firenci s još trojicom muškaraca optužen za sodomiju s tamošnjom poznatom muškom prostitutkom. Te su optužbe odbačene.

To je ujedno i jedini spomen mogućee homoseksualne - ili bilo kakve druge spolne aktivnosti - vezane uz Leonarda u primarnim izvorima o njegovu životu, uključujući i njegove vlastite brojne bilježnice. Kao što piše Sherwin B. Nuland u Leonardovoj biografiji nazvanoj Leonardo da Vinci:

"Taj je slučaj jedini spomen Leonardove spolne aktivnosti, dok oni koji su najviše proučavali njegov život pretpostavljaju kako se nikada nije ni zbilo" (str. 31).

Ili, prema riječima povjesničara Brucea Bouc-hera iz članka objavljenog 2003. u listu Nezv York Times: "...unatoč optužbi za sodomiju u mladosti,

129

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

SLUČAJ DA VINCI

dokazi vezani uz njegovu spolnu opredijeljenost ostaju nedorečeni i djelomični." Vratimo se sada na "ogroman broj zanosnih djela kršćanske umjetnosti". Možda Brown ovdje raspolaže nekim povlaštenim tajnim podacima jer ono što je do nas došlo, uključujući čak i skice, broji u najboljem slučaju nekoliko desetaka slika s kršćanskim motivom. Jednako tako posve sigurno nije bilo "stotina narudžbi od Vatikana". Leonardo je radio pod pokroviteljstvom samo jednoga pape, Leo-na X., i to potkraj svoga života, dok je vrijeme uglavnom provodio vršeći znanstvene pokuse.

Zaista, kada pogledamo Leonardov rad u smislu količine, nisu slike te koje prevladavaju, već su to stotine crteža, tehničkih i arhitektonskih nacrti, znanstvenih pokusa i izuma. Okarakterizirati Leonarda kao nekoga tko se bavio prvenstveno slikanjem kršćanskih motiva sa skrivenim antikršćanskim porukama jest apsurdno, prije svega zato što oslikavanje kršćanskih motiva uopće, kako se čini, nije ni bilo žarištem njegova rada.

Leonardo - heretik?

U djelu Da Vincijev kod Leonardo je opisan kao nekakav duhovni radikalist koji subverzivnim ra-bljenjem simbola u svojoj umjetnosti lakomisleno "zabada nos" u kršćansku tradiciju. Prije nego što dopustimo da nas ovo sablazni i zaintrigira, pozabavimo se malko Leonardovim duhovnim uvjerenjima.

130

Leonardo je živio u Italiji te (kratko) u Francuskoj, u vrijeme renesanse.

"Renesansa" znači "preporod" i ne odnosi se, kao što mnogi vjeruju, na preporod kulture općenito, već na preporod klasične kulture: filozofije, književnosti,

umjetnosti te općenito senzibiliteta stare Grčke i Rima. Jedna od posljedica križarskih vojna - neprekidnih ratova između kršćanskoga Zapada i muslimanskoga Istoka - bilo je upravo ponovno otkrivanje tih djela budući da su križari sa sobom s Istoka, gdje su bili čuvani, kao ratni plijen donosili rukopise i umjetnička djela.

Leonardo je živio u razdoblju briljantne, burne intelektualne aktivnosti usredotočene na prirodni svijet i život ljudi u njemu, obogaćene susretima s grčkom i rimskom kulturom. No, ne valja odmah pomisliti kako je ta kultura nužno bila u suprotnosti s Katoličkom Crkvom jer nije bilo tako. Crkva je u to vrijeme još uvijek bila primarno poprište intelektualne aktivnosti, sva su sveučilišta bila pod pokroviteljstvom Crkve dok su brojni intelektualci koji su istraživali klasičnu kulturu unutar svoga suvremena okružja bili upravo duhovnici: svećenici, redovnici, pa i biskupi.

Leonardo je bio rođen i živio je u kulturi još uvijek određenoj katoličkim kršćanskim okvirima, no iz njegovih bilježnica je vidljivo kako ni u kojemu smislu nije vjerovao u tradicionalni katolički nauk. Piše, međutim, o Bogu, pa čak i o Kristu. Serge Bramly u njegovoj biografiji nazvanoj Leonardo: The Artist and the Man (Leonardo - umjetnik i čovjek) piše:

131

V

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

"Vjerovao je u Boga - iako možda ne u kršćanskoga Boga... Toga je Boga otkrivao u čudesnoj ljepoti svjetlosti, u skladnu kretanju planeta, u složenoj raspodjeli mišića i živaca po tijelu, u tomu neizrecivu remek-djelu: ljudskoj duši...

Leonardo vjerojatno nije bio praktičan vjernik, odnosno, prakticirao je vjeru na svoj način. Njegova umjetnost ostaje u suštini religiozna u svakome pogledu. Čak i u profanim (nereligioznim) djelima, Leonardo slavi uzvišeno stvaranje Svevišnjega koje je nastojao shvatiti i razmatrati" (str. 281).

Leonardo je, međutim, bio ozbiljno nastrojen protiv svećenika. Kritizirao je bogatstvo nekih od njih, iskorištavanje lakovjernih i uplašeni vjernika te prodavanje oprosta kao i poticanje i obrazlaganje čašćenja svetaca.

Živeći neposredno prije no što je u Europi odjeknula reformacija (Martin Luther prikucao je svojih 95 teza na vrata crkve u Wittenbergu 1517., dvije godine prije Leonardove smrti), Leonardo je izražavao mišljenje koje je bilo vrlo uvriježeno, osobito u intelektualnim krugovima, kao i među predanijim i pobožnijim katolicima koje su uznemirivali ispadi što su ih opažali u životima pojedinih crkvenih vođa.

I tako Leonardo - iako izniman i jedinstven po svome geniju - nije u svojim duhovnim uvjerenjima bio tako radikaln kao što bi vas Brown želio uvjeriti. Na puno je načina bio upravo čovjek svojega vremena: otvoren istraživanju svijeta na sve moguće načine, služio se prirodnim svijetom i ljudskim iskustvom kao početkom i orijentirima svoga istra-

132

SLUČAJ DA VINCI

živanja, vjerujući u Boga te, čini se, Krista, ali duboko antiklerikaln i posve nesklon pretjerivanjima i ispadima u pobožnosti i vjerskome izričaju. Prijeđimo sada na njegove slike.

Bogorodica u špilji

U djelu Da Vincijev kod Leonardove dvije verzije Bogorodice u špilji - jedna u Louvreu, a druga u Nacionalnoj galeriji u Londonu - navodno otkrivaju priču o Leonardovim namjerama prenošenja pro-tukršćanskih tajna.

No, jednostavan pregled slika o kojima je riječ pokazuje koliko je Brownova teza bezumna.

Leonardo je prvo primio narudžbu za slikanje ovoga djela kao oltarske slike za kapelu Bratovštine Bezgrešnoga začetka.. Brown tvrdi kako je bila riječ o zajednici redovnica.

Nije tako. "Bratovština" je, osobito u ono vrijeme, podrazumijevala skupinu muškaraca koji su se organizirali radi nekoga zajedničkog cilja, u ovome slučaju promicanja vjerovanja u Marijino bezgrešno začetje (učenje prema kojemu je Bog

Mariju oèuvao od istoènoga grijeha od samoga poèetka njezina života). Redovnice su, pak, žene, a ne muškarci.

Bratovština je dala detaljne upute o onome što želi: Marija u središtu, odjevena u zlatnu, plavu i zelenu boju; sa svake strane uz nju stoji po jedan prorok, nad glavom joj je lik Boga Oca, dok se Dijete nalazi na zlatnome pijedestalu (usp. Bramlv, str. 184). (Primjetno je kako to nema nikakve veze s onime što Brown iznosi o detaljima ugovora na

133

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

stranici - Da Vinci Code, str. 138, hrvatsko izdanje, str. 139.). Narudžba je dana 1483., ali je iduæih dvadeset i pet godina trajao sukob između Leonarda i bratovštine oko te slike.

Èini se kako sukob nema nikakve veze s pojedinostima što ih spominje Brown, iako je jasno kako Leonardov ponešto naturalistièan stil nije ukljuèivao vidove što ih je bratovština željela. Ipak to nije bio razlog sukoba. Iako su pojedinosti donekle tajanstvene, èini se kako se sukob više odnosio na plaæanje: Leonardo je u više navrata tražio novac, što ga je bratovština uskraæivala.

Zašto li postoje dvije verzije? Èini se kako je u odreðenome trenutku izvornik bio darovan. Neki kažu kako ga je upravitelj Milana, Ludovico Sfor-za, darovao možda francuskome kralju, možda njemaèkome vladaru: to je verzija koja se nalazi u Louvreu. Druga verzija, koja se nalazi u Londonu, uzeta je izravno iz kapele koja više ne postoji.

Pogledajmo sada ono za što Brown tvrdi da je toliko šokantno u svezi s tim dvjema slikama. On tvrdi kako na njima Ivan Krstitelj blagoslivlja Isusa, a ne obratno, kako bi bilo oèekivati. No, istina glasi ovako: u obje verzije Isus blagoslivlja Ivana Krstitelja.

Browna je vjerojatno zavaralo to što se na slici Ivan Krstitelj nalazi blizu Marije te ga je ona obgrlila rukom. No, nema ni jednoga struènjaka za umjetnost koji misli kako dijete koje kleèi sklopljenih ruku nije Ivan Krstitelj. Raspored jest neobièan, ali londonska verzija - u kojoj je Ivan odjeven u malu životinjsku kožu i nosi štap koji se u ikonografiji

134

SLUÈAJ DA VINCI

uvijek vezuje uz njega - još jasnije pokazuje kako je upravo Ivan taj koji prima blagoslov.

A što je s preostalim dijelom slike u Louvreu? Marijina ruka nad Isusovom glavom svakako je pomalo tajanstvena, no èini se kako želi asociirati zaštitu. Anđelova ruka ne prijeti, već pokazuje prema Ivanu Krstitelju kao proroku kojega nam valja slušati.

Rijeè je o uistinu neobiènoj slici, pogotovo s obzirom na to da je bila naruèena. Njezina povezanost s Bezgrešnim zaèeæem naruèiteljima je zacijelo morala ostati nejasna. Međutim, kao što kaže Bra-mly, tu je povezanost svejedno moguæe uvidjeti:

"Leonardo kao da želi reæi kako Bezgrešno zaèeæe pripravlja put ka agoniji križa..." (str. 190).

Brown tako pogrešno shvaæa identitet Leonardo va naruèitelja i glavne likove na slici, krivo objašnjava narav sukoba te, naposljetku, pogrešno tumaèi i samu sliku.

Poklonstvo kraljeva

Naš junak Langdon u jednome trenutku pokušava objasniti Leonardove tajnovite i kontroverzne poruke skrivene u njegovoj umjetnosti pozivajuæi se na sliku Poklonstvo kraljeva koja se nalazi u galeriji Uffizi u Firenci. Pritom navodi èlanak iz Neio York Timesa (koji je uistinu i objavljen, i to 21. travnja 2001.) u kojemu se spominje rad Maurizija Seraci-nija, povjesnièara umjetnosti koji je navodno otkrio nevjerojatne tajne skrivene u tome djelu.

135

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Poklonstvo kraljeva je skica za sliku koju je naruèio jedan firentinski samostan. Veæina struènjaka vjeruje kako skica predstavlja najviši Leonardov domet prije njegova preseljenja u Milano. Preko crteža postoji sloj boje za koji

Seracini tvrdi kako skriva Leonardov izvorni crtež. Brown, pak, tvrdi kako je uklanjanje gornjega sloja izazvalo golem sukob.

Međutim, i opet je posve u krivu kada je riječ o uzroku. Nije riječ o tome da bi crtež nešto otkrio - vlasnici muzeja u uvelike posvijetovnjanoj Italiji ne boje se odveć potencijalnih protuvjerskih ili krivovjernih elemenata u umjetnosti. Ne, spor je proistekao iz jedne dublje podjele u umjetničkom svijetu između onih predanih vraćanju umjetničkih djela u njihovo prvobitno stanje i onih koji se tome protive.

U ovome slučaju, kada su najavljeni planovi za restauraciju, odnosno uklanjanje gornjega sloja, brojni su ljudi u svijetu umjetnosti, predvođeni skupinom pod nazivom Art Watch International, izrazili snažne prosvjede. Rekli su kako je djelo odveć osjetljivo za takvu restauraciju te kako nema čvrsta dokaza da Leonardo nije sam nanio taj gornji sloj, i to ne kako bi dodao boju, već pripravnim slojem na koji bi se onda nanio ostatak boje. Oni osporavaju pretpostavku prema kojoj pripravnim slojem nikako nije mogao biti nanesen Leonardovom rukom.

Ukratko, Art Watch je tvrdio kako bi restauracija naštetila djelu na više razina. Njihovo mišljenje je prihvaćeno te su planovi restauracije 2002. obustavljeni, no ne zbog razloga što ih navodi

136

SLUČAJ DA VINCI

Brown (za detaljnije informacije upućujemo vas na www.artwatchinternational.org).

Mona Liza

U djelu Da Vincijev kod Langdon se prisjeća predavanja održana zatvorenicima u kojima Mona Ližu objašnjava kao androgin lik: da slika, kao što pokazuje računalna analiza, sadrži podudarnosti s Leonardovim autoportretima te predstavlja smišljeno androgin prikaz muško-ženskoga lika odražavajući tako Leonardov ideal ravnoteže između muškoga i ženskoga. Čak je i samo ime "Mona Liza" anagram imena egipatskih božanstava plodnosti: Amon (muškoga) i Iziđe (ženskoga).

Ovdje valja spomenuti nekoliko stvari:

Identitet subjekta Mona Liže, poznate i pod nazivom La Gioconda, naslikane između 1503. i 1505., svakako je tajanstven. Postoje deseci teorija od kojih ni jednu nije moguće dokazati. Jedna od tih teorija, koja je ujedno i najstarija, glasi kako je riječ o slici stvarne žene, Monne (ili Mone) Liže, žene Firentinca po imenu Francesco del Giocondo.

Prema riječima povjesničara umjetnosti Brucea Buchera iz Neiv York limesa, "nema u potpunosti potkrijepljenih slika Leonarda" s kojima bi bilo tko mogao usporediti ovu sliku, dok Bramljev teoriju o autoportretu naziva "najmanje vjerojatnom" (str. 369).

Amon (Ammon ili Amun) je bio egipatski bog sunca koji, unatoč svojim ponekad impresivnim falusnim prikazima, nije bio posebno vezan uz

137

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

plodnost. Ako ga se, pak, povezuje s bilo kojim ženskim božanstvom, to nije Izida već Mut.

Osim toga, svaku povezanost između imena egipatskih bogova, Leonarda i ove slike možemo vrlo lako smjesta opovrgnuti uz poznavanje sljedeće jednostavne činjenice: Leonardo nije dao naziv ovoj slici. On je čak i ne spominje ni u jednoj svojoj bilježnici, iako nema dvojbe kako je riječ o njegovu djelu.

Portret je kao Mona Ližu identificirao prvi Leonardov biograf, Giorgio Vasari, pišući kakva tri desetljeća nakon Leonardove smrti. Jedino kod njega nalazimo identifikaciju portreta kao "Mona Liže"; sam Leonardo naslov nigdje ne spominje. Kako je, dakle, mogao prenositi nešto putem naslova s kojim sam, po svemu sudeći, nije imao nikakve veze? (usp. Bramljev, str. 368).

Posljednja većera

Evo nas, napokon, u samome središtu stvari. Obiluje li Posljednja većera kodovima koji upućuju na Isusa i Mariju Magdalenu vjenčane te razbje-šnjela Petra?

Brown tvrdi kako je Leonardo ovom slikom prenio svoje znanje prema kojemu su Isus i Marija Magdalena bili vjenčani; ona je trebala biti vođom njegove Crkve, što Petar nije odobravao, te je ona bila ujedno i pravi Sveti Gral.

Zašto? Jer je lik koji se tumači kao Ivan zapravo Marija Magdalena. Položaj Isusa i Marije Magdalene tvori slovo "M", ruka bez tijela - navodno

138

SLUŠAJ DA VINCI

Petrova - drži nož, a kaleža nema. Stoga Marija Magdalena mora biti kalež.

Istražimo najprije malko pozadinu svega toga. Posljednja veera je naslikana na zidu refektorija (blagovaonice) jednoga samostana u Milanu. Nije, dakle, kao što tvrdi Brown, riječ o fresci. Freska je slika naslikana uz pomoć pigmenata na bazi vode na vlažnu vapnenačkom gipsu koja potom "za-robljuje" boju dok se suši, stvarajući snažne boje i trajan učinak. Leonardo je radio presporo da bi radio fresku; želio je iskušati nešto novo pa je stavio tanak nanos temeljne boje na kameni zid i upotrijebio temperu. Bio je to loš izbor jer je svega nekoliko godina po završetku murala boja stala blijedjeti i ljuštiti se.

Da bismo ispravno shvatili ovu sliku, važno je uvidjeti kako njezina tema nije tek Posljednja veera općenito. Riječ je o određenom trenutku, utemeljenom na određenom odjeljku Svetoga pisma.

Kada pomislimo na Posljednju veeru, prirodno je povezujemo s ustanovljenjem Euharistije. Brown upravo na to i računa ističući kako u središnjemu dijelu slike nema ni kaleža ni komada kruha. On tvrdi kako izostanak kaleža znači da je Marija Magdalena pravi Gral, i tako dalje.

Problem s ovom tvrdnjom leži u tome što tema ove slike nije trenutak ustanovljenja Euharistije. Njezina je tema, naime, trenutak u kojemu je Isus nagovijestio kako će ga netko izdati, kao što čitamo u Ivanovu Evanđelju 13,21-24:

"Rekavši to, potresen u duhu Isus posvjedoči: 'Zaista, zaista, kažem vam: jedan će me od vas

139

II

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

izdati!' Učenici se z gledahu među sobom u nedoumici o kome to govori. A jedan od njegovih učenika - onaj kojega je Isus ljubio - bijaše za stolom Isusu

•u-

do krila. Simun Petar dade mu znak i reče: 'Pitaj tko je taj o kome govori.'

Ovaj se privine Isusu uz prsa i upita: 'Gospodine, tko je taj?'

Leonardo je htio da svaki od likova izrazi posebnu reakciju na taj nagovještaj izdaje. Riječ je o nadasve dramatičnom trenutku u kojemu se svi apostoli otklanjaju od Isusa, ostavljajući ga na neki način u izolaciji (kao što će to kasnije doista i učiniti), razgovarajući među sobom i pitajući se tko bi mogao biti izdajica te uključujući prikaz Petra koji progovara Ivanu. No, nije riječ o ustanovljenju Euharistije jer Ivanovo Evanđelje, za razliku od si-noptičkih evanđelja, ne sadrži izravan opis ustanovljenja Euharistije, zbog čega ovaj osobit prikaz ne zahtijeva prisutnost kaleža.

Zašto Ivanovo Evanđelje ne sadrži opis ustanovljenja Euharistije? Većina stručenjaka vjeruje kako su u vrijeme kada je ovo Evanđelje napisano - krajem prvoga stoljeća - kršćani držali kako pojedinosti njihovih najsvetijih obreda trebaju biti poznate samo onima potpuno iniciranim u vjeru. Zbog toga se, primjerice, obračenicima u ranokršćansko vrijeme riječi Molitve Gospodnje (Očenaša) nisu otkrivale sve do tjedan ili dva pred krštenje. Oni također nisu sudjelovali u cijeloj liturgiji dok nisu u potpunosti inicirani. Pretpostavlja se kako Ivanovo Evanđelje odražava tu praksu.

140

SLUŠAJ DA VINCI

Je li lik za kojega vjerujemo da je Ivan zapravo Marija Magdalena?

Ne. U to je vrijeme sveti Ivan redovito prikazivan kao prekrasan mladić. Nama možda može djelovati feminizirano, no ljudima onoga vremena bilo je bjelodano kako je riječ o muškarcu koji sjedi do Isusa, kao što je uvijek bio slušaj s prikazima ovoga prizora.

Povjesničarka Elisabeth Levy pomaže nam to dublje shvatiti:

"Brown se usredotočuje na Leonardov prikaz Ivana blagih crta lica i bez brade kako bi iznio svoju nemoguću tvrdnju da je zapravo riječ o ženi. Dakako, da je sveti Ivan uistinu Marija Magdalena, mogli bismo se zapitati koji to od apostola nedostaje u ključnome trenutku. Pravi problem proizlazi iz nepoznavanja takozvanih 'tipova'. U svome Traktatu o slikarstvu Leonardo objašnjava kako svaki lik treba naslikati u skladu s njegovim položajem i dobi. Mudrac ima jedne odlike, starica druge, a djeca treće. Klasičan tip zajednički brojnim renesansnim slikama je 'učenik'. Omiljeni sljedbenik, štićenik ili učenik uvijek se prikazuje vrlo mladoliko, duge kose i svježe obrijana lica. Ideja koja leži u pozadini toga prikaza jest kako još nije dovoljno sazrio da bi sam tražio svoj put. Tijekom čitave renesanse umjetnici tako prikazuju svetoga Ivana. On je 'učenik kojega je Isus ljubio' - jedini koji će stajati uz podnožje križa. On je idealan učenik. Renesansni je umjetnik svetoga Ivana mogao prikazati jedino kao mladica bez brade, lišena čvrste i odrješite fizionomije muškaraca. Posljednja veera Ghirlandaija i Andree

141

I.,

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

del Castagna prikazuje sličnoga blagoga i mladog Ivana" (iz članka na stranici www.zenit.org). Kako primjećuje povjesničar umjetnosti Bruce Boucher u članku od 3. kolovoza 2003., objavljenu u listu Nezvi York Times, tajanstvena ruka odijeljena od tijela za koju Brown tvrdi kako prijeti Mariji Magdaleni/ Ivanu također se može objasniti:

"...no, ta ruka nije odijeljena od tijela. Leonardo-va skica, kao i rane kopije Posljednje veere, pokazuju kako ruka i bodež pripadaju Petru - pozivajući se na odjeljak Ivanova Evanđelja u kojemu Petar izvlače mač kako bi obranio Isusa."

Da, Posljednja veera jest evokativna slika, bremenita mogućnostima za razmatranje, primjerice, naših osobnih reakcija na Isusa dok promatramo različite reakcije apostola. No, ne govori ništa od onoga što Brown tvrdi. Dokaza za to jednostavno nema.

I, ne zaboravite, njegovo je ime Leonardo.

DEVETO POGLAVLJE

Gral, Priori] i templari

-

1 "1

142

Povijest pojma Svetoga Grala višeznačna je i tajnovita te lako otvara put mitologiji, mašti i romantici. Odigrao je važnu ulogu u legendama (legende o kralju Arturu), pjesništvu (Idile kralja Alfreda Lorda Tennisona) te, dakako, operi (Parsifal i Lohengrin Richarda Wagnera).

Gledajući iz te perspektive, ne možemo Brownu predbaciti što je preuzeo teorije iz djela Sveta krv, sveti grali i Templarsko otkrivenje te ih uporabio u svome romanu. Iako se nekima to može učiniti odbojnim, rabljenje ovoga pojma na takav način podudara se s njegovom uporabom tijekom čitave povijesti.

Međutim, svejedno to valja razmotriti jer roman Da Vincijev kod prelazi crtu između bjelodane fikcije

i mogućih činjenica. Pisac na svakoj stranici svojim čitateljima "servira" dokaze koji zvuče vrlo inteligentno, zbog čega se oni pitaju nije li on možda u pravu.

Postoji li ikakva potkrijepljena predaja prema kojoj bi Sveti Gral podrazumijevao Mariju Magdalenu i njezinu utrobu? Jesu li se templari i Sionski priorij odnosili upravo na to? *

Jednom riječju - ne.

145

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Sveti Gral

Izvori legende o Svetome Gralu nisu poznati te je moguće da sežu do dubina keltskih legenda o posudama s krvlju koje daju život. Prvi, ujedno i jedan od

najvećih tekstova napisan o Svetome Gralu jest srednjovjekovni ep Parsifal autora Chretien de Trovesa koji je živio u dvanaestome stoljeću.

U toj, kao i u drugim legendama iz istoga razdoblja, točna se identifikacija Grala razlikuje. Riječ je o prekrasnoj, draguljima ukrašenoj posudi koja može primiti neograničene količine hrane i pića, posudi iz koje su Isus i apostoli blagovali pashalno janje, kale-žu kojim se Isus služio na Posljednjoj večeri, odnosno posudi u koju je Josip iz Arimateje prikupio Kristovu krv koja je tekla s njegova tijela na križu.

U legendi Gral često štiti žena dok je njegovo postojanje povod brojnih potraga. Legende o Gralu mješavina su folklora, romantike i vjerske mitologije. Iako na svijetu ima više posuda za koje se tvrdi da su Sveti Gral - u smislu Isusova kaleža s Posljednje večere - Crkva nikada nije službeno uključila Gral u svoju predaju.

Radi uloge žena u štavljenju Grala, kao i slučajeva u kojima Gral na sebi nosi sliku djeteta, on svakako posjeduje stanovitu simboliku vezanu uz rađanje djece i davanje života. Međutim, ne postoji poznata predaja koja bi Gral izravno izjednačavala sa simbolikom "izgubljene boginje" Marije Magdalene, kao što to tvrdi Brown, odnosno s Isusovom lozom (kao što, pak, tvrde autori knjige Sveta krv, sveti gral). Većina strujanja te slike uporabljene u

146

GRAL, PRIORIJI TEMPLARI

kršćanskome okružju shvaća kao aluzije na Djevicu Mariju jer se pobožnost prema njoj uvelike raširila početkom srednjega vijeka.

A što je, pak, s onim silno uzbudljivim i šokantnim trenutkom na kraju pedeset i osmoga poglavlja kada Teabing razlaže francusku riječ Sangreal? On, naime, ondje tvrdi kako je klasična etimologija razlaže u san Greal, odnosno "Sveti Gral", no pogledajmo što se zbiva ako je razložimo kao Sang Real - to znači kraljevska krv! Eto nam dokaza!

Pred sobom imam navod o Svetome Gralu iz Katoličke enciklopedije objavljene 1914. godine Evo kako glasi:

"Objašnjenje riječi 'San greal' kao 'sang real' (kraljevska krv) pojavilo se tek krajem srednjega vijeka."

Kraljevska se krv u okružju tradicionalnih priča o Gralu odnosi, dakako, na krv Kristovu. Takvo razlaganje ovih riječi nije predstavljalo neku posebnu novost ni godine 1914., ni krajem srednjega vijeka, pa je tako ne predstavlja ni sada.

Templari i Sionski priorij

Priča što je Brown ispređa o templarima i Sionskome prioriju temelji se (je li uopće potrebno ponavljati?) na materijalu iz knjiga Sveta krv, sveti gral i Templarsko otkrivenje. Većina onoga što te knjige (a s njima i Brown) tvrde nema nikakva uporišta u činjenicama.

Prije svega, važno je shvatiti kako, nasuprot onome što Brown tvrdi na početku svoje knjige,

147

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Sionski priorij nije stvarna organizacija u onome smislu u kojemu on to opisuje. Dokumenti što ih > navodi, zajedno s čuvenim popisom velikih mt'M > ra, uključuju i Victora Hugoa te, dakako, Leoiiii.Li krivotvorine su, smještene u Francusku nacionalnu knjižnicu vjerojatno krajem pedesetih godinu |>in sloga stoljeća.

Priča ukratko glasi ovako:

Čini se kako postoje dokazi prema kojim.i » Sionski priorij pojavio krajem 19. stoljeća u I'im u cuskoy kao desničarska skupina posvećena hm bi protiv tadašnje vlasti.

To se ime ponovno pojavljuje neposredno pii|i« Drugoga svjetskoga rata u nastojanjima čovjek.i pit imenu Pierre Plantard. Plantard je bio antisemit l> ; >|i je htio "pročistiti i obnoviti" Francusku. Sredinom 50-ih godina prošloga stoljeća Plantard je stao I v n 1111 kako je on francuski prijestolonasljednik, iz loze Me rovinga. Osnovao je skupinu pod nazivom "Sioir.1' t priorij", u francuske knjižnice i arhive podmolnim lažne dokumente o njezinoj tradiciji te proširio milu "Isusovoj kraljevskoj lozi".

Kao što Laura Miller zaključuje u svome èlanu - u objavljeni u novinama New York Times od 22. vvl|.» èe 2004. pod nazivom Da Vincijeva prijevaru ("Tin Da Vinci Con" - igra rijeèi s obzirom na izvorni naziv romana "The Da Vinci Code", op. prev.);

"Naposljetku, međutim, legitimnost prièe <> M onskome prioriju poèiva na tajnoj gomili izrez. 11-dokumenata potpisanih pseudonimima za koju i i autori djela Sveta krv, sveti gral pretpostavljaju k. ju je u Francusku nacionalnu knjižnicu podme

148

.i i

GRAL, PRIORIJ I TEMPLARI

Pierre Plantard. Veæ je sedamdesetih godina prošloga stoljeæa jedan od Plantardovih suradnika u zavjeri priznao kako mu je pomogao krivotvoriti materijale, ukljuèujuæi i genealoške tablice koje Plantarda prikazuju kao potomka Merovinga (te, navodno, Isusa Krista) i popis bivših 'velikih meštara' Priorija. Taj bjelodano apsurdan katalog intelektualnih zvijezda ukljuèuje Botticellija, Isaaca Newtona, Jeana Cocteaua te, dakako, Leonarda da Vincija. Rijeè je o istome popisu što ga Dan Brown, zajedno s navodnim devetostoljetnim 'pedigreom' Priorija, oglašava na sva zvona na samome poèetku svoje knjige pod naslovom Èinjenice. Naposljetku se pokazalo kako je Plantard bio okorjeli lupež s policijskim dosjeom koji je ukljuèivao prijevaru te povezanost s antisemitskim Saint-Sulpice: U djelu Do Vincijev kod pariškom se crkvom Saint-Sulpice (građenom 1646.-1789.) Sionski priorij služi kako bi skrio tajnu vezanu uz Gral. Mitska je povijest nepostojeæega Priorija uspostavila tu vezu, no ona zapravo ne postoji. "Ružina linija" i obelisk nemaju nikakvo ezoterièno znaèenje. Prava je prièa kako je iznenađujuæe velik broj europskih crkava imao takoðer i ulogu astronomskih proma-trališta. U stropu ili zidu naèinio bi se malen otvor te bi se uz pomoæ crte na podu pratilo kretanje sunca. Kada bi sunce doseglo određenu toèku - u ovome sluèaju obelisk - to bi oznaèavalo bilo zimski, bilo ljetni solsticij. (Za detaljnije podatke o ovoj temi upuæujemo vas na knjigu The Sun in the Church [Sunce u crkvi] autora J. L. Heilbrona, Harvard University Press, 1999.)

149

DEKODIRANI DA VINCIFEV KOD

i desnièarskim skupinama iz ratnih vremena. Stvarni je Sionski priorij bila beznaèajna skupina prijatelja--istomišljenika osnovana 1956. godine.

"Plantardova je prijevara raskrinkana u nizu (zasad još uvijek neprevedenih) francuskih knjiga te BBC-jevu dokumentarcu iz 1996., no, zaèudo, taj se niz šokantnih otkriæa nije pokazao toliko popularnim kao izmišljotina iznesena u knjizi Sveta krv, sveti gral, odnosno, kad smo veæ kod toga, Da Vin-cijev kod." Stoga, jednostavno reèeno, Sionski priorij kao tisuæljeta skupina posveæena zaštiti Grala nikada nije ni postojala.

Templarski su vitezovi (templari), međutim, stvarno postojali. Utemeljeni su u Svetoj zemlji nakon osvajanja Jeruzalema u 11. stoljeæu. Ovi su vitezovi, poznati i pod nazivom Siromašni Kristovi vitezovi te Vitezovi Salomonova hrama, bili redovnièki viteški red: "redovnièki" u smislu da su polagali zavjete, prije svega kako bi štitili sveta mjesta Svete zemlje i hodoèasnike koji su onamo putovali, te živjeli u poslušnosti pravilu koje je određivalo vjerske obveze (svakodnevnu molitvu i pohaðanje mise koju su slavili sveæenici toga reda) te zahtjeve vezane uz ponašanje:

"Èini se kako su neki naputci bili usmjereni upravo kao ogranièavanje pretjerano viteškoga ponašanja. Imali su biti ponizni ljudi, ogranièenih sredstava... Nisu se smjeli upuštati u viteške dvoboje niti iæi u lov" (The Warriors of the Lord [Gospodnji ratnici] autora Michaela Walsh, str. 156).

150

GRAL, PRIORIJ I TEMPLARI

Moæ je templara rasla tijekom 13. i 14. stoljeæa, zajedno s onom drugih vojnièkih redova, ukljuèujuæi i njihove glavne suparnike ivanovce bolnièare (hospitalce). Zahvaljujuæi bogatstvu kojim su raspolagali, poèeli su vršiti ulogu sliènu onoj kakvu danas vrše banke.

Imaju li templari ikakve veze s legendom o Gralu? Po svemu sudeći, nisu je imali sve do 19. stoljeća kada je poraslo zanimanje za tajna društva, osobito u svezi sa slobodnim zidarima (masonima). Godine 1818. Nijemac imenom Joseph von Hammer-Purg-stall napisao je knjigu *Mystery of Baphomet Revealed* u kojoj iznosi navodnu povijest templara prema kojoj su oni častili Baphometa (Sotonu) i bili čuvari Svetoga Grala koji u njegovoj verziji nije kalež s Posljednje večere, već neka vrsta gnostičkoga znanja te, napose, "posebna vrsta gnostika koji su prokleli Krista" (Walsh, str. 190). Moderne špekulacije o templarima očigledno su ukorijenjene u spisima takve vrste.

No, vratimo se stvarnoj povijesti. Templari su u svakome slučaju bili ukinuti, no Brown o tome ne iznosi točne pojedinosti.

On krivnju svaljuje na papu Klementa V., no dokazi prilično jasno pokazuju kako se zapravo francuski kralj Filip II. bio odlučio obračunati s templarima uglavnom zato što je bio zavidan zbog njihova velika bogatstva. Prvi je korak u tome smislu učinio 13. listopada 1307. Kralj Filip naredio je uhićenje svih templara u Francuskoj: ne "diljem Europe", kao što tvrdi Brown, iako je u pravu u svezi s naknadnim povezivanjem toga datuma (petka 13.) s nesrećom.

151

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

i desničarskim skupinama iz ratnih vremena. Stvarni je Sionski priorij bila beznačajna skupina prijatelja--istomišljenika osnovana 1956. godine.

"Plantardova je prijevara raskrinkana u nizu (zasad još uvijek neprevedenih) francuskih knjiga te BBC-jevu dokumentarcu iz 1996., no, začudo, taj se niz šokantnih otkrića nije pokazao toliko popularnim kao izmišljotina iznesena u knjizi *Sveta krv, sveti gral*, odnosno, kad smo već kod toga, *Da Vincijev kod*." Stoga, jednostavno rečeno, Sionski priorij kao tisućljetna skupina posvećena zaštiti Grala nikada nije ni postojala.

Templarski su vitezovi (templari), međutim, stvarno postojali. Utemeljeni su u Svetoj zemlji nakon osvajanja Jeruzalema u 11. stoljeću. Ovi su vitezovi, poznati i pod nazivom Siromašni Kristovi vitezovi te Vitezovi Salomonova hrama, bili redovnički viteški red: "redovnički" u smislu da su polagali zavjete, prije svega kako bi štitili sveta mjesta Svete zemlje i hodočasnike koji su onamo putovali, te živjeli u poslušnosti pravilu koje je određivalo vjerske obveze (svakodnevnu molitvu i pohađanje mise koju su slavili svećenici toga reda) te zahtjeve vezane uz ponašanje:

"Čini se kako su neki naputci bili usmjereni upravo kao ograničavanje pretjerano viteškoga ponašanja. Imali su biti ponizni ljudi, ograničenih sredstava... Nisu se smjeli upuštati u viteške dvoboje niti ići u lov" (*The Warriors of the Lord* [Gospodnji ratnici] autora Michaela Walsha, str. 156).

150

GRAL, PRIORIJ I TEMPLARI

Može je templara rasla tijekom 13. i 14. stoljeća, zajedno s onom drugih vojničkih redova, uključujući i njihove glavne suparnike ivanovce bolničare (hospitalce). Zahvaljujući bogatstvu kojim su raspolagali, počeli su vršiti ulogu sličnu onoj kakvu danas vrše banke.

Imaju li templari ikakve veze s legendom o Gralu? Po svemu sudeći, nisu je imali sve do 19. stoljeća kada je poraslo zanimanje za tajna društva, osobito u svezi sa slobodnim zidarima (masonima). Godine 1818. Nijemac imenom Joseph von Hammer-Purg-stall napisao je knjigu *Mystery of Baphomet Revealed* u kojoj iznosi navodnu povijest templara prema kojoj su oni častili Baphometa (Sotonu) i bili čuvari Svetoga Grala koji u njegovoj verziji nije kalež s Posljednje večere, već neka vrsta gnostičkoga znanja te, napose, "posebna vrsta gnostika koji su prokleli Krista" (Walsh, str. 190). Moderne špekulacije o templarima očigledno su ukorijenjene u spisima takve vrste.

No, vratimo se stvarnoj povijesti. Templari su u svakome slučaju bili ukinuti, no Brown o tome ne iznosi točne pojedinosti.

On krivnju svaljuje na papu Klementa V., no dokazi prilično jasno pokazuju kako se zapravo francuski kralj Filip II. bio odlučio obračunati s templarima uglavnom zato što je bio zavidan zbog njihova velika bogatstva. Prvi je korak u tome smislu učinio 13. listopada 1307. Kralj Filip naredio je uhićenje svih

templara u Francuskoj: ne "diljem Europe", kao što tvrdi Brown, iako je u pravu u svezi s naknadnim povezivanjem toga datuma (petka 13.) s nesrećom.

151

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Jesu li templari izmislili i širili gotičku arhitekturu kao sredstvo širenja "svete ženstvenosti"? Ne. Nije zabilježeno da su templari imali veze s graditeljstvom osim kada je riječ o izgradnji njihovih vlastitih crkava. Gotički je stil razvijan i usavršavan između 1100. i 1500., i to prvo u Francuskoj, kao istraživanje mogućnosti gradnje snažnijih i viših crkvenih zidova i lukova te omogućavanje što je moguće veće količine prirodne svjetlosti. Gotske su strukture bremenite simbolikom u koju, međutim, nikako ne ulazi svjesno i eksplicitno oponašanje ženske anatomije.

Papu Klementa Filipov je postupak naljutio jer su templari uživali njegovu zaštitu, ali je 22. studenoga popustio pod pritiskom i pristao na njihovo uhićenje diljem čitavoga kontinenta.

Govoreći o templarima, Brown često spominje "Vatikan" kao ishodište papinskih odluka. I opet griješi na način koji otkriva njegovo temeljno nepoznavanje toga razdoblja. Za vrijeme tih godina papa Klement nije živio u Vatikanu, pa čak ni u Italiji. Živio je u Francuskoj, u gradu Avignonu, praktično kao zatočenik Filipa II., pod golemim pritiskom vršenja njegovih zapovijedi.

Templare je naposljetku raspustio Sabor u Beču godine 1312. Sabor je isprva oklijevao išta poduzeti, no stao je djelovati kada se kralj Filip odjednom pojavio na gradskim vratima. Prema riječima pisca Michaela Walsh, kazna je "bila samo uvjetna te nije podrazumijevala krivicu templara" (str. 173).

Ironično je to što je imovina templara pripala drugome velikom vojnom redu - bolničarima (ho-

152

GRAL, PRIORIJI TEMPLARI

spitalcima). Kralj Filip nije imao koristi od svoga brutalna postupka te je - jednako kao i papa Klement V. - umro u roku od godine dana.

I tako, kada je riječ o templarima, Brown znatno preuveličava antipatiju pape Klementa V. prema njima, a krivnju ne pripisuje onome kome usitinu i pripada - francuskomu kralja Filipu.

Naposljetku, Brown je pogrešno shvatio jednu još važniju stvar. On tvrdi kako je kružni oblik templarske crkve u Londonu poganski, sagrađen zato što su templari odlučili "ignorirati" tradicionalnu crkvenu arhitekturu te umjesto toga štovati sunce.

S obzirom na to da su templari, prema svim raspoloživim dokazima, nepobitno bili katolička skupina čiji su članovi polagali prisegu kako će braniti katoličku vjeru, to je vrlo malo vjerojatno. I više od toga - pogrešno je jer je templarska rotunda, što je i logično, sagrađena kao imitacija jedne crkve u gradu koji je templarima bio od velike važnosti: crkve Svetoga Groba u Jeruzalemu, sagrađene na mjestu gdje se prema predaji nalazio Isusov grob. A ta je crkva - dakako - kružna oblika.

Vrijedno je dodati kako Vatikan u to vrijeme nije bio primarna papinska rezidencija, čak i da se papa Klement ondje nalazio. Počevši od četvrtoga stoljeća, pa sve do početka četrnaestoga, papinska je rezidencija bila u Lateranu. Stradala je u požaru 1308., neposredno pred zatočeništvo u Avignonu. Tek kada je papinstvo vraćeno u Rim, godine 1377., Vatikan je postao papinskom rezidencijom.

153

i sr- -

B

- - - -

ft1« ^11

S"

0

L
H
r

Nakon što pročitate roman Da Vincijev kod, pred vama se nalazi jasna i određena te nimalo pohvalna slika Rimokatoličke Crkve.

Ovaj roman s vremena na vrijeme pokušava i "prikriti tragove" navodeći kako se suvremena Katolička Crkva nikako ne bi upuštala u tako podle poslove budući da je - je li - učinila već toliko dobra. Unatoč svemu počinjenu zlu. Na kraju se, dakako, pokazuje kako "zločinci" koji u romanu pripadaju Katoličkoj Crkvi to zapravo i nisu (ako, razumije se, izuzmemo ubijanje), već samo "žrtve" Teabinga za kojega se otkriva kako je zapravo tajanstveni "Učitelj" koji vuče sve konce. No, ovaj zaokret nimalo ne umanjuje sveukupan dojam romana prema kojemu je Rimokatolička Crkva monolitna, strogo nadzirana institucija posvećena širenju izmišljotina svijetu koji žudi za slobodom.

To nije neuobičajen prikaz Katoličke Crkve u popularnoj kulturi niti je ograničen samo na noviju povijest. Pročitajte bilo što iz obilja antikatoličke promidžbe iz prošlih stoljeća - bilo u slici ili u riječi. Radi se o istoj stvari, samo uz malo biraniji rječnik te izravnije zastrašujuće prikazane crkvene velikodostojnike sa šiljastim kapama.

157

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Riječ je o prikazu koji je prisutan u čitavome romanu Da Vincijev kod, a najvidljiviji je kada je riječ o opisu katoličke ustanove Opus Dei.

Opus Dei

Danas se čini da je Opus Dei u suvremenoj kulturi odabran za vršenje uloge što su je nekada, i to stoljećima, simbolizirali isusovci: strogo organizirana skupina, nadzirana izravno iz Vatikana, koji se probija u svjetske institucije kako bi stekla moć i učinila... nešto...

Isusovački red, što ga je 1534. utemeljio sveti Ignacije Lojolski kao misionarski i učiteljski red, bio je promatran s tolikom sumnjičavošću da su krajem osamnaestoga stoljeća njegovi pripadnici bili izbačeni iz nekoliko europskih zemalja, dok ga je u razdoblju između 1773. i 1814. papa čak bio i ukinuo. Navodna mračna djela ovoga reda obilovala su u antikatoličkoj literaturi iz svjetovnih i protestantskih izvora, što je čak i danas još uvijek slučaj. Pridjev "jezuitski" nije nimalo pohvalan.

U tome je smislu, u suvremenome razmišljanju, kao simbol tajnovitosti i zla koje se prikriva dobrim, Opus Dei svakako, na nesreću, zamijenio isusovački red. Sugurno da postoje ljudi koji su s Opusom Dei imali loše iskustvo. Oni su objavili različita svjedočanstva u kojima navode kako se njima manipuliralo dok ih se nije pridobilo, a da su nakon toga bili izloženi prekomjernu nadzoru. Da bismo stekli cjelovitu sliku o Opusu Dei, važno je saslušati te ljude

158

KATOLIČKI KOD

i ozbiljno shvatiti njihovu priču. No, zanimljivo je kako su jedini izvori kojima se Brown u romanu Da Vincijev kod služi kako bi opisao Opus Dei negativna i nimalo povoljna svjedočanstva. To je samo jedna strana priče: važna, ali ipak samo jedna.

U romanu Da Vincijev kod Brown iznosi i nekoliko točnih podataka o redu Opus Dei. Oni uistinu imaju veliku i razmjerno novu podružnicu u New Yorku. Njegovi članovi zbilja prakticiraju tradicionalnu pobožnost. Doista je riječ o osobnoj prelaturi (objašnjenje ovoga pojma slijedi ubrzo).

I, točno je - neki članovi prakticiraju tjelesno mrtvljenje.

No, to je manje-više sve.

Razjasnimo prije svega jednu golemu pogrešku. Silas (lik iz romana), visoki albino ubojica, opisan je kao "redovnik". Štoviše, da bi se to potkrijepilo, odjeven je u redovnički-monaški habit.

Opus Dei nema redovnike ni monahe!

Prije svega, nije riječ o vjerskome redu poput dominikanaca, benediktinaca ili pak (da - i njih!) isusovaca. Redovnici-monasi koji postoje u Rimokatoličkoj

Crkvi pripadaju vjerskim redovima te žive u samostanima ili pak pustinjačkim nastambama.

Monah je čovjek koji se povukao iz društva kako bi se posvetio Bogu u molitvi. Žene koje žive monaškim životom nazivaju se "redovnicama".

Opus Dei je udruženje laika i svećenika. Broj laika daleko premašuje onaj svećenstva jer je red

159

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

prvenstveno i utemeljen za laike, godine 1928. Tek je petnaest godina kasnije utemeljeno Svećeničko društvo Svetoga Križa čime su i svećenici službeno uključeni u Opus Dei.

Utemeljitelj Opusa Dei je španjolski svećenik Josemaria Escriva de Balaguer. On je tu ustanovu uspostavio kao prigodu da laici žive svoj jedinstven poziv na posvećenje u svijetu te rastu u ljubavi prema Bogu i svim ljudima. Prva i najpopularnija knjiga oca Escriva, u kojoj se nalazi duh Opusa Dei (što znači "Djelo Božje"), naziva se Put. Učenja oca Escriva nalaze se i u drugim knjigama, uključujući i onu pod naslovom Krist prolazi, iz koje potječe sljedeći odlomak: "Činjenica da je Isus odrastao i živio baš poput nas pokazuje nam kako ljudski život i sve svakodnevne ljudske djelatnosti imaju božansko značenje. Koliko god da smo o tome već razmišljali, uvijek bi nas trebalo iznenaditi kada pomislimo na trideset godina skrovitosti koje su označile već dio Isusova života među ljudima. Živio je u skrovitosti, no, za nas je to razdoblje prepuno svjetla. Ono obasjava naše dane i ispunja ih smislom jer mi smo obični kršćani koji vode običan život, poput milijuna drugih ljudi diljem svijeta" (str. 94).

Ovaj odlomak prikladno sažima duh prelature Opus Dei te ujedno služi kao ispravka svima koje je Brown uspio uvjeriti kako je bit tradicionalnoga kršćanstva nepoznavanje Isusove ljudske naravi i stvarnosti ljudskoga života općenito.

Otac Escriva preminuo je 1975., a 6. listopada 2002. proglašen je svetim.

160

KATOLIČKI KOD

Dakako, ljude ne intrigira duh Opusa Dei niti im se on čini čudnim. Riječ je o drugim vidovima života njegovih pripadnika kojima se Brown u svome djelu Da Vinci jev kod upravo i služi.

Opus Dei uistinu ima različite razine članstva, no to je jednostavno odraz različitih razina pre-danja, kao i različitih životnih stilova. Svi članovi Opusa Dei pod vodstvom duhovnoga asistenta slijede isti "životni plan" koji uključuje molitvu Krunice, svakodnevno pribivanje Misi, čitanje duhovnoga štiva te misaonu molitvu (meditaciju). Neki, međutim, koji se nazivaju supernumerariji, čine to u okviru braćenoga života. Numerariji su pak članovi koji mogu biti zaposleni u svijetu, ali se obvezuju na celibat, već dio plaće daju prelaturi i nerijetko žive zajedno u kućama koje pripadaju Opusu Dei. Ima i drugih članova i svi oni imaju jedinstvenu ulogu u "djelu".

A u čemu se sastoji to djelo? Jednostavno, u življenju Božjega poziva u svijetu što je moguće dublje. To može podrazumijevati zaposlenje u svijetu ili pak sudjelovanje u nekoj od brojnih službi Opusa Dei diljem svijeta: škola svih vrsta, programa poljoprivrednoga obrazovanja u siromašnim zemljama, klinika i drugih ustanova.

Jedna od kontroverza u svezi s Opusom Dei jest ona što se često naglašava u romanu Da Vinci jev kod: tjelesno mrtvljenje uporabom cilicija, šiljasta pojasa, te uporabu čvorasta konopca za bičevanje.

Ova se praksa svakako čini neobičnom brojnim suvremenim ljudima, no valja napomenuti kako se mrtvljenje tijela kao duhovna praksa u ovome

161

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Opus Dei je prema Zakoniku kanonskoga prava "osobna prelatura", što znači da se službe što ih vrši obavljaju pod autoritetom njihova vlastita biskupa, a ne biskupa u čijoj biskupiji djeluje. Na taj način donekle podsjeća na vjerski red, poput benediktinaca ili dominikanaca.

ili onom obliku javlja u svim religijama svijeta: post, ponekad i do krajnjih granica, molitva ili meditacija u neudobnu položaju te čak i namjerno nošenje neudobne odjeće ili hodanje bosih nogu.

Duhovnim motivima potaknuto tjelesno mr-tvljenje, uključujući i uporabu navedenih sredstava, nije izmislio Opus Dei. Ako čitate životopise svetaca, uvidjet ćete kako su se mnogi među njima osjećali pozvanima tako činiti. Zbog čega?

Neki su se željeli približiti Kristu uzimajući di-oništvo u njegovu trpljenju. Neki su ih opet rabili kao sredstvo pokore za vlastite grijehe ili grijehe drugih. Drugi su ih pak doživljavali kao djelotvorno sredstvo jačanja samodiscipline, nastojeći postići stupanj na kojemu će se njihov duh moći usredotočiti na Boga i zadovoljiti se Božjom prisutnošću, neovisno o tjelesnoj nelagodi koju možda trpe.

To jest neobično, no - da biste stekli stanovit uvid

- može se usporediti s "tjelesnim mrtvljenjem" što ga neki među nama podnose radi tjelesnoga izgleda: dijete, trpljenja boli dok vježbamo, pa čak i podvrgavanja postupcima - operacijama - koje izazivaju krvarenje i bol. I sve to samo zbog izgleda što u biti znači

- zbog onoga što drugi vide kada nas pogledaju.

162

KATOLIČKI KOD

Onaj tko je doživio duhovni rast može posvjedočiti kako se poslovice "bez muke nema nauke" može primijeniti i na duhovni život, barem kada je

0 njima riječ.

Opus Dei također okružuje i stanovito ozračje tajnovitosti koje potiče špekulaciju jer neki njegovi vidovi nisu dostupni javnosti. Na primjer, Opus Dei ne objavljuje popise svoga članstva i ne potiče članove da ističu svoje pripadništvo.

Prema njihovim riječima, razlog tomu nije taj što bi to po sebi bilo loše, već iz osjećaja poniznosti

i poslušnosti Evanđelju. Isus u Matejevu Evanđelju (usp. Mt 6,1-18) svojim sljedbenicima nalaže neka žive sveto, ali neka to čine u skrovitosti. Ako dajete milostinju, kaže on, "neka ti ne zna lijeva što čini desnica". Kad moliš, uđi u svoju sobu, zatvori vrata i pomoli se. Kad postite, ne budite smrknuti (te, mogli bismo dodati, ne djelujte izgladnjelo!). Umij-te lice, kaže Isus, i pomazite glavu da ne zapaze ljudi kako postite.

U tome duhu pripadnici Opusa Dei svoje duhovne prakse i svoju zajednicu drže u skrovitosti. Oni drže kako je njihov poziv biti kvasac i tiho svjetlo u svijetu, jednostavno živjeti "put" obavljanjem djela Božjega u svome svakodnevnom životu. Jedini kršćani?

Rimokatolici bi, zapravo, čitajući roman Da Vin-cijev kod na neki način trebali biti poešćeni. Napokon, prema Brownovoj viziji prošlosti i sadašnjosti,

163

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

jedino utjelovljenje kršćanstva što ga je svijet ikada vidio jest Rimokatolička Crkva.

To, dakako, ipak nije posve točno. Na primjer, velik dio teološke aktivnosti o kojoj je bilo riječi u ovoj knjizi - poput uspostavljanja Kanona te rasprava o Isusovoj ljudskoj i božanskoj naravi - nije se odvijao na Zapadu, već na Istoku te je uključivao uglavnom istočne biskupe. Istočna katolička i Istočna pravoslavna crkva utjelovljuju tu drevnu predaju jednako koliko i Rimokatolička Crkva.

Potom, dakako, postoje i kršćanske crkve koje su se pojavile s buđenjem reformacije koje, unatoč duboku razmimoilaženju s katoličanstvom i pravoslavljem oko pitanja koja idu od opravdavanja i spasenja do sakramenata, i dalje podržavaju tradicionalno doktrinalno shvaćanje Isusove ljudske i božanske naravi uspostavljeno u tim prvim ispovijestima vjere - upravo ono shvaćanje za koje Teabing tvrdi kako narušava "izvornu povijest" Isusovu. Neke su od njih, nadalje, u prognanju krivovjercima i vještica sudjelovale jednako koliko i

Rimokatolička Crkva (katolički biskupi, primjerice, nisu bili odgovorni za progon vještica u Salemu, u državi Massachusetts, u sedamnaestome stoljeću). Usprkos svemu tome, iz nekoga èudnog razloga, Brown kao krivca - neprijatelja Isusovih stvarnih nakana - ne navodi kršćanstvo, već samo Katoličku Crkvu, i to dosljedno i bez iznimke. Èini to unatoè tomu što Pravoslavna i Protestantska crkva takoèer prihvaćaju Isusovo božanstvo u skladu s definicijom Nicejskoga i drugih sabora prve Crkve; sve prihvaćaju gotovo isti Kanon Svetoga pisma te

164

KATOLIÈKI KOD

bi - u sluèaju protestantskih crkava koje u svojoj teologiji i praksi imaju umanjenu ulogu Marije, majke Isusove - mogle zasluživati kritiku što su iz svoje duhovnosti izbacile "svetu ženstvenost" u daleko većoj mjeri od katolièanstva. Zbog svega toga opravdano je roman Da Vinci-jev kod okarakterizirati kao antikatolièki. Nije rijeè samo o tome što Brown iznosi izjave (i to brojne) koje nisu istinite, već i o èinjenici što je Rimokatoličku Crkvu optužio za zloèine za koje bi - ako želite slijediti njegovu logiku - valjalo optužiti svekoliko kršćanstvo, kao što su krivo tumaèenje Isusova nauka, zatajivanje "svete ženstvenosti" te odbacivanje prave uloge voèe Marije Magdalene. Zašto je to Brown uèinio? Pretpostavljam zato što je tako jednostavno bilo lakše. To je, naime, najblaža pretpostavka. Lakše je bilo tako napisati, kao što je i lakše to èitati. Ne, dakle, vjerodostojnije ili pak vjernije složenostima stvarnoga života i stvarne povijesti. Jer, to bi ipak bilo teže negoli izvuæi zlikovce u habitima i èudne likove sa smiješnim šeširima koji vuku kovèege pune novca.

Jesu li, dakle, prema romanu Da Vinci-jev kod katolici jedini kršćani?

Kao što sam rekla, možda bi se katolici trebali osjeæati poèašæenima.

No, razumjet æemo ako to ipak nije sluèaj.

165

EPILOG

Zbog èega je sve to važno?

- ki,, ,

Ako bismo trebali istražiti kakvo je dobro proizišlo iz èitavoga tog fenomena oko romana Da Vinci-jev kod, onda bi to bila èinjenica da je potaknuo veliko zanimanje za važno pitanja: tko je Isus, što je bila bit ranoga kršćanstva, kakva je moæ umjetnosti te pitanja spola i duhovnosti.

Nesreæa je u tome što je èitalaèka publika s velikim oduševljenjem prihvatila povijesne tvrdnje iznesene u romanu Da Vinci-jev kod.

To oduševljenje otkriva jedan drugi svojevrstan neuspjeh - neuspjeh razlièitih crkava u prenošenju tih vrlo temeljnih èinjenica povijesti i kršćanske teologije svojim pripadnicima. Spremnost kojom su èitatelji prihvatili Brownove izjave prema kojima rano kršćanstvo u Isusu nije gledalo Boga te glavnu implikaciju po kojoj su oblik i sadržaj kršćanstva posljedice obiène borbe za premoæ, trebalo bi poslužiti kao uzbuna svima ukljuèenima u vjersko djelovanje.

Što mi to ljude uèimo o Isusu? Uèimo li ih uopæe išta?

Kad nestane svaki smisao

Brojne su èitatelje uznemirile tvrdnje o kršćanskoj vjeri na koje su naišli u romanu Da Vinci-jev kod.

169

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

Nadam se da vas je ova knjiga uvjerila kako je vjera u Isusa kao Boga temeljna sastavnica kršćanske vjere te da je to bila otkad se prvi apostol uputio propovijedati Radosnu vijest.

Reæi æu još nešto na kraju kako bih ovo još jasnije iskazala.

Temeljna je pretpostavka romana Da Vinci-jev kod kako se "pobjednièka" strana kršćanstva posvetila zatiranju èinjenica o Isusu koje su bile nezgodne ili pak neprihvatljive te koje joj jednostavno nisu bile po volji.

Promislite na trenutak koliko je ta tvrdnja nelogièna. Razlièiti vidovi toga izneseni su u pojedinim dijelovima ove knjige, a sve se naposljetku svodi na ovo:

Ona strana što je Brown proglašava "pobjedničkom" te - naglasimo to - lažnom stranom kršćanskoga pitanja, strahovito je pretrpjela zbog svojih tvrdnja o Isusu.

I to poèevši, dakako, od Isusa samoga.

Razmislite o tome. Da Isus nije bio drugo doli blagi uèitelj iz Brownove prièe, zašto bi se ikoja vlast upuštala u to da ga smakne? Zašto bi se odluèila raspeti ga buduæi da je razapinjane bilo metoda smaknuæa pridržana za najokorjelije i najniže zloèince?

A, ako je on doista bio obièan uèitelj smaknut na takav stravièan naèin, zašto bi njegovi sljedbenici napustili svoj normalan i siguran život da bi širili njegov nauk i tako se izlagali sudbini sliènoj njegovoj?

170

ZBOG ÈEGA JE SVE TO VAŽNO?

Kako se kreæemo tijekom stoljeæa, postaje bjelodano kako kršćani posve sigurno nisu bivali uhiæi-vani niti muèeni zbog toga što su slijedili nekakva mislioca. Kažnjavani su jer su - prema onome kako je kršćanstvo shvaæano - štovali Boga, utjelovljena u Isusu iz Nazareta, te ih je prijanjanje uza nj prijeèilo èastiti rimskoga cara kao gospodina ili boga. Njihov je pogled na svijet, prema kojemu Bog, po Isusu, vlada svemirom, predstavljao, iskreno reèeno, pravu prijetnju. Naše nas logièno razmišljanje tako u ovome trenutku vodi u dva smjera.

Prije svega, iako Brown kaže kako prvi kršćani nisu Isusa štovali kao Boga prije Nicejskoga sabora, vidimo kako - da je to istina - ne bi preostalo puno razloga za njihovo proganjanje.

Kao drugo, da stvarno nisu vjerovali u Isusa kao Boga te ako se ispod svega tog jezika i liturgije koji su ga takvim proglašavali krilo vjerovanje u obièna smrtna uèitelja, zašto jednostavno nisu promijenili prièu? Ako nisu vjerovali da je Isus Bog - a upravo ih je to vjerovanje bacalo u lavlje ralje i dovodilo do progonstva u rudnike soli - zašto li su ustrajali u svojoj smicalici?

To jednostavno nema nikakva smisla.

Za nas je - kao za ljude koji žele saznati tko je zapravo Isus i što kršćanstvo o njemu vjeruje - važno sljedeæe:

Èitav roman Da Vincijev kod upuæuje na to kako je kršćanstvo kakvo poznajemo krivotvorina te da je istina potisnuta. O ovome moramo dobro logièki porazmisliti. Kakve bi koristi apostoli i prvi kršćani-

171

DEKODIRANI DA VINCIJEV KOD

ni imali od potiskivanja istine? Je li im to možda donijelo èast i slavu? Je li im donijelo bogatstvo? Je li ono što su propovijedali njihove živote uèinilo udobnijima i sigurnijima?

Biste li pretrpjeli ono što su podnijeli prvi kršćani za nešto za što znadete da je laž?

Usput reèeno, a što je bilo s Isusovim tijelom?

Susresti Isusa

Ovu sam knjigu napisala jer sam radoznalim èitateljima htjela pomoæi razjasniti brojna zanimljiva pitanja što ih otvara roman Da Vincijev kod.

U središtu tih pitanja nije neko pitanje veæ osoba - Isus iz Nazareta. Uvjerena sam kako je razlog zbog kojega su toliki meðu nama prihvatili tvrdnje romana Da Vincijev kod taj što nikada nismo pokušali ozbiljno upoznati Isusa. Išli u crkvu ili ne, držali smo se podalje od njega i dopuštali drugima da nam govore što o njemu misle ne potrudivši se nikada sami proèitati makar jedno od Evanðelja od poèetka do kraja. Naposljetku smo prihvatili gledište, tako uvriježeno u našoj kulturi, da je sve samo pitanje mišljenja te nije sigurno koja je istina zapravo u srži svega.

No, kao što bjelodano pokazuje svjedoèanstvo najranijih apostola, nije rijeè o mišljenjima, mitovima ili metaforama. Petar, Pavao i - jest, i ona - Marija Magdalena nisu svoje živote dali za metaforu. Oni su imali iskustvo Isusa kao ljudskoga biæa te - otajstveno i slavno - kao neèega višega od toga, kao Boga, i svoje su živote dali doslovce za njega,

172

kao i za milosni život u izobilju kojim su bili ispu njeni.

Negativne posljedice romana /)// Vi mi jeo kod sastoje se u tome što se u svojoj silnoj prièi o Isusu i njegovoj ženi, "svetoj ženstvenosti" te u svim tim špekulacijama o stvarnoj prièi - gubi upravo Stvarna Prièa. A ona glasi ovako: Isus je raspet, umro i uskrsnuo; On je Onaj èija nas vrlo stvarna smrt i uskrsnuæe oslobađaju iz vlasti našega vrlo stvarnoga grijeha i smrti; Isus je Onaj po kome je stvorenje izmireno s Bogom.

No ipak, ta prièa zapravo i nije izgubljena. Ne predstavlja ni nikakvu tajnu pa ništa ne prijeèi ikoga od nas da bismo je saznali.

Želite saznati nešto o Isusu?

Istina je blizu koliko i knjiga na vašoj polici.

Ali ne, to nije knjiga Da Vincijev kod.

Ne dopustite da vas romanopisac sa skrivenim planom uèi vjeri. Vratite se na poèetak, na izvore: uzmite Bibliju.

Iznenadit æete se što æete sve ondje pronaæi.

173

Sadržaj

Predgovor.....	7
Kako se koristiti ovom knjigom.....	11
Uvod.....	1
3	
Prvo poglavlje: Tajne i laži.....	27
Drugo poglavlje: Tko je odabrao evanđelja?.....	37
Treæe poglavlje: Božansko izabranje.....	53
Èetvrto poglavlje: Svrgnuti kraljevi?.....	67
Peto poglavlje: Marija zvana Magdalena.....	83
Šesto poglavlje: Era boginje?.....	97
Sedmo poglavlje: Ukradeni bogovi?	
Kršæanstvo i misterijske religije.....	111
Osmo poglavlje: Sluèaj Da Vinci.....	125
Deveto poglavlje: Gral, Priorij i templari	143
Deseto poglavlje: Katolièki kod.....	155
Epilog: Zbog èega je sve to važno?.....	167

175